

Kultur får elever til å blomstre

Evaluering av ordning med stimuleringsmidler
til kulturskoler og kulturtilbud

Rapport 2013 - 14

Proba-rapport nr. 2013-14 , Prosjekt nr. 13011

ISSN: 1891-8093

TT,PDS,SK/HB 9.desember 2013

--

Offentlig

--

Kultur får elever til å blomstre

Evaluering av ordning med øremerkede
stimuleringsmidler til kulturskoler og kulturtilbud

Utarbeidet for Utdanningsdirektoratet

Forord

Proba samfunnsanalyse har gjennomført denne undersøkelsen på oppdrag for Utdanningsdirektoratet. Vi har evaluert ordningen med øremerkede stimuleringsstipend til kulturskoler/kulturtilbud. Stimuleringsstipendet er blitt fordelt i perioden 2010-2012.

Trude Thorbjørnsrud har vært prosjektleder, Pia Dybvik Staalesen og Synne Klingenberg har vært prosjektmedarbeidere og Helene Berg kvalitetssikrer.

Evalueringen er basert på gjennomgang av prosjektsøknader, rapporteringer, spørreundersøkelser, kvalitative intervjuer og prosjektbesøk.

Oslo, desember 2013

Proba samfunnsanalyse

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER.....	1
1 INNLEDNING OG BAKGRUNN	9
1.1 Formål	9
1.2 Bakgrunn	10
1.2.1 Kulturskolenes virksomhet	10
1.2.2 Historikk.....	11
1.3 Innføring av stimuleringsmidler i Kulturløftet II	13
1.3.1 Ny kulturskoletime fra 2013.....	13
1.4 Evaluering av stimuleringstilskuddet	14
1.5 Denne evalueringens problemstillinger	16
1.6 Metode.....	18
1.6.1 Innledende studier	18
1.6.2 Gjennomgang av søknader	18
1.6.3 Spørreundersøkelser.....	19
1.6.4 Intervjuundersøkelse og casestudier.....	20
2 KARTLEGGING AV PROSJEKTER SOM ER TILDELT MIDLER.....	23
2.1 Omsøkte og tildelte midler.....	23
2.2 Målgrupper og samarbeidspartnere i prosjektene	24
2.3 Mål for prosjektene	26
2.4 Type kunstfag i prosjektene.....	27
2.5 Nærmere om prosjektinnhold	28
2.5.1 Prosjektene som fikk støtte i 2010	28
2.5.2 Prosjektene som fikk støtte i 2011	32
2.5.3 Prosjektene som fikk støtte i 2012	35
2.6 Oppsummering	37
3 ERFARINGER FRA PROSJEKTENE	39
3.1 Bakgrunn for prosjektene	39
3.2 Erfaringer med samarbeid.....	41
3.2.1 Prosjekteiernes erfaringer med samarbeid.....	41
3.2.2 Samarbeidspartnernes tilbakemeldinger	50
3.3 Mål og måloppnåelse	52
3.3.1 Prosjekteiernes vurdering.....	52
3.3.2 Samarbeidspartnernes vurdering av måloppnåelse	59
3.4 Erfaringsspredning	61
3.5 Finansiering og synspunkter på stimuleringstilskuddet	62
3.6 Videreføring av prosjektene. Betydning for kulturskoletimen?	64
3.7 Oppsummering	66
4 BESKRIVELSER AV ÅTTE PROSJEKTER SOM HAR FÅTT STIMULERINGSTILSKUDD.....	69
4.1 Bodø – Kulturlek i SFO.....	69
4.2 Drammen – Kulturskole for flere.....	72
4.3 Fitjar – Padafiko.....	74

4.4	Kontra kulturskole – Juveler til hverdags og fest	76
4.5	Lindesnes – I skulptørens verksted	78
4.6	Tolga – Tangent og rytme	80
4.7	Trondheim – Mangfoldig samspill.....	82
4.8	Oslo – Verden på Tøyen	85
4.9	Fellestrekk og funn i casene.....	88
REFERANSER		91

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

Proba samfunnsanalyse har på oppdrag for Utdanningsdirektoratet gjennomført en evaluering av ordningen med øremerkede stimuleringsstilskudd til kulturskoler/kulturtilbud. Vi finner at tilskuddet har bidratt til nyskapende virksomhet i kulturskolen, og at samarbeid med andre aktører har ført til at flere elever har fått et kulturtilbud. Å videreføre prosjekter uten stimuleringsmidler har vært utfordrende for en del av mottakerne. Mange av prosjektene som er gjennomført i barneskolen og SFO har hatt betydning for innføring av kulturskoletimen. Vi finner at stimuleringsstilskuddet har hatt avgjørende betydning for gjennomføringen av de fleste prosjektene. For å nå målet om å videreutvikle kulturskolen til å bli et lokalt ressurscenter med et bredt fagtilbud, mener vi det er avgjørende at det finnes midler som kan støtte opp om slik virksomhet.

Bakgrunn

I prp. 1 S (2009-2010) foreslo regjeringen å opprette et øremerket stimuleringsstilskudd til kulturskoler som del av Kulturløftet II. Som følge av dette forslaget har Kunnskapsdepartementet i perioden 2010-2012 gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å fordele stimuleringsstilskudd til kommunale kulturskoler og andre som gir et kulturtilbud til barn og unge. Et overordnet mål med tilskuddsordningen har vært å gi et mangfoldig kulturtilbud til flere elever og legge til rette for en bedre ressursutnyttelse. Tilskuddsordningen skulle bidra til å utvikle ny aktivitet og å skape nye modeller for samarbeid og organisering. For hvert av årene er det blitt fordelt om lag 40 millioner kroner.

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet har Proba samfunnsanalyse gjennomført en evaluering av stimuleringsstilskuddet.

I evalueringen har vi både vurdert måloppnåelse opp mot tilskuddets overordnede mål, og opp mot prosjektene egne målsettinger. Det har vært et sentralt formål å løfte fram erfaringer og eksempler fra prosjekter som er gjennomført de siste tre årene, og som har hatt betydning for innføring av det nye kulturskoletilbudet i skole/SFO fra høsten 2013.

Problemstillinger og metode

Evalueringen har hatt følgende problemstillinger:

1. I hvilken grad har prosjektene lyktes i å nå målene om å gi et mangfoldig kulturtilbud/kulturskoletilbud til flere elever, og å legge til rette for en bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer?
 - I hvilken grad har prosjektene nådd egne målsettinger?
2. Hvilken betydning har prosjektene hatt i innføringen av kulturskoletilbudene i skole?

3. Hvilken betydning har stimuleringstilskuddet hatt for prosjektenes måloppnåelse?

Evalueringen er basert på en gjennomgang av alle prosjektsøknader som er bevilget midler og et utvalg rapporteringer fra disse, en spørreundersøkelse til alle mottakere av stimuleringsmidler og til et utvalg samarbeidspartnere, en intervjuundersøkelse på telefon til et utvalg mottakere og samarbeidspartnere, og casestudier der vi har besøkt åtte prosjekter som er tildelt midler.

Konklusjoner

- Prosjektene som har mottatt stimuleringsmidler viser stor variasjon når det gjelder kunstfaglig innhold, målgrupper og organiseringsmodeller.
- En stor andel prosjekter har samarbeidet med nye aktører, herunder skole/SFO. Prosjektene har bidratt til at flere får tilgang til kulturaktiviteter.
- Stimuleringsmidlene har vært med på å heve kvaliteten i kulturskolens egne tilbud, og i mange tilfeller bidratt til å heve kvaliteten på kunst- og kulturfag i grunnskolen.
- Mange av prosjektene som var rettet mot barneskolen eller SFO har fått betydning for kulturskoletimen. Om lag halvparten av disse prosjektene er direkte videreført i kulturskoletimen.
- Samarbeidet i prosjektene som har fått stimuleringstilskudd har i all hovedsak fungert bra. Vi finner at positive holdninger hos ledelsen og avklarte forventninger er viktige faktorer for å lykkes.
- Stimuleringstilskuddet har hatt avgjørende betydning for igangsettelse av et stort antall kultur(skole)prosjekter. Mange av mottakerne har fått mye ut av små beløp.
- Trang økonomi i kulturskole/skole gjør at en del av prosjektene har vært vanskelige å videreføre.
- Mange tilskuddsmottakere ønsker at tildelingene har lenger varighet enn ett år.

Totalt har 636 prosjektsøknader blitt tildelt midler i løpet av de tre årene stimuleringsmidlene har eksistert. Stimuleringsmidlene har gått til ca 435 ulike mottakere, mens om lag 200 mottakere har fått midler til å videreføre et prosjekt de hadde startet i et tidligere år. Kulturskolen er prosjektansvarlig, eller involvert som samarbeidspart i de fleste av prosjektene.

Mål, organisering og innhold i prosjektene

Undersøkelsen viser at det er stor variasjon når det gjelder kunstfaglig innhold, målgrupper og organiseringsmodeller i prosjektene. Det er også stor variasjon i størrelsen på prosjektene. Svært mange av prosjektene innebærer samarbeid mellom flere aktører. Skole og SFO og ulike aktører på kulturfeltet er oftest inkludert i samarbeidet. Andre samarbeidspartnere kan være forskjellige kommunale tjenester som barnehage, fritidsklubb, helse- og sosiale tjenester, organisasjoner eller aktører innenfor høyere utdanning.

Målet med prosjektsamarbeidet er ofte å nå flere elever med et tilbud om kulturaktiviteter, og å opprette nye former for tilbud. Mange prosjekter legger vekt på å nå brede grupper gjennom skole og SFO, mens enkelte prosjekter ønsker å nå grupper med spesielle behov som for eksempel nyankomne innvandrere eller utsatt ungdom. Noen prosjekter har som mål å gi tilbud om fordypning til talentfulle elever. Elever i 1-4 trinn er den målgruppa som flest

prosjekter er rettet mot. Dette er også den målgruppa som er relevant for den nye kulturskoletimen. Den nest største målgruppa er ungdommer i alderen 13-15 år.

I tråd med føringene for tilskuddsordningen har mange prosjekter blitt lagt innenfor en helhetlig skoledag. Vi finner at prosjektene som fikk midler i 2010 ofte var lagt til SFO, mens en økende andel av de prosjektene som har samarbeidet med skole er lagt til skolens kjernetid. Prosjektene i 2011 var noe oftere rene kulturskoleprosjekter enn prosjektene i 2010 og 2012. En del av prosjektene i 2011 var Teaching artist-prosjekter som innebar samarbeid med utøvende kunstnere. I 2012 innebar om lag 30 prosent av prosjektene kombinerte stilinger.

Mange av prosjektene innebærer kulturaktiviteter i karusell, verksteder eller produksjon av forestilling. Dette er aktiviteter som på forskjellige måter gir elever smakebiter på ulike kunsthøgskoler. Karusell gir elever mulighet til å prøve en aktivitet over noe tid, verksted har temabaserte prosjekter over kort tid, og produksjon omhandler prosessen med å utvikle en forestilling eller lignende, og går gjerne over et semester eller et skoleår. Svært mange av prosjektene har vært tverrfaglige, men vi ser at musikk som er det største faget i kulturskolen har vært det faget som er inkludert i flest prosjekter. I de tverrfaglige prosjektene har det i svært mange tilfeller blitt prøvd ut kunsthøgskoler som har vært nye for kulturskolene.

Det var et mål at prosjektene skulle bidra til utvikling av elevenes kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn. Dette har dreid seg om ulike elementer: å inkludere flere elever med minoritetsbakgrunn i kulturskolen, å bidra til inkludering av nyankomne innvandrere, å gi kulturskoleelever større innsikt i kulturuttrykk fra andre land, og å gi elevene innsikt i at det kan være felles språk i kunsthøgskoler på tvers av kulturer. I noen prosjekter har metodikk og temavalg har tatt utgangspunkt i at elevene lever i et multikulturelt samfunn.

Mange tilskuddsmottakere ønsker å videreføre prosjektene, men stram økonomi i kulturskolen/skolen har begrenset mulighetene. Om lag 40 prosent av tilskuddsmottakerne har videreført hele eller deler av prosjektet, mens 30 prosent har planlagt å videreføre prosjektet. Noen kulturskoler ønsker at prosjektene skal bli videreført ved at skole/SFO kjøper tjenestene, men mange opplever at dette er vanskelig å få til. Enkelte kulturskoler har etablert et samarbeid med skoler i kommunen der skolene kjøper undervisningstjenester fra kulturskolen.

Har prosjektene lyktes i å nå målene om å gi et mangfoldig kulturtilbud?

Vi finner at prosjektene som har fått støtte i stor grad innebærer nyskaping i form av nye samarbeidsmodeller eller nye aktiviteter. Nesten alle prosjektene har hatt som mål å nå ut til flere deltakere. Vår vurdering er at prosjektene som har fått støtte har vært svært relevante for å nå målene for ordningen med stimuleringsmidler.

Både tilskuddsmottakerne og samarbeidspartnerne vurderer måloppnåelsen i prosjektet som god, både sett i forhold til målene for stimuleringstilskuddet og i forhold til egne mål for prosjektet. Dette er også vårt inntrykk fra de fleste prosjektene vi har fått kjennskap til gjennom intervjuer og casebesøk. Tilskuddsmottakerne mener at prosjektene har bidratt til et mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever, og at samarbeid i prosjektene har sikret faglig høy kvalitet.

Vi finner at samarbeid med andre aktører på kulturfeltet innebærer at kulturskolene/prosjekteierne får tilført ny kompetanse, og dermed kan skape nye tilbud eller heve kvaliteten på de aktivitetene de har.

Samarbeid med skole og SFO gir flere elever et kunstfaglig tilbud og kan heve kompetansen i kunstfagundervisningen. Et slikt samarbeid kan også bidra til å bedre det sosiale miljøet og øke trivselen på skolen, spesielt der aktivitetene går over flere trinn. Informantene både i skolen og kulturskolen fremhever at undervisningen i kulturfag gir mestring, glede og stolthet hos elevene. Mestring bidrar til selvtillit og kan gjøre elevene bedre i andre fag. Prosjektene bidrar dessuten til variasjon i undervisningen. Enkelte elever som er ukonsentrerte eller lite synlige i andre fag, kan ha spesielt utbytte av disse aktivitetene.

Det har i lengre tid vært et mål for kulturskolen at tilgangen til kulturaktiviteter skal være enklere, og ikke begrenses av foreldrenes sosioøkonomiske bakgrunn. Bjørnsen (2012) har undersøkt hvilke grupper som inkluderes i kulturskolens aktiviteter, og drøftet hva som skal til for å få en bredere inkludering. Han finner at kulturskolens aktiviteter først og fremst er attraktive for foreldre med høyere utdanning. Han mener at pris er en viktig faktor, men trolig ikke avgjørende, i arbeidet med økt inkludering av elever. Han finner at foreldre som ikke har barn i kulturskolen svært ofte mangler informasjon om tilbudet.

Vi finner at samarbeid med skole/SFO bidrar til at langt flere barn får en smak på hva kulturskolens aktiviteter innebærer. Et slikt samarbeid bidrar dermed til sosial utjevning når det gjelder tilgang til kulturaktiviteter. Det er imidlertid ulike erfaringer når det gjelder om disse aktivitetene fører til økt tilsøking til kulturskolen. Noen prosjekter har opplevd lengre ventelister på kulturskolene som følge av prosjektet. Flere av de prosjektene som har hatt som et av målene å rekruttere flere elever til kulturskolen fra grupper som sjelden deltar, har imidlertid erfart at dette er et krevende arbeid som tar lang tid.

De prosjektene som foregår i skolens kjernetid når flest elever. Det er ikke alle elever som deltar i SFO, og prosjektene som foregår i SFO-tiden er som regel ikke obligatoriske. Det kan også være utfordringer knyttet til å gjennomføre prosjekter i SFO fordi det kan variere hvilke elever som møter opp fra gang til gang. Samtidig kan kvaliteten på SFO-tilbudet heves, når kulturaktiviteter legges dit.

Bamford (2011) finner i en undersøkelse av kunst og kultur i skolen, at en økt vektlegging av basisfag har ført til et redusert fokus på de estetiske fagene i grunnskolen. Timetallet i estetiske fag er redusert de senere årene, og på mange skoler mangler det faglærere i estetiske fag. Flere av representantene for skolene i vår undersøkelse uttrykker at skolen har svak kompetanse på musikk- og kulturfag, og at dette er et nedprioritert område i skolen.

Mange skoler opplever at det har vært en berikelse å få inn kulturskolelærere som en del av prosjektene. Mange synes de har fått høynet kompetansen på området, og de fleste mener at skolen legger større vekt på kulturfagene etter prosjektet. Mange av rektorene framhever at prosjektet har vært bra for skolen, og at det dessuten har vært bra for undervisning og læring i de andre fagene. Informantene fra en del ungdomsskoler som har vært med på prosjekter sier at de ikke hadde hatt kompetanse eller utstyr til å gjennomføre de nyopprettede valgfagene i ungdomsskolen uten bistand fra kulturskolene.

Vi finner at stimuleringstilskuddet i større grad har bidratt til mangfold og økt deltakelse i kulturaktiviteter blant flere, enn det har bidratt til talentutvikling og fordypning. En begrenset andel av prosjektene har fått midler til fordypning/talentutvikling. Disse tilbudene har først og fremst vært innenfor musikk. Det har vært svært få prosjekter som har dreid seg om talentutvikling innen litteratur, design eller bildende kunst.

Vårt inntrykk er at prosjekter som ikke har lyktes som regel har hatt problemer med kommunikasjon med samarbeidspartner, utskiftning av personale i prosjektet, eller at tilbudet ikke har hatt god nok rekruttering/interesse hos målgruppa.

Betydning for kulturskoletimen

En stor andel av prosjektene som var rettet mot barneskolen eller SFO har hatt betydning for kulturskoletimen. Rundt halvparten av disse prosjektene har videreført prosjektet direkte i kulturskoletimen, de øvrige opplever at erfaringene fra samarbeid med skole/SFO har vært viktige i utforming og innføring av kulturskoletimen.

Informantene fra både skole og kulturskole forteller at de har fått viktig erfaring gjennom prosjektet, både når det gjelder praktisk organisering, kjennskap til hverandres arbeidsmetoder og hverdag, samt at de har funnet frem til kulturskoleaktiviteter som passer i skolen. Det er grunn til å tro at det tar lenger tid å få på plass et godt samarbeid vedrørende kulturskoletimen der hvor det ikke tidligere har vært et samarbeid mellom kulturskolen og skolen.

Hva skal til for å lykkes med samarbeid med skolen?

Samarbeidet i prosjektene som har fått stimuleringstilskudd har i all hovedsak fungert bra, men det er også utfordringer i samarbeidet med skolen og SFO. Utfordringene handler blant annet om kommunikasjon og ulike arbeidsmåter. I flere av samarbeidsprosjektene erfarer for eksempel kulturskolen at den prosessundervisningen som er utgangspunktet for en del kulturskoleprosjekter, er en ukjent metode for skolelærerne. Lærerne kan derfor oppfatte denne undervisningen som kaotisk før de ser utvikling og resultat. Det kan dessuten være praktiske utfordringer knyttet til lokaler, utstyr og å finne plass til aktivitetene i timeplanen.

God planlegging og avklaring av roller og forventninger er suksessfaktorer som mange trekker frem. Samarbeidsprosjekter som ikke har lyktes har ofte vært for

dårlig forklart og videreformidlet i skolen, eller hatt svak forankring hos ledelsen. Vi finner at skolerektorenes holdning og interesse har svært mye å si for at prosjektene skal lykkes. Der hvor kulturskolen lykkes best med prosjektene er rektor opptatt av at undervisning i kulturfag er viktig, og av at samarbeid med kulturskolen kan bidra til å høyne nivået på undervisningen i estetiske fag. Rektor bør presentere prosjektet for lærerne på skolen, og legge til rette for at aktivitetene kan integreres i timeplanen, samt legge til rette for bruk av lokaler.

Prosjekterfaringene tilsier at det ofte tar tid å få på plass et godt samarbeid med skole/SFO. Det handler både om å få en god organisering av fagene, og å få en omforent forståelse av innholdet. I de prosjektene som har vart over flere år, understreker informantene både at prosjektet har blitt bedre etter hvert, og at det har vært viktig å ha tid til å utvikle aktivitetene og la samarbeidet gå seg til.

For øvrig pekes det på at det er uvant for mange kulturskolelærere å undervise i såpass store grupper som de gjør når de samarbeider med skolen. Det er derfor viktig å finne kulturskolelærere som er interessert i, og egner seg til denne formen. Å undervise i større grupper er på den annen side skolelærernes styrke, og vårt inntrykk er at dette kanskje kunne vært utnyttet bedre i de prosjektene som foregår i skoletiden.

Det varierer en del hvor mye skolelærerne er involvert i prosjektene. I de tilfellene lærerne deltar i timene med kulturaktiviteter, finner vi at kulturskoleundervisningen bidrar til heving av kompetanse for lærere som skal undervise i estetiske fag. Det gir også større muligheter for å integrere undervisningen mer med andre fag.

De fleste av prosjektene er iverksatt på initiativ fra kulturskolen. Det er kulturskolen som har hatt en idé til innhold, og som har tatt kontakt med skolen eller andre samarbeidspartnere. Det er et stort ønske hos mange i kulturskolene at flere skal få ta del i kulturaktiviteter, og i mange tilfeller er det ildsjeler i kulturskolen som gjør at prosjektet blir gjennomført. Prosjektene fører ofte til merarbeid for kulturskolene. Vi mener at for å lykkes med å gjøre kulturskolene til lokale ressursentre for skolen og andre lokale aktører, bør også skolene i større grad få føringer på at de bør inngå samarbeid med kulturskolene. Uten dette, vil samarbeidet avhenge av den enkelte skolerektors interesse, og av at den enkelte kulturskole "orker".

Vi finner at stimuleringsmidlene har bidratt til at antall kulturskoler som har et godt samarbeid med ordinær skole har økt.

Har ordningen med stimuleringstilskudd ført til bedre ressursutnyttelse?

Gjennom samarbeid med skolen får flere elever et kulturtilbud enn det som ville vært mulig dersom kulturskolen eller andre skulle gitt dette tilbudet på ordinær basis. Ordningen kan derfor sies å ha ført til bedre ressursutnyttelse. Mange kulturskolelærere har omfattende kompetanse, gjennom samarbeid med andre aktører har flere elever fått glede av denne kompetansen.

I de prosjektene der samarbeidet fungerer godt, og både kulturskole og skole er involvert, kan begge parter få hevet kompetansen. Skolen kan oppleve at nivået på undervisningen er hevet, og kulturskolene kan oppleve å få brukt

kompetansen sin på en ny måte, samt få trening i klasseledelse og å undervise i store grupper. I noen prosjekter fremheves det at kulturskolen gjennom prosjektet er blitt et ressurscenter som bidro med kompetanse til skolene og andre aktører.

Et av målene med å legge til rette for kombinerte stillinger har vært at det skulle føre til bedre ressursutnyttelse. De fleste informantene er enig i at bruk av kombinerte stillinger har styrket den kunstfaglige kompetansen i grunnskolen. De er også enige om at det fører til bedre kommunikasjon mellom skole og kulturskole, og at det åpner for samarbeid på flere områder.

En del av informantene syntes imidlertid det var vanskelig å vurdere om prosjektet hadde ført til bedre ressursutnyttelse. Selv om det i mange prosjekter gis tilbud til flere elever enn det som er vanlig i kulturskolen, innebærer det en annen type undervisning med mindre muligheter for fordypning og spesialisering. Informanter fra prosjektene som har fått stimuleringsstilskudd opplever dessuten at prosjektene i noen grad kan føre til at kulturskolens kjerneoppgaver kan bli nedprioritert.

Hvilken betydning har stimuleringsstilskuddet hatt ?

Vi finner at stimuleringsstilskuddet har vært avgjørende for igangsettelse av et stort antall kultur(skole)prosjekter. Tilskuddet har hatt stor betydning for alle som har fått midler, og vært vesentlig for gjennomføringen av prosjekter. Det er få andre frie midler som kulturskolene kan søke om, og stimuleringsmidlene er i stor grad brukt til å skape ny virksomhet på den enkelte kulturskole eller hos andre aktører. Ny virksomhet handler om å opprette nye aktiviteter, å la flere få del i aktivitetene, og sette i gang nytt samarbeid. I mange prosjekter har de hatt ideer til å prøve seg på nye områder, men ikke hatt mulighet til å finansiere det før de fikk stimuleringsmidler.

Vi finner at tilskuddsmottakerne jevnt over har fått mye ut av midlene de er tildelt. I mange prosjekter er det snakk om relativt små beløp. Midlene virker inspirerende, og det er stor vilje til å få gjennomført prosjekter hos mottakerne. Mange jobber hardt for å få til prosjektene med begrensede midler, de forsøker å omdisponere midler, jobber på dugnad og bruker mye av egen tid.

Flertallet av mottakerne mener det har vært avgjørende for prosjektgjennomføringen at de har fått stimuleringsmidler. Noen få prosjekteiere tror de kunne klart å gjennomføre prosjektet med andre midler, men da i mindre skala. Stimuleringsstilskuddet har gitt en mulighet til å demonstrere for andre hvilken effekt kulturskoleaktivitet kan gi. Det er lettere å finne vilje og midler til å fortsette når samarbeidspartnere og andre, har fått oppleve prosjektene.

Dersom man ønsker å videreutvikle kulturskolen slik at den skal ha et bredt fagtilbud og nå målene om å være et lokalt ressurscenter, mener vi det er avgjørende at det finnes midler som kan støtte opp om slik virksomhet.

Utfordringer ved stimuleringstilskuddet

Selv om mottakerne er fornøyde med å ha mottatt midler, er det mange tilskuddsmottakere som etterlyser lengre varighet på tildelingene, og syns ett år er for kort tid. Både fordi det tar tid å etablere prosjekter, og fordi å jobbe prosjektbasert medfører usikkerhet både for ansatte og mottakere av aktiviteten. I en del prosjekter som har fått midler over mer enn ett år, sier informantene at det første året ble en prøveperiode, mens opplegget ble bedre fra år to. De trengte tid for å lære hverandre å kjenne, en del utfordringer ble ryddet av veien det første året. De fleste får mindre midler enn det de har søkt om, det innebærer også utfordringer for gjennomføringen.

Det påpekes også at det er uheldig å skape en interesse for et tilbud, for så å måtte fjerne det igjen dersom de ikke greier å videreføre det uten stimuleringsmidler. Enkelte tilskuddsmottakere hadde ønsket seg økte midler til drift i stedet for stimuleringsmidler. Tilskuddsmottakerne påpeker også at det tar tid å skrive søknader og å rapportere om bruken av midler. Dette er tid de heller ville brukt på prosjektene.

1 Innledning og bakgrunn

1.1 Formål

I Prp. 1 S (2009-2010) foreslo regjeringen å opprette et øremerket stimulerings-tilskudd til kulturskoler som en del av Kulturløftet II. Kulturløftet II har vært et viktig grunnlag for kulturpolitikken i perioden 2010-2014. De overordnede målene i Kulturløftet har vært å legge til rette for at alle kan få tilgang til et bredt spekter av ulike kunst- og kulturtilbud av høy kunstnerisk og faglig kvalitet, og å sikre den materielle og immaterielle kulturarven fra fortid og samtid. I Kulturløftet II omtales kulturskolene med følgende:

”Det skal gjennomføres et kulturskoleløft slik at alle barn som ønsker det får et kulturskoletilbud til rimelig pris. Dette skal sikres ved statlige stimuleringsstilskudd og en solid kommuneøkonomi. Utviklingen av et mer omfattende kulturskoletilbud i tilknytning til SFO/skole skal utredes. Det skal være rom for lokal organisering av kulturskolen. Det skal legges til rette for synliggjøring av kulturskolen og for talentutvikling.”

Som følge av dette forslaget har Kunnskapsdepartementet i perioden 2010-2012 gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å fordele stimuleringsstilskudd til kommunale kulturskoler og andre som gir et kulturtilbud til barn og unge. Et overordnet mål med tilskuddsordningen har vært å gi et mangfoldig kulturtilbud til flere elever, og legge til rette for en bedre ressursutnyttelse. Tilskuddsordningen skulle bidra til å utvikle ny aktivitet og å skape nye modeller for samarbeid og organisering. For hvert av årene er det blitt fordelt om lag 40 millioner kroner.

Fra og med 2013 har regjeringen lagt opp til at kommunene skal gi et gratis kulturskoletilbud til alle skolene som ønsker det, i tilknytning til skole/SFO. Finansieringen av dette tilbudet gjøres gjennom en økning av rammetilskuddet til kommunene. Ordningen med øremerkede stimuleringsstilskudd ble dermed avsluttet.

På oppdrag fra Utdanningsdirektoratet har Proba samfunnsanalyse gjennomført en evaluering av stimuleringsstilskuddet. I evalueringen har vi både vurdert måloppnåelse av stimuleringsstilskuddet opp mot tilskuddets overordnede mål, og opp mot prosjektenes egne målsettinger. Et sentralt mål med evalueringen har vært å løfte fram erfaringer og eksempler fra prosjekter som har fått betydning for innføring av det nye kulturskoletilbudet ”kulturskoletiden” i skole/SFO fra høsten 2013.

1.2 Bakgrunn

1.2.1 Kulturskolenes virksomhet

Alle kommuner er lovpålagt å ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet for øvrig. Tilbudet kan opprettes i samarbeid med andre kommuner. Kulturskoletilbud i alle kommuner ble lovfestet i Opplæringsloven i 1997. Inntil da hadde 80 kommuner i Norge vært uten musikk- eller kulturskole. I tillegg til musikk skal det gis tilbud i ett eller flere andre kunstfag. Lovfestingen i 1997 la dermed et grunnlag for kulturskolen som lokalt ressurscenter.

Etter lovfestingen i 1997 har kulturskolene utvidet tilbudet fra kun instrumental og vokal opplæring, til å omfatte andre kunstfag som dans, teater, visuelle kunstfag og skapende skriving. Tall fra 2009 viste at i overkant av 70 prosent av kulturskolenes aktiviteter er musikktilbud (Grunnskolen Informasjonssystem (GSI), 2009). Dans utgjorde 12 prosent, mens visuelle kunstfag og teater begge utgjorde 6 prosent. De gjenværende 5 prosent var flere fagtilbud av mindre omfang, som skapende skriving, nysirkus og foto.

Kulturskolenes mål er todelt. De skal både nå bredt ut til alle barn og unge som er interesserte, og de skal bidra til talentutvikling. Kulturskolen skal gi tilpasset undervisning til alle sine elever, fra de med psykisk eller fysisk behov for tilrettelegging til de med særlige faglige forutsetninger, det vil si de som kan bli framtidens profesjonelle utøvende og skapende musikere og kunstnere. Kulturskolenes fokus både på bredde og fordypning stiller skoleslaget overfor både faglige og politiske utfordringer.

Kommunale variasjoner

Det er svært stor variasjon i kulturskolevirksomheten i kommunene. Variasjonene handler bl.a. om antall elever, tilgang på lærere, faglige tilbud, økonomiske og fysiske rammebetingelser, geografisk utstrekning og kommunikasjonsmuligheter og kommunesamarbeid/interkommunale ordninger. Forskjellene har også sammenheng med ulike faglige prioriteringer fra skolens side og med ulike økonomiske prioriteringer fra politisk hold i kommunene. Fastsetting av kriterier for kulturskoledriften er overlatt til den enkelte kommune. Det er ikke lovhyemmel for å gi forskrift om innhold og omfang av kulturskolen.

Mange kulturskoler opplever trang kommuneøkonomi som en utfordring. Samtidig finnes det kommuner med dårlig økonomi som gir et godt kulturskoletilbud, og kommuner med god økonomi som gir et dårlig tilbud (Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, 2009). Det illustrerer at økonomi alene ikke er avgjørende for kulturskolens situasjon. Den rolle og posisjon kulturskolen har i kommunen, synes å være vel så utslagsgivende i lokale prioriteringer som økonomi (ibid). De fleste kulturskolene er en del av oppvekst- eller skolesektoren i kommunen, men i en del kommuner er kulturskolen lagt til kultursektoren.

De fleste av kulturskolene er relativt små. Om lag 60 prosent av dem har færre enn 200 elevplasser og kun 3 prosent (12 skoler) har over 1000 (GSI 2008/2009). Kulturskolenes elevplasser gjenspeiler at flertallet av kommunene i

Norge er små. En stor andel av lærerne i kulturskolene har deltidsstillinger, ofte små stillingsandeler. Mange kulturskolelærere kombinerer stillingen med deltidsstilling i grunnskole, videregående skole, og som dirigenter og instruktører i det frivillige kulturliv.

Elever i kulturskolen

De fleste av elevene i kulturskolen er i grunnskolealder. I 2009 gjaldt dette for 84 prosent. 11 prosent av elevene var over grunnskolealder og fem prosent under. Mens enkelte kommuner avgrenser tilbudet til grunnskolealder, har andre en ambisiøs satsing med tilbud til alle aldersgrupper.

Det er dokumentert at det er store sosiale forskjeller i rekrutteringen til kulturskolen, med en klar overvekt av barn av foreldre med høy utdanning. (Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, 2009). Ofte er det slik at andelen av barn og unge som deltar i et kulturskoletilbud er høyest i små kommuner. Det er flere jenter enn gutter som deltar på aktiviteter i kulturskolen.

Et sentralt mål for kulturskolene er i større grad å nå grupper som ofte ikke søker seg til kulturskolene, for eksempel elever med innvandrerbakgrunn. Det har vært ansett som en utfordring at skolepenger har begrenset adgangen for en del grupper, som innvandrere og enslige forsørgere og andre med lave inntekter.

Samtidig som kulturskolene har som mål at de skal rekruttere bredt og nå flere elever, har mange skoler utfordringer med ventelister. Tall fra 2009 viste at 25 000 barn sto på ventelister til norske kulturskoler. Årsaken til ventelister er ofte av økonomisk art, men kan også være mangel på kvalifiserte lærere.

1.2.2 Historikk

Mange av målene for kulturskolen har vært på dagsorden gjennom lang tid. Allerede Braset-utvalget i 1975 mente at de kommunale musikkskolene måtte samordnes med det offentlige skoleverket for at tilbudet om musikkopplæring skulle nå ut til alle barn og unge. Dugstadutvalget i 1989 viste til at musikkskolene i tillegg til sin egenverdi også hadde positive ringvirkninger for barnehage, skole, kultur- og fritidssektoren, og i St meld nr 61 (1991-92) ble samarbeid mellom grunnskolen, musikkskolen, kunstnere og det øvrige kunst- og kulturliv sett på som grunnleggende. Eikemo-utvalget 1998 "*Kulturskolen – kunststykket i kommunenes satsing for et rikere lokalmiljø*" anbefalte blant annet at kulturskolen skulle sørge for tilbud til alle, og at antall elever skal tilsvare minst 30 prosent av grunnskoleelevene, at det skulle organiseres tilbud for viderekomne elever (lørdagsskole) i hvert fylke/region og at desentralisert undervisning bør tilbys.

I perioden 1982-2003 ble det gitt en øremerket statsstøtte til kulturskolene etter bestemte kriterier. Det var også en øvre grense for foreldrebetaling. Fra 2004 ble statsstøtten innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. I en del kommuner førte det til en nedprioritering av satsingen på kulturskoler. Det medførte også at enkelte kommuner fastsatte en svært høy sats for foreldrebetaling, noe som

igjen førte til store forskjeller i kulturskolenes tilbud på landsbasis og utelukket flere søkere av økonomiske årsaker (Kulturskoleutvalget, 2010).

I 2004 la Utdanningsdepartementet fram Stortingsmelding nr 39 (2002-2003): *Ej blot til lyst*. Meldingen har en utfyllende drøfting av kulturskolenes rolle som lokale ressursentre, og omhandler kulturskolens rolle som kulturbærer og arbeid med kulturelle aktiviteter i, og i tilknytning til, grunnskolen. Meldingen beskriver at utfordringen i det videre arbeidet er å lykkes med et godt samarbeid mellom grunnskolen, kulturskolen og det øvrige kulturliv, og påpeker at kommunen som skoleeier for begge skoleslagene har mulighet til å utvikle musikk- og kulturskolene til å bli ressursentra for grunnskolene i kommunen. Kulturskolens rolle vil da endres fra å være for de få utvalgte til også å bli en kulturell drivkraft for alle grunnskolene i kommunen. I behandlingen av meldingen la stortinget vekt på at fremveksten av kulturskole i kommunene har stor verdi for lokalsamfunnet som kulturformidlingsinstitusjon, og er en ressurs for det øvrige kulturlivet lokalt.

I 2005 lanserte regjeringen Kulturløftet I i Soria Moria-erklæringen. Visjonen for kulturskolene var at alle barn skulle ha et tilbud om plass i kulturskolen til en rimelig pris (Regjeringserklæringen, 2005). Dette ble fulgt opp i Kulturløftet II (2009) der det legges til grunn at et samarbeid mellom kulturskole og SFO kan gi mange flere barn og unge et kulturskoletilbud, og gi mer kvalitet i SFO.

I oppfølgingen av Kulturløftet I utformet Kunnskapsdepartementet en strategi for *skapende læring, Strategi for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010*. Kulturskolene er en viktig del av tiltakene i denne planen. I strategiplanen påpekes kulturskolens rolle som bidragsyter og støttespiller for det frivillige kulturliv, dessuten at skolens virksomhet må ha en flerkulturell profil. Det tas videre til orde for at kulturskolen bør inngå i et samarbeid med lokale organisasjoner som driver skolerettet virksomhet innenfor flere uttrykk enn musikk. Satsingsområdene omhandler blant annet å styrke kunstfaglig kompetanse og kulturtilbudet i opplæringen i barnehage og grunnopplæring, å styrke formidlingskompetansen i kunst- og kulturfag i opplæringen, å utvikle varierte undervisningsformer og gjøre sentrale deler av landets kulturarv og kulturelle uttrykk fra det flerkulturelle samfunnet tilgjengelig.

Kunnskapsdepartementet oppnevnte i 2009 et utvalg (Kulturskoleutvalget) som skulle se nærmere på kulturskoletilbudene i landets kommuner, herunder vurdere samarbeid mellom kulturskolen, grunnskolen og SFO, og komme med forslag til hvordan kulturskoleaktiviteter og andre kulturaktiviteter kan integreres bedre i skolehverdagen. Utvalget foreslo at det skulle legges bedre til rette for å kombinere stillinger i kulturskolen med stillinger i grunnskolen. Utvalget påpekte at til tross for at de fleste stortingsmeldingene som omhandler skole beskriver hvor viktig skolen er som kulturbærer og kulturarena, samt vektlegger at kunst og kultur har en egenverdi og at kunstfag skal ha en sentral plass i skolen, er det en utbredt oppfatning at kunstfagenes omfang i norsk skole er blitt svekket gjennom de ulike reformene som har vært iverksatt de senere år.

Anne Bamford (2011) har gjennomført en kartlegging av kunst- og kulturoplæringen i Norge. Undersøkelsen inneholder en beskrivelse av status for kunst og kultur i opplæringen, hvilke utfordringer som finnes, og anbefalinger

for å løse disse. Hun finner at vektleggingen av estetiske fag i skolen er blitt redusert i de senere årene. Bamford har i en tidligere undersøkelse sett på kunstfagenes betydning for undervisningen i skolen (Bamford, 2006). Hun finner at undervisning av god kvalitet fremmer positiv personlig utvikling for elevene, gir bedre holdning til skole og læring, økt kulturell identitet, personlig tilfredsstillelse og bedre akademiske prestasjoner. For ungdom som deltar i kunstfaglig utdanning registreres positive fordeler for helse og velferd. Undervisning av dårlig kvalitet hadde direkte hemmende og negativ innflytelse på de samme faktorene.

1.3 Innføring av stimuleringsmidler i Kulturløftet II

I Kulturløftet II St prp 1 S (2009-2010) sies det at kulturskolen skal sikres ved statlige stimuleringsmidler og en solid kommuneøkonomi samtidig som man ønsker å utrede et mer omfattende kulturskoletilbud i tilknytning til SFO/skole. Stimuleringsmidlene skal være en øremerket støtteordning for å utvikle nye kulturskoletilbud. Dette kan eksempelvis være et forsøk med nye uttrykksformer, ny organisering av kulturaktiviteter og nye former for samarbeid med lokale kulturkrefter, samt lokale forsøk med kulturskoletilbud i SFO. Det legges til grunn at et samarbeid mellom kulturskole og SFO kan gi mange flere barn og unge et kulturskoletilbud og gi mer kvalitet i SFO. Det skal være rom for ulik organisering, og det skal legges til rette for synliggjøring av kulturskolen og for talentutvikling.

1.3.1 Ny kulturskoletime fra 2013

Høsten 2013 ble det innført en gratis kulturskoletime for alle barn i løpet av 1. til 4. klasse. Tilbudet er frivillig og skal gis i tilknytning til skole eller SFO og baseres på et samarbeid mellom skole/SFO og kulturskolen. Stimuleringsstilskuddet ble erstattet av dette nye tilbudet. I alt tildeles nær 74 millioner til kommunene for å finansiere kulturskoletimen. Bevilgningene inngår i rammetilskuddet til kommunene. Kompensasjonen skal gi hver skole (ikke hvert trinn) minst én time i uken med kulturskoletilbud. Det er lagt opp til at kommunene skal tilby kulturskoletimen, men kommunene har ikke plikt til dette. Fra Kunnskapsdepartementet har det tidligere vært planlagt å lovfeste tilbudet. En undersøkelse Norsk kulturskoleråd har gjennomført viser at kulturskoletimen gjennomføres i 65 prosent av kommunene. Kulturskoletimen skal tilpasses lokale forutsetninger. Kommunene kan selv gi innhold til tilbudet og utforme det i tråd med kompetansen som lærerne på stedet har. Det er kommunen og kulturskolen som må legge til rette for et godt samarbeid, slik at tilbudet når frem til alle elever. Hvordan midlene brukes og fordeles mellom skole/SFO og kulturskole er opp til den enkelte kommune.

Målet med kulturskoletimen er å nå ut til flere elever med kulturskoleaktiviteter, og favne også de som er underforbrukere av kulturskolens tilbud i dag. Samtidig skal initiativet styrke kulturfagtilbudet i skolen, og legge til rette for bruk av

kulturskolelærere i skole/SFO, for eksempel i form av kombinerte stillinger mellom kulturskolen og skole/SFO.

1.4 Evaluering av stimuleringsstilskuddet

Målsettingen med å opprette tilskuddsordningen med stimuleringsmidler har altså vært å stimulere kulturskoletilbud og andre relevante kulturtilbud fra kommuner, aktuelle organisasjoner og institusjoner. Tilskuddet skulle bidra til en fornyet aktivitet i kommunene, samt til å utvikle gode modeller for innhold, organisering og samarbeid lokalt. Kunnskapsdepartementet presiserte i Oppdragsbrev nr 15 - 2010 målene med tilskuddsordningen, hvordan midlene skal fordeles, hvem som skal være mottakere av tilskudd, og hvilke krav som skal settes til mottakerne.

I utlysningen av stimuleringsmidlene fra Utdanningsdirektoratet har det vært lagt vekt på at prosjektene det søkes støtte til skal:

- Bidra til et mer mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever enn i dag
- Bidra til utvikling av elevenes kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn
- Legge til rette for bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer

For årene 2010/2011 og 2011/2012 har midlene blitt fordelt mellom det som betegnes som modellforsøk og utviklingsforsøk. Denne inndelingen ble gjort for å oppfylle målene i Kulturløftet II med tanke på innhold, organisering og samarbeid lokalt. Modellforsøkene skulle legge til rette for et mangfoldig kulturtilbud/kulturskoletilbud for elever på 1. – 4. trinn innenfor rammene av en helhetlig skoledag. Utviklingsprosjektene skulle medvirke til kvalitetsutvikling av kulturtilbudet/kulturskoletilbudet til barn og unge i hele grunnopplæringen. I utlysningen for 2011/2012 ble utprøving av prosjekter basert på Teaching Artist eller lignende inkludert. Teaching Artist er navnet på en modell for samarbeid mellom kunst- og skolefeltet. Tanken er at samarbeidet skal være langsiktig og forpliktende. Samarbeidet mellom kunstner og skole skal gi både kunst-/kulturopplevelser, og kunst-/kulturaktive læreprosesser i ordinære fag. Modellen innebærer at kunstnere samarbeider direkte med lærerne om gjennomføringen.

Ved utlysningen for 2012/2013 skulle hoveddelen av midlene gå til kombinerte stillinger i kulturskole og grunnskole/SFO. Dette ble gjort for å innrette stimuleringsmidlene enda tydeligere mot målet om å styrke samarbeidet mellom kulturskole og grunnskole/SFO. De øvrige midlene skulle gå til nye utviklingsprosjekter, og til videreføring av et utvalg prosjekter som tidligere hadde fått støtte.

Prosjektene skulle bidra til utvikling av et mer mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever enn i dag. I utvelgelsen av prosjekter som har fått støtte har det dessuten blitt lagt vekt på momenter som muligheter for videreføring etter prosjektperiodens utløp, overføringsverdi til andre og geografisk spredning.

I 2010 ble 13 større prosjekter definert til å være av nasjonal interesse. Dette er prosjekter som ut fra søknadene ble betraktet som spesielt interessante, og ansett for å ha nasjonal overføringsverdi. Disse 13 prosjektene skulle få en særskilt oppfølging fra Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. Av de opprinnelige 13 prosjektene var det ett som ikke blitt iverksatt. Det er derfor i praksis 12 prosjekter som har hatt status som nasjonale prosjekter.

Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS), som er tilknyttet Universitetet i Nordland, har hatt i oppdrag å bidra i arbeidet med tildeling av stimuleringsstilskudd, og de har hatt ansvar for å følge opp de nasjonale prosjektene samt bidra til å spre prosjektene nasjonalt.

Over tre år har totalt 636 søknader blitt tildelt støtte. Det er stor spredning i hvor omfattende prosjektene har vært – de minste prosjektene har fått støtte på 15 000 kroner, mens enkelte av de store prosjektene har fått 3-4 millioner kroner i stimuleringsstilskudd. Det er likeledes stor variasjon i prosjektenes innhold. Det kan for eksempel være; kulturskolen som lokalt ressurscenter, talentutvikling, helhetlig skoledag, enkelthendelser som kulturuker og tilbud til barn og unge med ulike funksjonsnedsettelse.

Konklusjoner fra tidligere evaluering av stimuleringsstilskuddet

Proba samfunnsanalyse har tidligere gjennomført en evaluering av stimuleringsstilskuddet i perioden 2010-2011, der vi vurderte søknadsprosedyrer og ga en vurdering av de nasjonale prosjektene (Proba, 2012). Evalueringen viste at søkerne hadde fått god informasjon om ordningen, og at prosjektene det ble søkt midler til var i tråd med kriteriene for ordningen. Prosjektene det ble søkt midler til gjennom ordningen hadde stor bredde med hensyn til faglig innhold og målgrupper. Økt rekruttering og utprøving av nye uttrykk var likevel mål som gjaldt for flest av prosjektene. Vi fant at stimuleringsstilskuddet bidro til utvikling av nye prosjekter. I undersøkelsen fant vi også at mange av prosjektene har hatt betydning for lokalmiljøet ved at kommunenes innbyggere har fått innsikt i hvilke aktiviteter kulturskolen kan tilby, men at det kan være vanskelig å overføre prosjektene til drift når utviklingsmidlene blir tildelt for kun ett år av gangen.

Et stort flertall av mottakerne av stimuleringsmidler mente den gangen at stimuleringsstilskuddet hadde avgjørende betydning for at de kunne prøve ut nye prosjekter. Flertallet mente imidlertid at midlene ble delt ut for sent på året, det gjorde det vanskelig å planlegge samarbeid, og førte i mange tilfeller til at bruken av midlene ble forskjøvet til året etter.

Vi fant også at mange av prosjektene omfatter samarbeid med andre aktører, særlig skole og SFO. Vurderingen av de nasjonale prosjektene viste at erfaringene fra samarbeidet med skole og SFO var noe delte. Mange var svært positive, mens andre pekte på utfordringer med felles planlegging og utfordringer med lærernes/de ansattes motivasjon. I de nasjonale prosjektene der det hadde vært samarbeid med andre aktører på kulturfeltet, syntes erfaringene å være veldig gode.

1.5 Denne evalueringens problemstillinger

I denne evalueringen har vi sett på følgende problemstillinger:

1. I hvilken grad har prosjektene lyktes i å nå målene om å gi et mangfoldig kulturtilbud/kulturskoletilbud til flere elever og lagt til rette for en bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer?
 - I hvilken grad har prosjektene nådd egne målsettinger?
2. Hvilken betydning har prosjektene hatt i innføringen av kulturskoletilbudene i skolen?
3. Hvilken betydning har stimuleringstilskuddet hatt for prosjektenes måloppnåelse?

Et sentralt mål med evalueringen har vært å løfte fram erfaringer og eksempler fra prosjekter som er gjennomført de siste tre årene, og som har fått betydning for innføring av det nye kulturskoletilbudet i skole/SFO fra høsten 2013.

Utdyping av problemstillingene

I evalueringen har vi kartlagt i hvilken grad prosjektene samlet sett har bidratt til å nå målene med ordningen. Med "prosjektene" forstår vi alle prosjektene som har mottatt stimuleringstilskudd en eller flere ganger i perioden 2010-2012.

Målene for stimuleringstilskuddet henger tett sammen. Målet om å bidra til et mer mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever enn i dag, handler både om å nå flere elever gjennom å utvide målgruppa og gjennom å etablere flere prosjekter i kulturskolen, og det handler om å gi et bredere tilbud i form av satsing på flere aktiviteter og uttrykk. Et kvalitativt bedre tilbud henger sammen med større mangfold i tilbudet og at flere elever nås. Kvaliteten på det eksisterende tilbudet kan også bli høyere ved at prosjektene samarbeider med nye aktører, eller ved at det tas i bruk nye metoder. Ettersom kulturskolene gir ulike tilbud, kan et prosjekt bidra til større mangfold på en skole, selv om det er et vanlig tilbud på en annen skole.

Målet om å legge til rette for bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer handler om å prøve ut nye former for samarbeid og organiseringsformer på en måte som bidrar til at flere elever får et kulturskoletilbud, og at tilbudet blir kvalitativt bedre. Samarbeid mellom skole, SFO og kulturskole innen en helhetlig skoledag er svært sentralt, men også samarbeid mellom kulturskolen og andre kulturaktører og kunstnere. I bedre ressursutnyttelse ligger også et mål om å spre erfaringer fra prosjektene, planer for videreføring og synliggjøring av kulturskolen lokalt.

1. Vurdering av måloppnåelse

For å vurdere måloppnåelsen har vi kartlagt innholdet i prosjektene som har fått støtte, og vurdert på hvilken måte aktivitetene bidrar til å nå målene for stimuleringstilskuddet.

I denne kartleggingen har vi sett på

- Får flere elever et kulturskoletilbud/kulturtilbud enn tidligere?

- Hvilke målgrupper er inkludert i prosjektene som har fått stimuleringsmidler?
- Hvilke nye aktiviteter og tverrfaglige uttrykk er prøvd ut?
 - Kunstfag, tema og samarbeidspartnere?
- Hvilke modeller for samarbeid og organisering er prøvd ut?
 - Hvilke aktører er det samarbeidet med?
 - Hvilken merverdi er samarbeidet tenkt å gi?
 - Hvordan er prosjektene forankret i kommunen?
 - Hvilke resultater har forsøkene med samarbeid og organisering gitt?
 - Hva inngår av planer for et mer langsiktig samarbeid mellom skolene og kulturskolene?
- På hvilken måte bidrar prosjektene til kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn?
- På hvilken måte har prosjektene bidratt til synliggjøring av kulturskolen i lokalsamfunnet?
- På hvilken måte er prosjektene tenkt videreført?
 - I hvor stor grad er prosjektene videreført?
 - I hvor stor grad er erfaringene fra prosjektene spredd?
- Hvordan er prosjektene finansiert utover støtten gjennom stimuleringsmidler?

2. Hvilken betydning har prosjektene hatt i innføringen av kulturskoletilbudene i skole?

For å svare på denne problemstillingen har vi undersøkt om prosjekter der det har vært et samarbeid med skole/SFO er brukt i innføringen av kulturskoletimen i skolen. Kulturskoletimen ble som beskrevet innført i grunnskolen (1.-4.-klasse) høsten 2013.

Vi har kartlagt om, og hvordan prosjekter med samarbeid med skole/SFO, har blitt videreført i kulturskoletimen, og vi har undersøkt hvilken betydning det har hatt for kulturskoletimen at det allerede var et samarbeid med skolen og at man hadde erfaring fra et prosjekt.

3. Hvilken betydning har stimuleringstilskuddet?

Den samlede betydningen av stimuleringstilskuddet framgår av hvilke resultater prosjektene har gitt. Vi har også undersøkt mottakernes vurdering av stimuleringstilskuddets betydning for det enkelte prosjekt. Har tilskuddet vært avgjørende eller hadde prosjektene blitt iverksatt i mindre målestokk uten disse midlene? Eller hadde eventuelt søkerne greid å finne andre måter å finansiere prosjektene på?

1.6 Metode

For å vurdere måloppnåelse for ordningen med stimuleringsstøtte startet vi med å kartlegge innhold i prosjektene som har fått støtte. Vi ønsket å kartlegge aktiviteter, målgrupper og samarbeidsformer for å kunne vurdere om det var konsistens mellom mål og aktiviteter (relevans) og hvilken merverdi stimuleringsmidlene har ført til for kulturskolene/kulturtilbudet i kommunene. Etter å ha kartlagt prosjektene undersøkte vi hvordan ansvarlige for prosjektene og samarbeidspartnere vurderer resultatene av prosjektene. Deretter har vi vurdert på hvilken måte prosjektene samlet sett har bidratt til å oppfylle målene som er satt i Kulturløftet II, og hvilken betydning prosjektene har hatt i innføringen av kulturskoletimen i skolen.

Kartleggingen og vurderingen baserer seg på prosjektsøknader, foreliggende rapporteringer, en spørreundersøkelse til mottakerne og til samarbeidspartnere, en intervjuundersøkelse på telefon, og en casestudie.

1.6.1 Innledende studier

Innledningsvis gjennomgikk vi annen forskning på feltet som kunne ha relevans for oppdraget. Vi kontaktet også Nasjonalt senter for kunst og kultur i utdanningen (KKS), for å få innspill til denne delen. Målet med litteraturgjennomgangen var å få bedre innsikt i feltet, samt å få et grunnlag for å relatere evalueringen til andre undersøkelser som har behandlet lignende problemstillinger. Vi ønsket å bruke annen forskning som bakgrunnsmateriale for å utarbeide spørsmål og problemstillinger, og kunne sammenligne våre funn med andre forskningsresultater. Det er noe begrenset hva som finnes av forskning på kulturskoler, men vi har brukt tidligere undersøkelser der vi har funnet det relevant.

1.6.2 Gjennomgang av søknader

Vi har gått gjennom alle søknadene om stimuleringsmidler for 2010-2012, og utarbeidet en oversikt over målgrupper, samarbeidspartnere, mål og tildelte midler. Vi undersøkte også hvor mange prosjekter som var videreført over flere år. Når det gjaldt målgruppe delte vi det inn i elever i SFO, elever i barnetrinn, elever i ungdomstrinn og "andre". Samarbeidspartnere delte vi inn i SFO, barneskole, ungdomsskole, annen utdanningsinstitusjon, kulturskole, annen kulturinstitusjon og andre. Når det gjaldt mål delte vi dette inn i nye former for samarbeid, å nå flere deltakere, å få større bredde i kulturskoletilbudet, talentutvikling og sosial utvikling og mestring.

Deretter valgte vi ut om lag halvparten av de søknadene som ble tildelt midler hvert av årene 2010-2013, totalt om lag 300 prosjekter, og gjorde en mer detaljert gjennomgang av disse. Vi valgte ut prosjekter slik at utvalget som ble valgt var ganske representativt for alle prosjektene, når det gjaldt beløp, målgrupper, tema, varighet og type samarbeidspartnere. For de utvalgte søknadene laget vi korte oppsummeringer av mål, prosjekttinnhold og samarbeid i prosjektet.

Denne kategoriseringen ga oss en god oversikt over hva stimuleringsmidlene har blitt brukt til, og dermed et grunnlag for å vurdere prosjektenes relevans, i forhold til intensjonene om større mangfold, bedre kvalitet, å nå flere målgrupper og å oppnå bedre ressursutnyttelse. Samlet gir en slik oversikt indikasjoner på hvilken merverdi stimuleringsstøtten har bidratt til for kulturskolene/kulturtilbudet i kommunene.

Vi har også sett på et utvalg rapporteringer fra prosjektene for 2010 og 2011. Vi brukte rapportene for å få et inntrykk av om prosjektene har forløpt som planlagt eller om det har vært store endringer. Vi så også på hvordan de prosjektansvarlige vurderer måloppnåelsen i prosjektene, der dette fremgikk. Vi brukte imidlertid ikke rapporteringene i omfattende grad fordi form og innhold på dem er så ulike.

1.6.3 Spørreundersøkelser

Vi har undersøkt hvordan ansvarlige for prosjektene og samarbeidspartnere vurderer resultatene av de iverksatte prosjektene gjennom to spørreundersøkelser – én til alle prosjektansvarlige for prosjekter som har fått stimuleringsmidler en eller flere ganger i løpet av årene 2010-2012, og én til et utvalg samarbeidsaktører i prosjektene.

I spørreundersøkelsen stilte vi enkelte spørsmål om prosjekttinnhold, men formålet med spørreundersøkelsen var først og fremst å få avklart spørsmål som vi ikke kunne få svar på gjennom søknadsgjennomgang og rapportering. Det gjaldt særlig vurdering av måloppnåelse, vurdering av samarbeid, vurdering av prosjektets betydning for lokalsamfunnet, og betydning for kulturskolen på sikt.

Et sentralt spørsmål som spørreundersøkelsen skulle belyse, var om prosjektene har ført til en bedre ressursutnyttelse. Det vil si i hvor stor grad ny organisering og ansvarsfordeling har bidratt til bedre utnyttelse av kompetanse og bidratt til kompetanseoverføring mellom de involverte samarbeidspartnerne, og til at man har nådd flere elever. Vi ønsket å få svar på hvordan ulike aktører som prosjektansvarlig og samarbeidspartnere, vurderer disse spørsmålene. Videre spurte vi om prosjektet har bidratt til flere søkere til kulturskolen, om hvilken betydning stimuleringsstøtten har hatt, og hvilken betydning prosjektet har hatt for kulturskoletimen.

I vurderingen av måloppnåelse og resultater av de iverksatte prosjektene anså vi det som viktig å skille mellom resultater på kort og lang sikt. Hadde tiltakene først og fremst gitt noe til de som har deltatt på de prosjektene som hadde fått støtte, eller hadde prosjektene også blitt videreført og blitt en del av kulturskoletilbudet på lengre sikt? Er erfaringene spredd til andre? Har prosjektene fått betydning for samarbeid på sikt?

Gjennomføring

Utdanningsdirektoratet formidlet e-postadresser til alle som hadde mottatt prosjektmidler. Prosjektansvarlige fikk via datainnsamlingsverktøyet Survey-Xact en e-post med lenke til undersøkelsen. I tillegg til å svare på spørsmålene om prosjektet ble respondenten (prosjektansvarlig), bedt om å oppgi e-postadresse til kontaktperson hos samarbeidspartner (i prosjekter hvor det har vært samarbeid med skole, SFO eller andre). Dersom prosjektene hadde flere samarbeidspartnere, ba vi prosjektansvarlig om å oppgi inntil tre kontaktpersoner. Deretter sendte vi en undersøkelse til samarbeidspartnerne via Survey-Xact ved hjelp av de innrapporterte e-postadressene.

Med noen unntak var spørsmålene i spørreundersøkelsen de samme til alle mottakerne av prosjektmidler. Spørreskjemaet til mottakerne i 2012 inneholdt spørsmål om kombinert stilling, og spørreskjemaet for 2011 inneholdt spørsmål om Teaching Artist. Det ble sendt ut ett spørreskjema for hvert prosjekt, men det har vært en utfordring å skille ut alle prosjekter som er videreført fordi de i en del tilfeller har endret prosjektnavn og/eller kontaktperson fra første til andre søknad. Enkelte av de prosjektansvarlige var kontaktperson for flere prosjekter, disse ble bedt om å svare på spørsmål for hvert prosjekt.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut 10. juni med en puring 19. juni, og ytterligere en puring 27. juni. Totalt var det 435 personer som fikk spørreundersøkelsen. 177 ble bedt om å svare for prosjekter som fikk midler første gang i 2010, 142 ble bedt om å svare for prosjekter som fikk midler for første gang i 2011, og 116 ble bedt om å svare for prosjekter som fikk midler for første gang i 2012. Svarprosenten for 2012 var 85 prosent, mens den for 2011 og 2010 var henholdsvis 65 og 67 prosent. Den lavere svarprosenten for de to første årene skyldes at ganske mange av de som var prosjektansvarlige hadde skiftet jobb, og det var vanskelig å få tak i noen som kjente prosjektet godt. For spørreundersøkelsen som helhet var svarprosenten 71 prosent.

Spørreundersøkelse til samarbeidsskoler/ -SFO og andre

Respondentene på den første spørreundersøkelsen oppga e-postadresser til 137 samarbeidspartnere. Spørreundersøkelsen til samarbeidspartnere inneholdt noen av de samme spørsmålene som prosjektansvarlige svarte på, men også noen spesifikke spørsmål for å få kartlagt samarbeidspartnerne erfaringer og vurdering av prosjektets betydning. Samarbeidspartnerne ble blant annet bedt om å gi en vurdering av resultater av prosjektene, hva deltakerne har formidlet, hvordan samarbeidet har fungert, og om prosjektet har ført til bedre ressursutnyttelse for eksempel i form av kompetanseoverføring. Skoler/SFO ble bedt om å vurdere hvilken betydning prosjektene har hatt for innføring av kulturskoletimen i skolen.

Svarprosenten på denne undersøkelsen var ca 57 prosent.

1.6.4 Intervjuundersøkelse og casestudier

For å få vite mer om innhold og erfaringer fra prosjektene har vi intervjuet et relativt stort utvalg prosjektansvarlige og samarbeidspartnere og deretter besøkt åtte prosjekter som vi har betraktet som case. Intervjuundersøkelsen ga verdifull

informasjon om hvordan prosjektet hadde forløpt, og var også med å gi grunnlag for å velge ut de casene som vi ville besøke.

Intervjuundersøkelse

Vi valgte ut 30 prosjekter som vi ønsket å høre mer om, dette var ti prosjekter fra hvert år det er delt ut midler. Prosjektene hadde ulike tema og omfattet samarbeid med en eller flere andre aktører. Majoriteten av disse hadde hatt samarbeid med skole og/eller SFO, men vi valgte også enkelte som hadde samarbeidet med andre kulturinstitusjoner. Vi la vekt på å inkludere noen prosjekter der vi ut fra rapporteringen så at ikke alt hadde forløpt som planlagt. Vi ønsket å vite mer om hvorfor prosjektet ikke hadde lyktes slik det var tenkt og hva de involverte mener burde vært gjort annerledes.

Der det var mulig ønsket vi å intervju både prosjektansvarlig og samarbeidspartner samt en representant fra den avdelingen i kommunen som har ansvar for kulturskolen. Totalt intervjuet vi 30 prosjektansvarlige over telefon. Vi intervjuet 21 samarbeidspartnere på telefon. Det var fem oppgitte samarbeidspartnere vi ikke greide å få tak i på telefon. I tillegg var det fire samarbeidspartnere som ikke ble intervjuet på telefon fordi vi etter å ha intervjuet prosjektansvarlig, bestemte oss for å ha prosjektet som case. I de tilfellene ble samarbeidspartner(e) intervjuet under casebesøket. Vi gjennomførte ni telefonintervjuer med representanter fra kommunene sentralt som har hatt kjennskap til prosjektet. Hovedårsaken til at antall informanter var såpass lite er at de prosjektansvarlige mente at det sentralt i kommunen var liten kjennskap til prosjektet som hadde fått stimuleringsmidler. I et par tilfelle fikk vi ikke tak i vedkommende som var foreslått som kontaktperson i kommunen.

Temaene for intervjuene var til dels de samme som i spørreundersøkelsen; måloppnåelse, samarbeidsprosesser og planer videre, men fokus var på resultater av forsøk med ny organisering, og på om prosjektet har bidratt til en bedre ressursutnyttelse. Vi stilte åpne spørsmål med oppfølgingsspørsmål. På den måten fikk vi god innsikt i de iverksatte prosjektene, hva som har bidratt til resultater og hva som kunne vært gjort annerledes.

Casestudier: Spesielt interessante samarbeidsprosjekter

Vi valgte ut åtte prosjekter som vi betraktet som case og ønsket å studere nærmere. Vi valgte ut casene basert på intervjurunden og på innspill fra oppdragsgiver og KKS. Vi ønsket å ha med prosjekter som hadde samarbeidet med skole og SFO på ulike måter. Vi valgte casene for å få en geografisk spredning, slik at vi fikk med forskjellige landsdeler og inkluderte både tettbygde og spredtbygde strøk. Vi ønsket også en viss spredning når det gjaldt kulturskolenes og prosjektenes størrelse. Alle prosjektene vi valgte var enten blitt videreført uten stimuleringsmidler eller hadde fått forlenget bruken av midler slik at det fortsatt var aktivitet i prosjektet. De fleste av prosjektene vi valgte har hatt betydning for innføring av kulturskoletimen.

Vi planla i utgangspunktet å besøke ti case, og tilbringe en dag hvert sted. Etter å ha fullført intervjuer og spørreundersøkelser fant vi at det var tilstrekkelig med åtte case, og at vi heller ønsket å prioritere prosjekter som ligger avsidesliggende til, og som vi derfor måtte bruke lenger tid på å besøke. Vi så at vi da kunne få en bedre dekning av interessante case.

Vi tilbragte en dag på hvert sted og intervjuet prosjektleder, ledelse for kulturskolen og samarbeidspartnere. Vi intervjuet mellom tre og fem informanter i hvert case. Vi fikk se elevarbeider som var laget i kulturskoleprosjektene og ble forevist filmer/bilder fra forestillinger, utstillinger og andre arrangementer. I flere av prosjektene vi besøkte overvar vi undervisning slik at vi fikk et inntrykk av elevaktiviteten. Vi fikk et godt innblikk i hva prosjektene dreide seg om, og hvordan kulturskolene hadde jobbet.

2 Kartlegging av prosjekter som er tildelt midler

Totalt har 636 prosjektsøknader blitt tildelt midler i løpet av de tre årene tilskuddet har eksistert. Ca 200 av mottakerne har fått midler til samme prosjekt to eller tre ganger. Det vil si at stimuleringsmidlene har gått til ca 435 ulike mottakere over tre år. For skoleåret 2010/2011 var det 202 prosjektsøknader som ble tildelt midler, for 2011/2012 var det 210, og for skoleåret 2012/2013 var det 224. Ganske mange av prosjektene er altså blitt videreført slik at de har fått midler i to av årene, eller i alle tre årene stimuleringsmidlene er gitt.

Nedenfor beskriver vi kjennetegn ved prosjektene som er tildelt midler, samt størrelse på omsøkte og tildelte beløp. Beskrivelsen av kjennetegn som mål, målgrupper og prosjektinnhold er basert på gjennomgang av alle søknadene som har fått støtte, og gjennom en spørreundersøkelse til alle tilskuddsmottakerne. Særlig beskrivelsen av prosjektinnholdet baserer seg på søknadene. Disse beskrivelsene kan avvike noe fra prosjektene som faktisk ble gjennomførte, fra intervjuene og casene vet vi at en del prosjekter ble justert etter hvert i prosjektperioden. Ikke alle søknadene gir detaljert informasjon om innhold og målgrupper, derfor er det heller ikke mulig å gi helt presise prosentandeler/tall for de ulike kategoriene. Gjennomgangen gir likevel et bilde av de ulike typer prosjekter som har fått støtte.

Når vi har sett på målgrupper, tema og samarbeid i prosjektsøknadene, har vi sett på prosjektsøknadene som er tildelt midler hvert enkelt år, og ikke tatt hensyn til om de er videreførte prosjekter eller ikke. Det gir et riktig bilde av fordelingen per år. En del av prosjektene har dessuten utvidet målgruppen eller iverksatt nye fag når de er videreført. En del av prosjektene er paraplyer for flere delprosjekter. Det vil si at prosjektet gjennom de ulike delprosjektene inkluderer flere målgrupper, fag og samarbeidsaktører. Andre prosjekter er i seg selv tverrfaglige og kan også være rettet mot flere målgrupper.

I spørreundersøkelsen til mottakere av midler har vi imidlertid vært opptatt av det enkelte prosjekt som har fått midler og vi har spurt om mål for, og resultater av, hele prosjektet og ikke for prosjektet hvert enkelt år.

2.1 Omsøkte og tildelte midler

Det er stor spredning i prosjektenes størrelse når det er søkt og tildelt midler. Variasjonen er vist i tabell 2.1 nedenfor.

Mens gjennomsnittlig søknadsbeløp i alle tre årene har ligget over 400 000 kroner, har mediansøknaden ligget betydelig under gjennomsnittet, medianbeløpet var 183 500 kroner i 2010 og 285 000 kroner i 2012. Når det er såpass stor forskjell på gjennomsnitt og median har det sammenheng med at noen prosjekter som søker om relativt store beløp trekker opp gjennomsnittet. Enkelte prosjekter har søkt om over 3 millioner kroner. Noen av disse

prosjektene er blitt tildelt relativt store beløp, andre har fått en brøkdel av det de har søkt om.

Det er også ganske stor variasjon i de tildelte beløpene, men variasjonen er ikke så stor som i søknadene. Gjennomsnittlig beløp som ble tildelt var 212 686 kroner i 2010 og 176 255 kroner i 2012. Mens gjennomsnittlig beløp har gått noe ned har medianbeløpet som er tildelt gått noe opp, fra 100 000 kroner i 2010 til 120 000 kroner i 2012. Det tyder på at forskjellene i hva som tildeles til det enkelte prosjekt er blitt redusert. I alle årene har enkelte prosjekter blitt tildelt relativt store beløp, det vil si mellom 1 og 2 millioner kroner. De minste beløpene som er tildelt er på 15-20 000 kroner.

I snitt fikk prosjektene som ble tildelt midler 53 prosent av det beløpet de søkte om i 2010, mens de i snitt fikk 47 prosent i 2011, og 40 prosent i 2012. Det ser ut til at det er de største prosjektene som særlig har fått en lavere andel midler i 2011 og 2012. Dersom vi ser på medianbeløpene var forholdet mellom median søkt beløp og median tildelt beløp 47 prosent i 2010, 58 prosent i 2011 og 68 prosent i 2012. I kapittel 4 ser vi nærmere på hvilken betydning det har hatt for prosjektene at tilskuddsmottakerne har fått et mindre beløp enn de har søkt om.

Vi har også sett på prosjektenes størrelse i forhold til målgrupper og mål for prosjektet. I gjennomsnitt er det ikke store forskjeller i beløpene som tildeles avhengig av disse faktorene.

Tabell 2.1 Oversikt omsøkte og tildelte midler blant mottakerne

År	Antall søknader totalt	Antall søknader som fikk midler	Omsøkte midler Gjennomsnitt (blant mottakerne)	Omsøkte midler Median (blant mottakerne)	Tildelte midler gjennomsnitt	Tildelte midler median
2010	429	202	402 635	183 500	212 686	100 000
2011	352	210	402 759	216 500	190 522	110 000
2012	350	224	444 628	285 000	176 255	120 000

2.2 Målgrupper og samarbeidspartnere i prosjektene

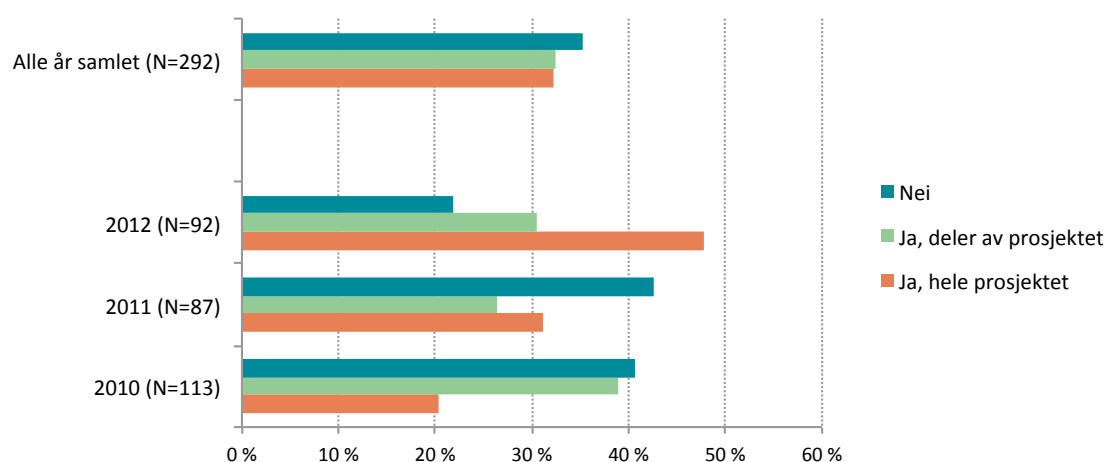
Prosjektsøknadene som er blitt tildelt midler viser at i alle årene har barn i barneskolealder vært den målgruppen som flest har søkt om prosjekter for, og de fleste av søknadene har hatt barn som har gått i 1-4 klasse som målgruppe. Den nest største målgruppen har vært ungdom i ungdomsskolealder. Det har vært flere prosjekter for gruppen i ungdomsskolealder enn for aldersgruppen 5-7 trinn. Ganske mange prosjekter har barn på tvers av flere trinn som målgruppe. Enkelte prosjekter har alle på skolen som målgruppe.

Blant prosjekter for aldersgruppen 1-4 trinn har det store flertallet vært samarbeidsprosjekter mellom kulturskole og grunnskole, eller mellom kulturskole og SFO. Prosjekter med ungdom som målgruppe har hatt flere eksempler på samarbeid med andre aktører utenfor skolen enn prosjektene for de yngre barna.

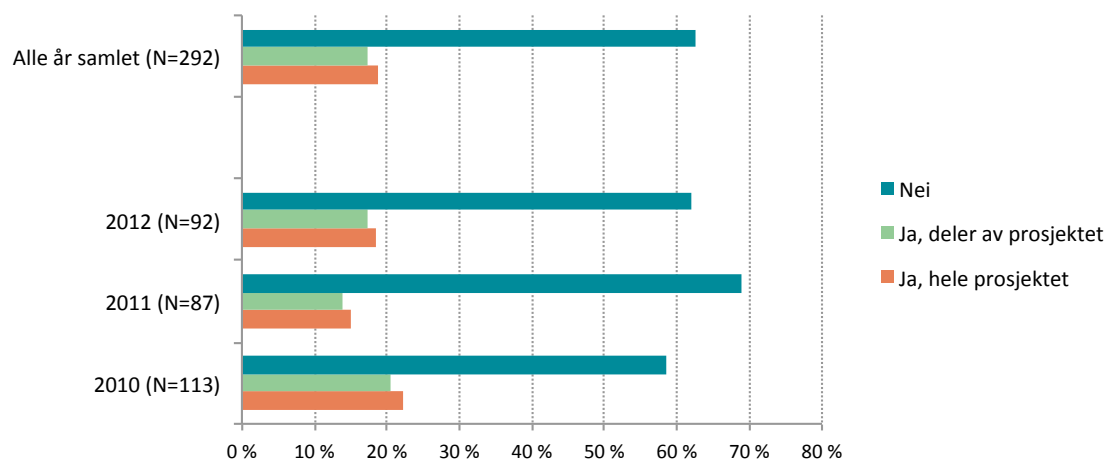
Spørreundersøkelsen viser at samarbeid med andre aktører totalt sett inngikk i om lag 86 prosent av prosjektene. Men selv om de fleste av prosjektene samarbeider med en eller flere aktører, varierer det ganske mye hvor involvert samarbeidspartnerne er i prosjektet.

Både spørreundersøkelsen og gjennomgangen av prosjektsøknader viser at prosjektene omfattet mer samarbeid med SFO i 2010 enn i 2012, mens det var mer samarbeid med ordinær skole i 2012 enn i 2010. Skolen er generelt blitt en viktigere samarbeidspartner med årene. Sammenlignet med 2010 og 2011 har dessuten flere av prosjektene blitt lagt til skolens kjernetid i 2012, i tråd med hvordan fokusområdene for stimuleringsstilskuddet har endret seg. Hvor stor andel av prosjektene som har foregått helt eller delvis i skoletiden eller SFO-tiden er vist i figur 2.1. og figur 2.2. Svarene i spørreundersøkelsen viser at totalt har om lag 65 prosent av alle prosjektene foregått helt eller delvis i skoletiden. 37 prosent av alle prosjektene har foregått i SFO-tiden.

Figur 2.1 Foregikk hele eller deler av prosjektet i skoletiden?

Figur 2.2 Foregikk hele eller deler av prosjektet i SFO-tiden?

2.3 Mål for prosjektene

Svært mange av prosjektene som har fått støtte har både samarbeid, å nå flere elever og å få større bredde i tilbudet av kulturelle aktiviteter som mål for prosjektene. Dette er målsettinger som ofte går i hverandre. Fra gjennomgangen av søknadene fant vi at å nå flere elever eller å opprette et bredere tilbud, var sentrale mål ved nesten alle prosjektsøknadene.

I spørreundersøkelsen spurte vi om i hvilken grad det var et mål å nå flere elever, å prøve ut nye tilbud, å ha bedre ressursutnyttelse og talentutvikling. Svaralternativene var i stor grad, i noen grad, i liten grad eller ikke et mål. Det er 93 prosent som svarer at "Å prøve ut nye tilbud" i stor eller noen grad var et mål, 70 prosent svarer at dette i stor grad var et mål. Å prøve ut nye tilbud var i større grad et mål i prosjektene i 2010 og 2011 enn i 2012. I 2012 var det 13 prosent som svarte at dette ikke var et mål mot 2 og 5 prosent i 2010 og 2011.

90 prosent svarer at "å nå flere elever" var et mål. 66 prosent svarer at dette i stor grad var et mål. Spørreundersøkelsen viser at fire av fem prosjekter var gratis for deltakerne. I de øvrige var det en form for egenbetaling.

Bedre ressursutnyttelse var i stor eller noen grad et mål i 70 prosent av prosjektene. Dette var et mål som var mer vanlig for prosjektene som ble startet i 2012 enn for de andre årene. 14 prosent svarte at dette ikke var et mål i 2012, mens henholdsvis 37 og 33 prosent svarte at dette ikke var et mål i 2010 og 2011.

Andelen av prosjektene som i søknaden først og fremst vektla på talentutvikling var rundt fem prosent i alle de tre årene. Det er imidlertid langt flere som har talentutvikling som en del av prosjektet. I spørreundersøkelsen er det over 60 prosent som svarer at talentutvikling har vært et mål med prosjektet – litt under 20 prosent svarer at det i stor grad er et mål, og 22 prosent at det i noen grad var et mål.

Enkelte av prosjektene har hatt særlig fokus på utvikling av samspill og sosiale ferdigheter hos deltakerne. I søknadsgjennomgangen fant vi at dette gjaldt for i underkant av fem prosent av prosjektene.

Andelen prosjekter som har hatt som mål å opprette valgfag i skolen eller nye skolefag har variert. I søknadsgjennomgangen fant vi at 11 prosent av prosjektene hadde som mål å opprette et nytt fag i 2010, mens i 2012 var det å opprette et nytt fag beskrevet som et mål i 19 prosent av prosjektene.

Tilskuddsmottakere som ikke er kulturskoler

Mellom 5 og 10 prosent av tilskuddsmottakerne er ikke kulturskoler, men i noen av disse prosjektene inngår samarbeid med kulturskolen. Om lag en tredjedel av tilskuddsmottakerne i denne gruppen er kommuner eller bydeler, noen er skoler eller SFO. Målsettingene til hovedparten av disse prosjektene er å nå flere skolebarn via ulike typer verksteder eller prosjektarbeid. Én skole har for eksempel selv tatt initiativ til prosjekt med Teaching Artist, uten å inngå samarbeid med kulturskolen. Andre tilskuddsmottakere er Utdanningsetaten, Norsk kulturskoleråd og Norges Musikkorpsforbund.

Rundt en fjerdedel av prosjektene som ledes av andre aktører enn kulturskoler har mer "overordnede" målsettinger, som for eksempel å kurse kulturskolelærere i lys, scenografi og utstillingsmontasje, for siden å dra nytte av dette i kulturskolens produksjoner. Andre eksempler er å etablere undervisningsmodell for kulturverksteder i skoletiden, etablere modell for kreative partnerskap i videregående skole/kulturskolen, samt å utvikle nye tilbud som del av en "helhetlig kulturell oppvekstplan."

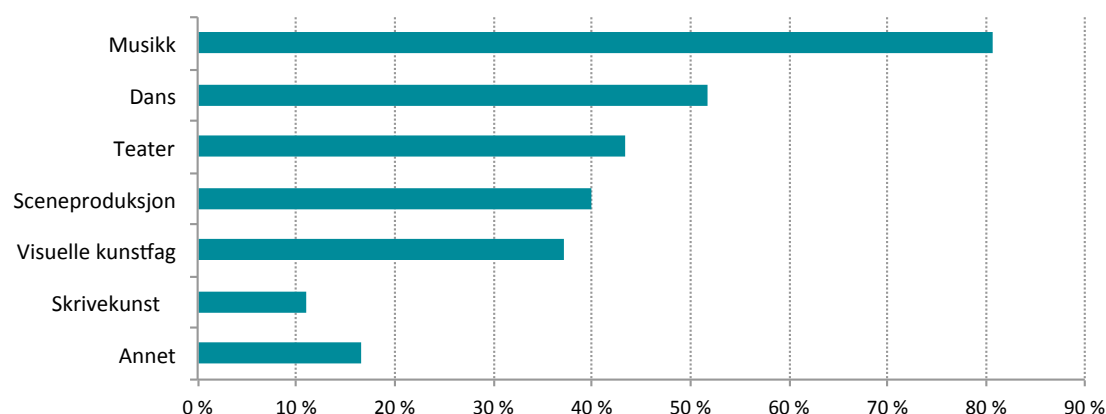
2.4 Type kunstfag i prosjektene

Musikk er det kunstfaget som inngår i flest prosjektsøknader. Deretter kommer dans, teater og sceneproduksjon. I de fleste prosjektene som har fått midler inngår flere enn ett kunstfag. Søknadsgjennomgangen viser at i 2010 var det litt over halvparten av prosjektene som inneholdt tre fag eller flere, mens 16 prosent inneholdt to fag og 34 prosent av prosjektene omfattet ett kunstfag. I 2011 omfattet litt under halvparten tre eller flere fag, mens 32 prosent omfattet to fag og om lag 20 prosent ett kunstfag. I 2012 omfattet 56 prosent av prosjektene tre eller flere fag, mens om lag ti prosent omfattet to fag og 34 prosent ett kunstfag.

Det er ikke store forskjeller i hvilke kunstfag som er gitt til ulike målgrupper. Prosjekter med kunst og håndverk ser imidlertid ut til å være inkludert i noen flere prosjekter på ungdomstrinnet enn på andre trinn.

Figur 2.3 viser hvilke kunstfag respondentene i spørreundersøkelsen svarer at de har samarbeidet om i prosjektene. "Annet" omfatter blant annet nysirkus, foto og animasjon.

Figur 2.3 Hvilke/hvilket kunstfag omfattet samarbeidet? N=145

2.5 Nærmere om prosjekttinnhold

Innhold og retning på prosjektene har endret seg noe i de tre årene stimuleringsmidlene er fordelt. Nedenfor beskriver vi målgrupper, samarbeidspartnere og tema for hvert av årene i perioden 2010-2012. Vi har forsøkt å anslå i prosent hvor mange av prosjektene som har hatt ulike typer innhold. Disse anslagene er imidlertid vanskelig å gjøre ettersom søkerne beskriver prosjektene på ulike måter, og hva de vektlegger er ulikt. Når vi har besøkt prosjekter, har vi sett at det ikke alltid var like lett å forstå hvordan prosjektet faktisk arter seg ved å lese søknaden.

2.5.1 Prosjektene som fikk støtte i 2010

Målgrupper og samarbeidspartnere i 2010

I søknadene finner vi følgende fordeling av målgrupper:

- Om lag to av tre av prosjektsøknadene hadde barn i grunnskolen som målgruppe
- En av tre av prosjektsøknadene inkluderte samarbeid med eller aktiviteter i SFO
- Om lag en av fire prosjektsøknader inkluderte samarbeid med eller aktiviteter i ungdomsskolen
- Om lag 12 prosent av prosjektsøknadene inkluderte kun elever i kulturskolen
- Om lag tre prosent av prosjektsøknadene vektla funksjonshemmede som målgruppe
- Om lag to prosent av prosjektsøknadene inkluderte barn i barnehage
- I om lag seks prosent av søknadene var "andre grupper" inkludert
- I om lag to prosent av prosjektsøknadene var prosjektet for "alle"

Søknadsgjennomgangen viste at det var stor variasjon blant prosjektene i innhold og samarbeidspartnere. Det var imidlertid ofte fokus på kulturskolen som lokalt ressurscenter og på en helhetlig skoledag.

Når det gjelder samarbeidspartnere, fant vi for 2010 at det var lagt opp til en eller annen form for samarbeid med grunnskole (1-10 trinn) inkludert SFO, i over halvparten av prosjektene. I underkant av ti prosent av tilskuddsmottakerne samarbeidet med en ren ungdomsskole. Det var samarbeid med barnehager i

to prosent av prosjektene og samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner i 11 prosent. I om lag like mange prosjekter var det samarbeid med en annen kulturinstitusjon. Om lag 22 prosent hadde andre samarbeidspartnere enn disse. En annen kulturskole enn den som søkte inngikk som samarbeidspart i 25 prosent av prosjektene, 20 prosent av mottakerne var kulturskoler som samarbeidet med andre kulturskoler, og fem prosent var en mottaker som ikke var kulturskole men som samarbeidet med en kulturskole.

I underkant av halvparten av prosjektene vi har sett nærmere fra 2010 har fått tildelt 100 000 kroner eller mindre i støtte. I underkant av 30 prosent av prosjektene har fått mellom 100 000 og 300 000 kroner, ca fem prosent av prosjektene har fått 900 000 kroner eller mer i stimuleringsmidler

Prosjekter i SFO

De fleste av prosjektene som skulle foregå i SFO innebærer at kulturskolen har ansvar for drift og gjennomføring av prosjektet, mens SFO har ansvar for tilrettelegging og rekruttering. I enkelte prosjekter deltar de ansatte fra SFO i undervisningen, og i enkelte prosjekter har kulturskolen ansvar for både rekruttering og drift. I noen prosjekter er det uavhengige kunstnere i samarbeid med kulturskolen som underviser. Målgruppa for disse prosjektene er alle i SFO eller alle på ett trinn. Noen steder er tilbudet obligatorisk, andre steder er det frivillig å melde seg på. Prosjektene i SFO kan være korte og intensive, eller de kan gå over lengre tid og inneholde ulike fagområder.

Et vanlig mål med å legge kulturskoleaktiviteter til SFO har vært å nå flere elever, og gi de yngste elevene et tilbud innenfor skolehverdagen. Sosial utjevning har vært et viktig mål for mange av prosjektene som er lagt til SFO.

De fleste prosjektene som er lagt til SFO inneholder flere aktiviteter. I tillegg til mer tradisjonelle tilbud som instrumentopplæring, musikklek og sang, har kulturskolene i mange tilfeller opprettet tilbud som har vært nye (for kulturskolen), som for eksempel animasjon, trylling, sjonglering og foto. De fleste av prosjektene har hatt en modulbasert tilnærming der elevene får prøve litt forskjellig på ulike tidspunkt, mens enkelte av prosjektene har lagt vekt på en tverrfaglig tilnærming der ulike kunstfag integreres i aktiviteten.

Enkelte av prosjektene har ønsket å gjøre kulturskolen mer kjent i alle grupper gjennom å etablere tilbud i SFO, slik at det igjen kan føre til økt rekruttering til kulturskolen (ca 10 prosent av SFO-prosjektene uttaler dette i søknaden). Enkelte prosjekter ønsket å bidra til å redusere ventelister på kulturskolen (det gjelder ca 5-10 prosent av prosjektene i SFO).

Enkelte steder har kulturskolen og det lokale korpset samarbeidet med SFO og lagt øvingen til SFO-tiden. Utgangspunktet har vært et ønske om å rekruttere flere til korpset (ca 4-5 prosent av prosjektene totalt).

Enkelte steder er prosjektmidlene brukt til å gi et felles tilbud om undervisning i SFO-tiden til små barneskoler som ikke har lærer i estetiske fag (ca 1-2 prosent av prosjektene totalt).

I noen av prosjektene er det også brukt midler til kompetanseheving av kulturskolelærere slik at de skal bli bedre rustet til å undervise på SFO (ca 1- 2 prosent av prosjektene totalt).

Noe få prosjekter har omfattet alle trinn ved skolen og har både vært lagt til SFO og til skoletiden. Skolen har for eksempel hatt en skolemusikal med undervisning i drama, musikk, sang, teater og dans.

Samarbeid med skolen

Gjennomgangen av prosjektsøknaden viser at i de fleste samarbeidsprosjektene med skolene har det vært viktig å styrke undervisningen i estetiske fag, og gi flere elever et kunstfaglig tilbud. Et mål har også vært å gi elevene et tilbud som inkluderer noe mer enn den teoretiske undervisningen som blir gitt i andre fag. I de fleste skoleprosjektene er det lærere fra kulturskolen som underviser, i enkelte er det uavhengige kunstnere. På noen skoler er det opprettet undervisning i nye fag som for eksempel dans eller drama. Noen skoler har lagt slik undervisning til enkelte trinn, andre har spredd det utover alle trinn i form av for eksempel verksteder med ulike aktiviteter, eller ved at hele skolen er med på å sette opp en forestilling.

I ett fylke har det vært et stort prosjekt basert på samarbeid mellom mange kulturskoler og grunnskoler, der man har arrangert kulturverksteder der kunstnere og kulturskolelærere underviser.

Flere skoler har hatt prosjekter som skal lede fram til en forestilling, for eksempel teateroppsetning eller musikal. Dette beskrives som mål for prosjektet i om lag 5-6 prosent av søknadene. I noen av disse prosjektene har det blitt lagt stor vekt på prosess, og elevene har hatt ansvar for alle sider ved en forestilling inkludert utarbeiding av manus, budsjett, sceneteknikk og annonsering. I disse prosjektene har man integrert undervisningen med andre fag. Andre steder er undervisningen lagt til enkelte fag. Noen steder har kulturskolelærere og andre kunstnere bidratt i undervisningen i estetiske fag, og dette kan for eksempel ha resultert i oppvisning på sommeravslutningen.

Enkelte prosjekter har samarbeidet med skolen om å rekruttere elever til tilbud som er lagt til kvelder eller helger. Målet har vært å gi elever som vanligvis ikke deltar i fritidsaktiviteter et tilbud (ca 1-2 prosent av prosjektene).

I ca 2-3 prosent av prosjektsøknadene har det vært et mål å gjøre klassisk musikk kjent for flere gjennom samarbeid med grunnskole. Enkelte prosjekter har gitt utvalgte elever klassisk musikkundervisning i skole og på kulturskolen. Et sted har det vært samarbeid med skolen for å øke antall barns deltakelse på kammermusikkfestival.

Flerkulturelle perspektiver

I mange prosjekter som har fått støtte er det inkludert et minoritetsperspektiv. Det kan være en målsetting om å nå flere barn og unge med innvandrerbakgrunn i SFO og skole. Andre ønsker å lette integreringen for nyankomne gjennom å etablere et musikalsk møtested eller annen undervisning i kulturfag. Et prosjekt ønsker for eksempel å teste en samarbeidsmodell med

kulturskole, mottaksklasser for nyankomne elever og SFO. Noen skoler og kulturskoler har samarbeidet om å sette opp ulike former for farvespill der det tas utgangspunkt i det elever fra ulike land har med seg av tradisjoner innen sang, musikk og dans, og dette settes sammen med norske musikktradisjoner i en forestilling.

Enkelte kulturskoler (ca 1 prosent av prosjektene) har samarbeidet med mange forskjellige aktører, herunder voksenopplæring og asylmottak for å gi innvandrere et godt tilbud. Noen av disse har også gitt tilbud til voksne asylsøkere, en gruppe som ofte har lite aktivitetstilbud.

Det er ca fire prosent av prosjektene som ønsker å "skreddersy" et tilbud til elever med innvandrerbakgrunn.

Det har også vært prosjekter som har hatt som mål å formidle samisk kultur gjennom teater, joik, og fortellerkunst. Målet er å gi økt kunnskap om minoritetskultur. Det er om lag 2-3 prosent av prosjektene som har samisk kultur som tema.

Stimuleringsmidler til utvikling av kulturskolen

Prosjektmidler har også gått til å styrke samarbeidet mellom små kulturskoler. I ett fylke har flere kulturskoler samarbeidet om en festival med dans, teater og workshop.

En del av prosjektmidlene har gått til å utvide tilbudet på kulturskolen, for eksempel å etablere et filmtilbud eller et tilbud i skrivekunst (gjelder mellom 5 og 10 prosent av prosjektene). Et annet eksempel er kurs i hip hop for å nå flere gutter. I noen av prosjektene har man ønsket å gi et fordypningstilbud til de som ønsker dette. Det kan være talentundervisning på lørdagsskole der flere kulturskoler samarbeider om talentundervisning eller samarbeid med kunstnermiljø og profesjonelle kunstnere som for eksempel Barrat Due. (Om lag 4-5 prosent av prosjektene la vekt på talentutvikling i søknaden).

Andre prosjekter

Prosjekter basert på samarbeid med andre aktører har for eksempel dreid seg om samarbeid med korps om å øke ungdomsandelen i korps og å rekruttere til musikkutdanning (ca 2 prosent av prosjektene). Det er ofte korps som organiserer prosjektet, mens kulturskolelærere underviser. Ca fire prosent har vært prosjekter som har ønsket å styrke interessen for lokal kulturarv, for eksempel gjennom å rekruttere til leikarring og folkedans.

I ca tre prosent av prosjektene har det vært et mål å opprette møtesteder for barn og unge. Disse møtestedene har hatt tilbud om for eksempel band, tegneseriekurs, trylleverksted og kampsport. Prosjektene er ofte basert på et samarbeid mellom skole, frivillige aktører og kommunale aktører.

I ca 2-3 prosent av prosjektene har målet vært å gi musikkterapi til elever med spesielle behov, eller tilpasset musikkundervisning til barn med funksjonshemninger. Noen av disse prosjektene er lagt til barnehager.

Enkelte prosjekter har fått midler til å heve kompetansen til grunnskolelærere eller kulturskolelærere.

Ett stort prosjekt i regi av Norsk kulturskoleråd fikk midler til å utvikle digital tilgang til et utvalg sanger med tekst, notasjon og lyd, til bruk i musikkundervisningen.

2.5.2 Prosjektene som fikk støtte i 2011

Målgrupper og samarbeidspartnere i 2011

Søknadene viser følgende om målgrupper i prosjektene:

- Om lag 70 pst av prosjektsøknadene hadde barn i grunnskolen som målgruppe
- Om lag en av fire av prosjektsøknadene inkluderte samarbeid med eller aktivitet i SFO
- Om lag 27 prosent av prosjektsøknadene inkluderte elever i ungdomsskolen
- Om lag 17 prosent av prosjektsøknadene inkluderte kun elever i kulturskolen
- Om lag to prosent av prosjektsøknadene vektla funksjonshemmede som målgruppe
- Om lag en prosent av prosjektsøknadene inkluderte barn i barnehage
- I om lag 13 prosent av søknadene var "andre grupper" inkludert
- I om lag fem prosent av prosjektsøknadene var prosjektet for "alle"

I en del prosjekter har søker flere samarbeidspartnere. Samarbeidspartnerne som inkluderes i søknadene er i omtrent halvparten av prosjektene barneskole (inkludert SFO) eller 1-10 skole, 14 prosent av prosjektene samarbeidet med en ungdomsskole, mens i underkant av 10 prosent samarbeidet med en annen utdanningsinstitusjon. Litt over 20 prosent samarbeidet med en kulturinstitusjon og ett av tre prosjekter hadde andre samarbeidspartnere. I 12 prosent av prosjektene samarbeidet en kulturskole med en eller flere andre kulturskoler og i om lag 10 prosent samarbeidet en annen søker (ikke kulturskole) med en kulturskole.

Spørreundersøkelsen viser at omtrent én av tre prosjekter som ble startet i 2011 innebar forsøk med Teaching Artist.

I overkant av halvparten av prosjektene vi har sett nærmere på fra 2011 har fått tildelt 100 000 kroner eller mindre i støtte. Rundt 30 prosent av prosjektene har fått mellom 100 000 og 300 000 kroner, og fem prosent av prosjektene har fått 900 000 – 1 million kroner i stimuleringsmidler. Felles for alle som søkte stimuleringsmidler i 2011 er at de fikk tildelt et mindre beløp enn det ble søkt om, til dels mye mindre. I noen tilfeller er det tildelte beløpet en fjerdedel av det omsøkte beløpet.

Temaer og mål

Prosjekter i skole og SFO

Aktivitetene som er lagt til skole eller SFO har ulikt innhold. Ut fra søknadene ser det ut til at majoriteten av disse prosjektene har til hensikt å la elevene få prøve et instrument og gir gratis musikkopplæring, enkel notelære og eventuelt samspill til alle barn på ett eller flere trinn. I noen tilfeller er denne typen aktivitet lagt til SFO-tiden.

Den andre store gruppen av prosjekter i skole/SFO har prosjektperioder eller verksteder med ulike kunstfag. Disse munner ofte ut i en produksjon – en forestilling, utstilling eller annet resultat av prosjektarbeidet. I disse prosjektene er det av og til lokale kunstnere som bidrar, og produksjonen kan ha elementer av lokalhistorie i seg eller søker å binde sammen ulike skolefag inn i en forestilling eller utstilling.

Enkelte prosjekter har eksplisitt som mål å knytte kulturaktiviteten til andre skolefag, for eksempel for å øke kunnskapen om naturvitenskap/realfag blant skolebarna. I et par tilfeller fra 2011 samarbeider kulturskolen med en skole om fag i entreprenørskap, ifølge søknadene.

I noen tilfeller har kulturaktivitetene blitt gjennomført i samarbeid med både skole og SFO, men som regel er det bare en av partene som har hatt samarbeid med kulturskolen.

Et flertall av prosjektene som skal gi kulturskoleaktivitet til skolebarn har i søknadene beskrevet en målsetting om å nå flere, herunder å nå flere med minoritetsbakgrunn. I noen av disse prosjektene er aktiviteten spesielt tilrettelagt for å oppnå integrering (dialog, kulturforståelse), mens andre prosjekter har mer ordinære kulturskoleaktiviteter.

Andre områder og målgrupper

Mellom fem og ti prosent av prosjektene som fikk støtte i 2011 har temaer som lokalsamfunn, lokal historie og kulturarv, ifølge søknadene. De dreier seg for eksempel om folkedanskurs, samisk kultur og språk, samt opplæring i lokale kunst- og håndverkstradisjoner. Prosjektene har mål om å skape tilhørighet i lokalsamfunnet, og forståelse for lokal historie.

Mellom 5 og 10 prosent av prosjektene har som (del-)mål å styrke korpsene og rekruttering til disse. Prosjekter som *Blås-i-det* og *Blås-i-skolen* tilbyr instrumentopplæring på skole/SFO for å skape interesse for korpsinstrumenter. De samarbeider med korpset om løpende rekruttering av elever som har lyst til å prøve seg i korpset. Et annet eksempel er talentutvikling for slagverkere, myntet spesielt på å få elevene inn i korps og janitsjar. Dette er et regionalt tilbud, og i samarbeid med flere korps.

En liten andel (rundt 2 prosent) av prosjektene som fikk støtte i 2011 har beskrevet aktiviteter rettet spesielt mot innvandrere i søknaden. Målene er for eksempel å bedre kommunikasjon mellom grupper, lette integrering og skape fellesskapsfølelse. Et prosjekt ønsker å skape møteplass for lokalbefolkningen og innvandrere, et annet har som mål å utvikle skreddersydde kulturtilbud til flyktninge- og asylbarn.

2-3 prosent av prosjektene som fikk støtte i 2011 er rettet mot funksjonshemmede barn.

Prosjektene er av ulik varighet. Noen få er dagsarrangementer eller festivaler, mens de fleste har lengre prosjektperioder og eller legger opp til ukentlig undervisning gjennom et semester eller et år.

Teaching Artist

I rundt en tredjedel av prosjektene fra 2011 skal lokale kunstnere involveres i kulturprosjekter i skolen, men bare et fåtall av disse sier eksplisitt at det er Teaching Artist-modellen som skal anvendes.

Seanse, senter for kunstproduksjon står bak ett av prosjektene med Teaching Artist. Prosjektet handler om å lære opp ti Teaching Artists, gjennom en nettbasert ressursbase. Kurset rettes mot skolelærere og kunstnere, og på sikt skal aktiviteten nå flere skolebarn. Det er også samarbeid med andre kulturinstitusjoner i dette prosjektet.

Nye fag/tilbud ved kulturskolen

En mindre andel av prosjektene vi har sett nærmere på (rundt 10 prosent) har som mål å tilby nye kulturskolefag, for på denne måten å rekruttere nye grupper av elever til kulturskolen og å heve kvaliteten på kulturskolens tilbud. Én kulturskole har for eksempel introdusert et desentralisert teatertilbud for å nå ut til flere barn og unge i kommunen. Et par kulturskoler har også utvidet tilbudet med for eksempel rocke-café og konserter for å holde på kulturskoleelevene når de kommer i ungdomsskolealder. Én kulturskole skriver eksplisitt i søknaden om stimuleringsmidler at de ønsker å opprette nye kulturskoletilbud for å redusere ventelisten. De tilbyr nå et knippe nye aktiviteter i samarbeid med andre kulturinstitusjoner.

Blant de nye tilbudene finner vi musikkteori, komposisjon, scenografi/scenelære, lys og lyd, produksjon av utstillinger og forestillinger.

Talentutviklingsprosjekter

I overkant av fem prosent av prosjektene vi har sett på fra 2011 har talentutvikling som mål. I flere av disse prosjektene er det kulturskolen (gjærne i samarbeid med andre kulturskoler) som ønsker å gi et tilbud om talentutvikling til elevene sine for eksempel lørdagsskole, eller et gratis søndagskurs til kulturskoleelever - som beskrevet i én prosjektsøknad. Men også andre typer prosjekter enn kulturskolens egne har talentutvikling som mål. Noen eksempler er prosjekter som skal utvikle dansetalenter. To har for eksempel søkt penger om danseverksteder på skole, ett av disse har også samarbeid med en fritidsklubb. Et annet eksempel på talentutviklingsprosjekt har sin aktivitet på skolen, og satser både på å gi kulturaktiviteter til flere elever og å utvikle talenter gjennom å sette opp en musikal.

Fagområder/kunstformer

Søknadene viser at mange av prosjektene som fikk stimuleringsstøtte i 2011 er basert hovedsakelig på musikk, særlig gjelder dette prosjektene i skole og SFO. Den største andelen er imidlertid prosjekter som kombinerer ulike kunstformer, for eksempel musikk, kunst og drama. I underkant av halvparten av prosjektene kombinerer tre forskjellige kunstformer, for eksempel kan det dreie seg om en prosjektperiode der elevene får prøve seg på skrivekunst, scenografi/bildekunst, drama og musikk, som til slutt munner ut i en utstilling eller forestilling.

Noen få prosjekter sier i søknaden at de vil tilby ganske andre aktiviteter (2-3 prosent), som for eksempel isdans/kunstløp eller opera, fotografering eller animasjon.

2.5.3 Prosjektene som fikk støtte i 2012

Målgrupper og samarbeidspartnere i 2012

Over 40 prosent av prosjektene som fikk støtte i 2012 var videreførte prosjekter fra tidligere år. Av de nye prosjektene var det om lag halvparten som fikk støtte til prosjekter med kombinerte stillinger. De øvrige prosjektene innebærer også svært ofte samarbeid mellom kulturskole og skole. Mange prosjekter inneholdt delprosjekter med flere målgrupper.

Søknadene viser følgende om hvilke målgrupper som inkluderes:

- Om lag 80 prosent av prosjektsøknadene inkluderte barn i grunnskolen som målgruppe
- Om lag et av fire prosjektsøknader inkluderte barn SFO
- Nesten et av tre prosjektsøknader inkluderte ungdom som målgruppe
- Om lag seks prosent av prosjektsøknader var for elever i kulturskolen
- Om lag tre prosent av prosjektsøknadene vektla at funksjonshemmede var målgruppe
- Om lag to prosent av prosjektene inkluderte barn i barnehage
- Om lag fem prosent av prosjektene inkluderte andre målgrupper
- Om lag to prosent av prosjektene var åpne for "alle"

Når det gjelder samarbeidspartnere viser søknadene at barneskolen (inkludert SFO) og 1-10-skole var samarbeidspart i nærmere 70 prosent av prosjektene. Ungdomsskole var samarbeidspart i nærmere 30 prosent av prosjektene. Kulturinstitusjoner var samarbeidspart i åtte prosent, barnehager i to prosent og andre i 36 prosent av prosjektene. I nesten ni av 10 prosjekter med kombinerte stillinger hadde kulturskolen arbeidsgiveransvar for stillingen(e).

Om lag 30 prosent av prosjektene vi har sett nærmere på fra 2012 har fått tildelt 100 000 kroner eller mindre i støtte. Rundt 45 prosent har fått mellom 100 000 og 300 000 kroner, og to prosent har fått 900 000 kroner eller mer i stimuleringsmidler.

Kombinerte stillinger

Generelt er det et mål at samarbeid mellom kulturskolen og skolen gjennom kombinerte stillinger skal gi økt kvalitet i undervisningen i estetiske fag.

I de fleste av prosjektene med kombinerte stillinger har lærer fra kulturskolen fått ansvar for å heve kvaliteten på musikk- og kulturfagstilbudet i skolen, ifølge søknadene. Noen steder skal kulturskolelæreren undervise i musikk på bestemte trinn i skolen. Andre steder skal kulturskolelæreren være med i undervisningen for å heve kompetansen både blant elever og lærere. Kombinerte stillinger brukes også for å sikre faglærere i estetiske fag i skolen som kan gi støtte og inspirasjon til andre lærere.

Kombinerte stillinger brukes dessuten ofte for å styrke kulturtilbudet i utkantstrøk ved at kulturskole og grunnskole, eller kulturskole og SFO, kan samarbeide om å ha en stilling. En del av prosjektene som omfatter kombinerte stillinger, beskriver i søknaden modeller der en kulturskolelærer underviser på SFO i tillegg til på kulturskolen. I én kommune har for eksempel alle barneskolene samarbeidet for å etablere undervisning i film på trinn 6-9. Noen steder brukes en kombinert stilling både til undervisning i SFO og i skolen i tillegg til på kulturskolen. Én kommune bruker en kombinert stilling for å forbedre tilbudet om estetiske fag i hele løpet fra barnehage til videregående skole, ifølge søknaden.

I flere av prosjektene med kombinerte stillinger har lærer fra kulturskolen fått ansvar for å etablere eller videreutvikle nye fag i grunnskolen, det kan være dans, kreativ skriving, scenografi eller film. Av søknadene ser vi også at noen av de kombinerte stillingene er brukt for å etablere nye valgfag på ungdomsskolen som for eksempel produksjon for sal og scene.

Andre prosjekter

Om lag 30 prosent av prosjektene som fikk midler i 2012 gikk ikke til kombinerte stillinger eller videreføring av prosjekter. Om lag tre fjerdedeler av disse prosjektene var basert på samarbeid mellom prosjekteier (som regel kulturskole) og skole eller SFO, ca halvparten i ordinær skoletid og en fjerdedel i SFO. I noen av prosjektene legges det i søknaden opp til et samarbeid med både skole, kulturskole og eksterne kunstnere.

Samarbeidsprosjektene med skolen handlet ofte om å styrke eller etablere nye fag i skolen. Samarbeidet kan for eksempel innebære at kulturskolen eller en kunstnerorganisasjon har faglig ansvar, mens kommunen/skolen har ansvar for å implementere faget i undervisningen.

I majoriteten av prosjektene som var basert på et samarbeid med skolen var målet å styrke musikkundervisningen, mens andre ønsket å styrke kvaliteten på fag som dans, film og bevegelse. Noen skoler ønsket å tilby nye fag som foto, film, drama og skapende skriving/manus. Enkelte ønsket å tilby en rekke estetiske fag som instrument, sang, dans, nysirkus og musikk i skolen gjennom samarbeidsprosjektet. Noen prosjekter på ungdomstrinnet hadde som mål å hindre at unge dropper ut av skolen (ca 4 – 5 prosent av prosjektene i 2012). I enkelte prosjekter var det samarbeid med skolen for å styrke rekruttering til korps (1-2 prosent).

I skoleåret 2012/2013 ble det innført åtte nye valgfag i ungdomsskolen. Ett av disse valgfagene, "produksjon for sal og scene", har en del kulturskoler og ungdomsskoler samarbeidet om å utforme. Noen har også samarbeidet med kulturskoler om "design og redesign". I underkant av ti prosent av prosjektene dreier seg om å etablere valgfag i ungdomsskolen, ifølge søknadene.

Prosjektene som var lagt til SFO handlet i likhet med tidligere år om å gi et kulturtilbud til flere, gjerne gjennom karusell med aktiviteter eller verksted. I noen søknader (ca 2 prosent) ble det sagt at et mål med prosjektet var at skolen skulle kjøpe tjenester av kulturskolen og gi disse som gratis tilbud til barna i SFO.

De øvrige prosjektene omfattet musikkprosjekter i barnehage (ca 2 prosent av prosjektene), etablering av prosjekter rettet mot ungdom – for eksempel hip hop, band eller film (ca 1-2 prosent av prosjektene), prosjekter med musikkterapi (ca 1 prosent) og prosjekter for å styrke kompetansen hos lærere og kulturskolelærere gjennom for eksempel en work shop (ca 1 prosent), ifølge søknadene.

Prosjekter som fikk støtte til videreføring

Mange av de videreførte prosjektene er samarbeidsprosjekter med samarbeid mellom kulturskolen og skole og/eller SFO der de ønsker å videreføre eksisterende prosjekter, eller videreutvikle dem til å inkludere flere grupper eller flere fag. Noen har i søknaden beskrevet et ønske om å forsterke eksisterende samarbeid. En del av de videreførte prosjektene handlet om å videreutvikle eksisterende prosjekter ved å opprette nye tilbud som for eksempel teater, dans, opera, visuell kunst og nysirkus i kulturskolen, eller å utvikle samarbeidet med skolen til å inkludere flere fag som for eksempel drama og dukketeater.

En del av de videreførte prosjektene hadde et minoritetsperspektiv, de ønsket å opprettholde eksisterende prosjekter med fokus på flerkulturell inkludering. Et par av de videreførte prosjektene dreier seg om å opprettholde tilbud til funksjonshemmede elever. Ett av prosjektene bygger for eksempel på et samarbeid mellom Pedagogisk-psykologisk tjeneste, barnevern, helsetjeneste og kulturskole. Et annet prosjekt med et sosialt perspektiv handlet om å etablere et musikkstudio for elever i ungdomsskolen. Slik det er beskrevet i søknaden var målet å inkludere flere elever gjennom samarbeid mellom fritidsklubb, barnevern, helse og kulturskole.

Det er også videreført enkelte prosjekter der kunstnere/pedagoger gir undervisning til talentfulle barn/unge i kulturskolen - i teater, musikk, billedkunst el., og det er videreført enkelte prosjekter som skal gi bredere rekruttering til skole og korps der en kulturskolelærer gir undervisning i skoletiden.

Enkelte har også fått midler til å evaluere tidligere igangsatte prosjekter. Mange av prosjektene som er videreført har fått betraktelig mindre støtte enn det de har søkt om.

2.6 Oppsummering

Kartleggingen av alle søknadene som er tildelt midler viser at det er stor variasjon i type prosjekter. Prosjektene har stor bredde både når det gjelder kunstfaglige tilbud, organiseringsmodeller og prosjektstørrelse. Svært mange prosjekter innebærer samarbeid mellom prosjekteier og andre aktører som skole, SFO, kunstnere og kulturinstitusjoner. Prosjekteier er som regel en kulturskole. Noen kulturskoler samarbeider med barnehage, helse- og sosialtjenester, asylmottak og andre. Målet med samarbeidet er både å nå flere elever med et tilbud om kulturaktiviteter, og å opprette nye former for tilbud.

Samarbeid mellom kulturskole og skole og/eller SFO kan gi flere elever et kunstfaglig tilbud, og kan heve kompetansen i kunstfagundervisningen. Et slikt samarbeid kan også bidra til å bedre sosiale forhold og økt trivsel på skolen, spesielt der aktivitetene går over flere trinn. Når aktivitetene legges til skoletiden i grunnskolen, sikres det også at alle barna får tilbudet, uavhengig av kulturell og sosioøkonomisk bakgrunn.

Mange av prosjektene innebærer kulturaktiviteter i karusell, verksteder eller produksjon av forestillinger eller andre arrangementer. Dette er aktiviteter som gir elevene smakebiter av ulike kunstfag. Karusell gir elevene mulighet til å prøve en aktivitet over noe tid, mens verksted har temabaserte prosjekter over kort tid. Produksjon omhandler prosessen med å utvikle en forestilling eller liknende og gis typisk over flere uker eller et semester/skoleår.

Vi har sett at prosjektene i 2010 i stor grad la vekt på samarbeid med SFO, og på å legge kulturaktiviteter innenfor en helhetlig skoledag. Prosjektene i 2011 var noe oftere rene kulturskoleprosjekter, og en del la vekt på samarbeid med utøvende kunstnere. I 2012 var det svært mange prosjekter der prosjekteier, som regel kulturskole, samarbeidet med skole, og en del prosjekter fikk støtte til kombinerte stillinger i skole/SFO og kulturskole. En økende andel av prosjektene ble lagt i skolens kjernetid i 2012.

Målet om å bidra til utvikling av elevenes kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn har dreid seg om ulike elementer: å inkludere flere elever med minoritetsbakgrunn i kulturskolen, å bidra til inkludering av nyankomne innvandrere, å gi kulturskoleelever større innsikt i kulturuttrykk fra andre land, og gi elevene innsikt i at det kan være et felles språk i kulturfag på tvers av kulturer. Et annet eksempel er prosjekter der metodikk og temavalg tar utgangspunkt i at elevene lever i et multikulturelt samfunn.

I de tverrfaglige prosjektene så vi at det har blitt prøvd ut kunstfag som har vært nye for kulturskolene. Mange prosjekter oppga at de ønsket å utvide tilbudet de hadde. Svært mange av prosjektene har altså vært tverrfaglige, men vi ser at musikk som er det største faget i kulturskolen, også har vært det faget som er inkludert i flest prosjekter.

Det er særlig de prosjektene som har vært samarbeidsprosjekter for elever i 1-4 trinn som er relevante for den nye kulturskoletimen. Vi ser at en relativt stor andel av prosjektene har vært rettet mot denne målgruppa.

Vi ser at prosjektene som har fått støtte i stor grad innebærer nyskaping i form av nye samarbeidsmodeller eller nye aktiviteter. Nesten alle har hatt som mål å nå ut til flere deltakere. Vi finner at prosjektene som har fått støtte har vært svært relevante for å nå målene med ordningen med stimuleringsmidler om å gi et mangfoldig kulturtilbud/kulturskoletilbud til flere elever.

3 Erfaringer fra prosjektene

I dette kapitlet ser vi på erfaringer fra prosjektene som har fått stimuleringstilskudd. Vi gjennomgår bakgrunnen for prosjektene, erfaringer med samarbeid, måloppnåelse i forhold til målsettinger for stimuleringstilskuddet og målsettinger for det enkelte prosjekt. I tillegg beskriver vi erfaringsspredning, videreføring av prosjektene og hvilken betydning prosjektene har hatt for kulturskoletimen. Vi har også inkludert synspunkter og tilbakemeldinger fra samarbeidspartnerne.

Datamaterialet i dette kapitlet er funn fra spørreundersøkelsene til tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere, og funn fra intervjuundersøkelsen. Vi intervjuet både tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere. I tillegg har vi inkludert enkelte funn fra casestudiene.

3.1 Bakgrunn for prosjektene

Vårt inntrykk fra intervjuene er at de fleste tilskuddsmottakerne hadde hatt ideen til prosjektet en stund, men ikke hatt midler til å gjennomføre det. Med stimuleringstilskuddet så de en mulighet til å realisere prosjektet. Et par av informantene forteller at de først fikk kjennskap til tilskuddsordningen, og siden kom frem til en prosjektidé som passet med føringene for ordningen.

I noen tilfeller har kulturskolen lenge hatt et ønske om å nå ut til barn som ellers ikke oppsøker kulturskolen (jamfør kulturskolens samfunnsoppdrag), og de ønsket å jobbe strategisk for å få det til. Andre har hatt et ønske om å dele av sin kompetanse med grunnskolen, og bidra til å styrke kulturfagene der. En kulturskolerektor sier:

Det er utfordringen i dagens skole, kvaliteten varierer ekstremt mye innen kulturfag. Er du heldig å ha en god musikk lærer, så fungerer det bra på den skolen. En annen skole kan ha en bra dramalærer. Men det er først og fremst allmennlærere som blir ansatt. Mange av lærerne har kanskje litt begreper om kor eller musikk, men vet ikke hvordan de skal stimulere barn til utvikling. Vi ville få inn ressurspersoner som kunne bidra.

Flere forteller at de har hatt kjennskap til at andre kommuner/kulturskoler har gjennomført liknende prosjekter, og ville prøve det ut selv. Hos de aller fleste av intervjuobjektene har aktiviteten likevel vært helt ny for kulturskolen. Sitatet nedenfor er typisk for hvordan prosjektideene har tatt form:

Dette er ikke helt unikt. Vi har jo sett det andre steder. Men hvordan kunne vi få det til lokalt? Jeg og (rektor) hadde snakket om en sånn modell lenge før vi så på disse midlene. Så fikk vi en mulighet til å gjennomføre det. Vi så at det passet inn i kriteriene til stimuleringsmidlene.

I noen av prosjektene har kulturskolen ønsket å styrke og gi mer bredde til det kunstfaglige tilbudet. De har villet prøve ut nye fag eller arbeidsmetoder, noen ganger i samarbeid med andre kulturskoler eller kulturinstitusjoner. Med nye fag

har kulturskolene tenkt at de kan tiltrekke seg flere og andre elever enn tidligere. Et eksempel er kulturskoler som har innført sceneteknikk som nytt fag. Noen har også ønsket å gi tilbud om talentutvikling til elever som allerede er i kulturskolen.

Det er ofte små stillinger i kulturskolen, og særlig ved noen små kulturskoler har de søkt å utvide stillinger gjennom prosjektene.

Gjennom intervjuene fikk vi vite at det i de fleste tilfeller er tilskuddsmottakerne selv som har tatt initiativ til prosjektene overfor samarbeidspartnerne. I den vanligste konstellasjonen, samarbeid mellom skole og kulturskole, er det typisk kulturskolen som har et ønske om å dele sin kompetanse med skolen, å introdusere elevene for nye felt og arbeidsmetoder, og samtidig styrke kunst- og kulturfagene i skolen. I et par av tilfellene er det samarbeidspartneren som har henvendt seg til tilskuddsmottaker (oftest kulturskole).

Samarbeidspartnerens motivasjon for å delta i prosjektene

Vi spurte samarbeidspartnerne hva de ønsket å oppnå med prosjektet, og hadde satt opp følgende svaralternativer: opplevelse av mestring og sosial utvikling hos deltakerne, gi flere elever et tilbud om undervisning i kunsthøgskole, bidra til større bredde i kulturskoletilbudet, binde sammen skolefag og kunsthøgskole, bedring av elevenes ferdigheter i andre skolefag, talentutvikling, bedre ressursutnyttelse, gi elevene multikulturell kompetanse, heve kvaliteten på undervisningen i estetiske fag og bygge opp undervisningskompetansen i estetiske fag i skolen.

Vi ser at at det klart viktigste de ønsket å oppnå med prosjektet var ”opplevelse av mestring og sosial utvikling hos deltakerne.” Rundt 80 prosent svarte at dette i stor grad var et mål med å delta i prosjektet. Mellom 60 og 70 prosent av samarbeidspartnerne mener også at dette målet i stor grad er nådd.

Mange (rundt 60 prosent) av respondentene sier også at de ønsket å heve kvaliteten på undervisningen i estetiske fag. Dette kommer også frem i intervjuene, flere av skolerektorene sier at prosjektene har svart på et udekket behov i kunsthøgskolefagene. En sier:

Faglærere i kunst og håndverk har smal fagkompetanse, vi kan ikke gi disse hele stillinger på små skoler så det kan være vanskelig å ha denne kompetansen.

Andre fra skolen fokuserer spesielt på at kulturskoleaktivitet kan gi bedre læring i de andre skolefagene:

Skolen har fokus på kjernefag, men det er mange måter å lære dem på – musikk og matematikk er for eksempel nært knyttet til hverandre. Det er nyttig å bruke flere arenaer for å fange flere elever

I spørreundersøkelsen svarer rundt 40 prosent av samarbeidspartnerne at målet i stor grad er nådd, nær 50 prosent at det i noen grad er nådd.

Når det gjelder prosjekter i SFO, har bakgrunnen oftest vært at rektor og/eller SFO-leder ønsket mer aktivitet inn i SFO. Andre kulturinstitusjoner har gjerne ønsket å støtte opp om lokal kulturaktivitet, men ser også en nytte i å samarbeide for å skape interesse for feltet blant ungdom og på sikt få et bedre

rekrutteringsgrunnlag. For korpse som har deltatt i samarbeid, har bakgrunnen hovedsakelig vært å skape mer interesse rundt korpset og bedre rekrutteringen.

3.2 Erfaringer med samarbeid

Spørreundersøkelsen viser at 86 prosent av prosjektene som ble tildelt stimuleringsstilskudd i 2010-2012 var samarbeidsprosjekter. I majoriteten av tilfellene er det en kulturskole som har søkt om stimuleringsmidler. Samarbeidspartnere er som oftest barne-/ungdomsskole (inkludert samarbeid om kombinerte stillinger), SFO, andre kulturskoler eller kulturinstitusjoner. I noen tilfeller har skoler, andre kulturinstitusjoner og andre aktører stått som søkere av stimuleringsmidlene.

Noen av informantene i intervjuundersøkelsen hadde hatt samarbeid tidligere med den samme institusjonen som i det aktuelle prosjektet. Men i de fleste tilfellene foregikk samarbeidet tidligere kun ad hoc eller ved spesielle anledninger, som for eksempel ved at kulturskolen hjalp skolen med å sette opp en forestilling eller liknende. Ved noen kulturskoler hadde de allerede hatt langvarig samarbeid med grunnskolene i kommunen. Vårt inntrykk fra intervjuene er at det har vært lettere for disse å etablere samarbeid om stimuleringsstilskuddsøknader/-prosjekter enn i tilfeller der samarbeidspartnerne ikke kjente hverandre. Samtidig er det også prosjekter vi har kjennskap til der samarbeidspartnerne ikke kjente hverandre fra før, men hvor prosjektleder forteller at de raskt ble enige om mål og innhold i prosjektet.

I mindre kommuner kjenner rektorene i kulturskole og skole ofte hverandre, og det har vært relativt enkelt å få på plass samarbeid selv om de ikke har gjennomført konkrete aktiviteter sammen tidligere.

3.2.1 Prosjekteiernes erfaringer med samarbeid

Samarbeid med skolen, 1.-7. trinn

Noen typiske eksempler på samarbeidsprosjekter med skole er prosjekter der kulturskolen har tilbudt enkeltverksteder til skolene, prosjekter der noen eller alle elevene har fått kulturskoleaktivitet i skoletida gjennom store deler av skoleåret, og prosjektperioder hvor elevene har laget en forestilling i samarbeid med kunstnere/kulturskolelærere.

De gode samarbeidsprosjektene med barneskolen kjennetegnes av at skolen har ryddet plass til kulturskoleaktiviteten, og at kulturskolen føler seg velkommen. Det er viktig at begge parter ønsker samarbeid, og at skolen ønsker kulturaktivitet inn i skolen. I de vellykkede prosjektene forteller også informantene om at elevene har fått bruke evnene sine på en ny måte og opplevd mestring på nye områder, og den positive effekten har smittet over til andre fag. I noen prosjekter har kunst- og kulturfagene fått en integrert plass i undervisningen, og trekkes inn også i de andre skolefagene. En skolesjef vi intervjuet illustrerer hvordan skole og kulturskole kan dra nytte av hverandre:

Det viktigste er det med informasjon og tydelighet. Hva vi (kulturskolen) egentlig kan bidra med. Hva som kan gi positive synergier. Må ikke tenke bare på timer og minutter i skolen, må tenke på helheten for eleven – opplevelse, mestring, kontakt, kommunikasjon. Det kan få synergier til alle fagene på skolen.

I spørreundersøkelsen fikk respondentene (prosjekteierne) spørsmål om hvordan de vurderer samarbeidet på ulike områder:

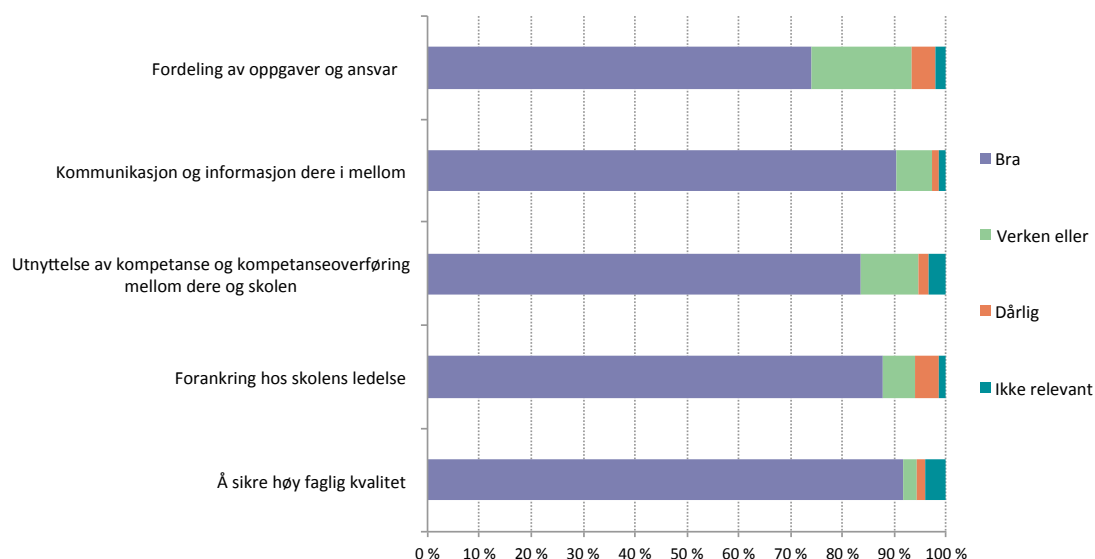
- Fordeling av oppgaver og ansvar
- Kommunikasjon og informasjon dere i mellom
- Utnyttelse av kompetanse og kompetanseoverføring mellom dere og barneskolen
- Å sikre høy faglig kvalitet
- Forankring hos barneskolens ledelse

Svarfordelingen er vist i Figur 3-1.

Et stort flertall av respondentene vurderer samarbeidet som bra på alle områdene.

Fordeling av oppgaver og ansvar får dårligst score. Vi ser også at ”utnyttelse av kompetanse og kompetanseoverføring mellom dere og skolen”, får litt lavere score enn de andre områdene. Dette kjenner vi også igjen fra intervjuene. Lærerne i skolen forteller i flere av intervjuene at de har fått tips til å variere undervisningen og til å knytte de teoretiske og praktiske fagene sammen, men de synes at kompetanseoverføringen likevel er noe begrenset. For kulturskolelærernes del har noen av dem fått råd fra skolelærerne når det gjelder klasseledelse.

Figur 3-1 *Hvordan vurderer du dette samarbeidet når det gjelder..*

Vi spurte hvor godt samarbeidet fungerte i sum og ba dem oppgi svaret på skalaen svært godt til svært dårlig. I overkant av 90 prosent svarer at de i sum mener samarbeidet fungerte godt, hvorav nesten 50 prosent vurderer at samarbeidet fungerte svært godt. Et stort flertall vurderer samarbeidet som godt

i alle de tre årene, men det er en tendens til at en større andel svarer ”svært godt” jo nyere prosjektet er.

Vårt inntrykk er at det er kulturskolen som er drivkraften i prosjektene. I mange tilfeller er det opp til dem å finne et undervisningsopplegg som er attraktivt for skolene og deres hverdag, en pakke som skolene kan si ja takk til. I noen tilfeller har skolelærerne blitt mer utfordret på å delta i kulturskolens verden, med prosessbasert jobbing. Kunst- og kulturfagene har i disse tilfellene gjerne fått mye plass i skolen, i alle fall i prosjektperioder. Det er avgjørende at skoleledelsen er positive til prosjektet, spesielt i den sistnevnte formen for samarbeid. Det har vært enklest for kulturskolen å komme inn i skoler hvor ledelsen er opptatt av kunst- og kulturfagenes betydning også for de andre fagene.

De fleste av informantene i intervjuundersøkelsen hvor det har vært samarbeid skole/kulturskole (evt. SFO) har støtt på enkelte praktiske utfordringer underveis. Det dreier seg om å finne ledige og egnede lokaler, samordne timeplaner og å rydde plass til kulturskoleaktivitet. For noen av kulturskolene tok det litt tid å finne kulturskolelærere som ønsket å undervise i grunnskolen, mens for andre var ikke dette en utfordring i det hele tatt. I de fleste samarbeidsprosjektene mellom kulturskole og skole forteller informantene om enkelte utfordringer knyttet til skolelærernes innstilling til prosjektet. Noen har vært skeptiske til å ta av undervisningstiden i andre fag, andre har ikke vært vant med å jobbe prosessbasert slik kulturskolelærerne gjerne gjør. Nær alle vi har snakket med har likevel sett på dette som oppstartsproblemer, og de har stort sett ryddet utfordringene bort underveis i prosjektet.

En annen utfordring som flere nevner er at det er utfordrende å finne tid til felles møter mellom samarbeidspartnerne, særlig i prosjekter som involverer skole og kulturskole (kulturskolelærerne og skolelærerne er ledige på ulike tidspunkter). Flere beskriver også skolen og kulturskolen som to forskjellige skoleverdener med ulike arbeidsmåter og tilnærminger. Et par informanter fra kulturskolene sier:

Kommunikasjonen er en utfordring. Det er to forskjellige kulturer, blant annet er arbeidsrytmen annerledes. Kulturskolen driver til vanlig med produksjoner, og når man jobber med dette må man være effektiv og engasjert. Utover i prosessen blir det voldsomt mye arbeid og hektisk, og grunnskolen er ikke vant til å jobbe sånn. De jobber veldig jevnt gjennom hele året. Skolen er mer strukturert og har ikke mye friom. Kulturskolen kom som en eksotisk fugl, med mange ideer.

Vi (kulturskolelærere) tåler nok mer enn mange av lærerne. Det blir jo lyd når du gir ungene et instrument! Lærerne ble litt stresset av støynivået. For oss betyr det ikke så mye. Vi har nok en høyere terskel. Det er litt vår arbeidsmåte.

Et suksesskriterium flere trekker frem, er å avklare roller og forventninger tidlig i prosjektet. Vi har inntrykk av at det som oftest har vært kulturskolen som har hatt ansvar for det faglige, og har levert innhold og kompetanse, mens skolene har ordnet logistikk, lokaler og organisering. Kulturskolelærerne har i stor grad ønsket å møte elevene uten å få informasjon om den enkelte, det vil si at de

ikke har villet ha informasjon om hvem som er skoleflinke/skolesvake og så videre. Skolelærerne har hjulpet til og bidratt med informasjon om enkeltelever når det har vært behov.

Skolen har vært arena og en ressurs i forhold til at de kjenner elevene. Vi har hatt en egen kontaktperson som er på skolen og kjenner elevene – i tillegg til rektor. Det er viktig at skolene vil det samme som oss – det er en stor ressurs.

På spørsmål om hva de ville gjort annerledes hvis de skulle gjennomført prosjektet på nytt, sier informantene i intervjuundersøkelsen at de ville hatt mer tid på forberedelse. Noen av informantene mener de ville lykkes enda bedre dersom de hadde informert skolene bedre i forkant om hva de skulle være med på. Ikke alle lærere verdsetter kulturaktivitet og kulturskolens arbeidsmåter like høyt:

Oppfatningen blant lærere/skolene varierer veldig når det gjelder hva man skal med kreative fag, og om man ser verdien av dette som prosjekt. Kunst er ikke bare morsomt, men det er med på å skape mennesket.

Det var veldig moro. Vi dro inn alle lærerne og forestillingen satte preg på skoleåret. Det å forstå de ulike kulturene var utfordrende. Litt frustrasjoner kom fra skolen, det var veldig forskjellig hvordan samarbeidet ble oppfattet, men noen skjønnte opplegget (at kultur er viktig).

Jeg tror vi skulle ha definert for dem (lærerne) hva det vil si å jobbe i prosess for en kunstner. Det var ikke klart for dem, pedagogene skjønnte ikke det.

Flere uttaler at det første året med samarbeidsprosjektet var et slags prøveår der de fant ut av hva som fungerte og hva som ikke fungerte. Dette sammenfaller med resultater fra spørreundersøkelsen. Vi har sett på sammenhengen mellom synspunkt på samarbeid og i hvor mange år prosjektet har fått støtte – det vil si om de prosjektene som startet i 2010 fikk støtte i ett, to eller tre år. Resultatet viser at de som har fått støtte over flere år, generelt er noe mer fornøyd med samarbeidet med barneskolen enn de som bare fikk midler ett år. Dette er også erfaringen til informantene som har fått stimuleringsmidler i flere år:

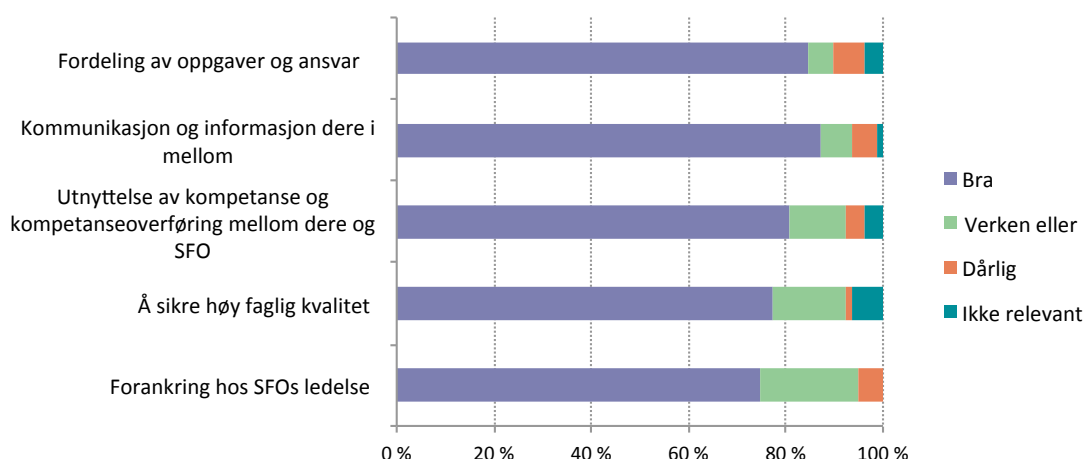
Det har vært avgjørende for et vellykket prosjekt at det har gått over tid. Vi evaluerte etter første året og gjorde endringer på nesten alle plan. Gjennom langsiktig arbeid har vi bygget opp en modell som har fremtid til å stå på egne ben. Men vi trenger økonomiske midler.

Samarbeid med SFO

I intervjuene fortelles det om bra interesse for prosjektene som har vært gjennomført i SFO, og at prosjektene er godt mottatt av foreldre og barn. Enkelte av SFOene forteller at de har rekruttert flere elever på grunn av prosjektene.

På spørsmål om hvordan de vurderte samarbeidet på ulike områder er prosjekteierne stort sett fornøyd (se Figur 3-2). Mest fornøyd er de med kommunikasjon og informasjon; nesten 90 prosent av dem svarer at samarbeidet fungerer bra på dette området. Vi ser at "forankring hos SFOs ledelse" er den delen av samarbeidet som vurderes dårligst.

Figur 3-2 Hvordan vurderer du dette samarbeidet når det gjelder.. (N=78)

Også i sum er respondentene fornøyd med samarbeidet med SFO. På spørsmål om dette er det 30 prosent som svarer at samarbeidet i sum har vært "svært godt", mens 30 prosent svarer "ganske godt".

Det kan se ut som respondentene i de nyeste SFO-prosjektene er noe mindre fornøyde enn respondentene i de eldre. Det er en tendens til at færre svarer "svært godt" i de nyeste prosjektene enn i de eldre. Dette kan henge sammen med at flere av prosjektene fra 2010 og 2011 har fått støtte flere år. Erfaringen fra intervjuene er at samarbeidet trenger tid for å fungere godt.

Det er ulike utfordringer knyttet til å gi tilbud i SFO. Når elevene er på SFO kan ikke kulturskolelærerne kreve at elevene deltar hver gang, de kan heller ikke ha kulturskoleaktiviteten som obligatorisk aktivitet. På den ene siden er det ønskelig at alle skal være med, på den andre siden er det vanskelig å "tvinge" uinteresserte elever – og dette kan også gå utover kvaliteten på undervisningen for de andre elevene. Det kan være utfordrende å finne pedagogiske løsninger på dette. En sier:

Utfordringen med SFO er at de har det generelt veldig travelt, og dette har vært en utfordring også for kulturskolen - å finne tider som passer alle. Ikke viljen det står på fra noen parter, men det praktiske. Samarbeidet har fungert bra på alle nivåer, fra rektor og nedover i systemet.

Når det gjelder prosjektene i SFO er det vesentlig at leder og SFO-ansatte er interesserte i å få kulturaktiviteten til å fungere. I noen tilfeller ønsker skoleledelsen å skape mer aktivitet i SFO, men har ikke god nok dialog med de SFO-ansatte. Det kan føre til uklarheter omkring hvem som har ansvar for barna i forbindelse med aktivitetene? og for praktisk tilrettelegging, og ingen føler særlig eierskap for prosjektet. Det har vist seg vanskelig for kulturskolelærerne å gjennomføre kulturaktiviteter i SFO når det ikke er engasjement hos de ansatte. En kulturskolelærer sier:

De var ikke så påpasselige med å samle ungene, måtte ut å lete etter dem, de hadde glemt det bort. Det går på sånne ting.

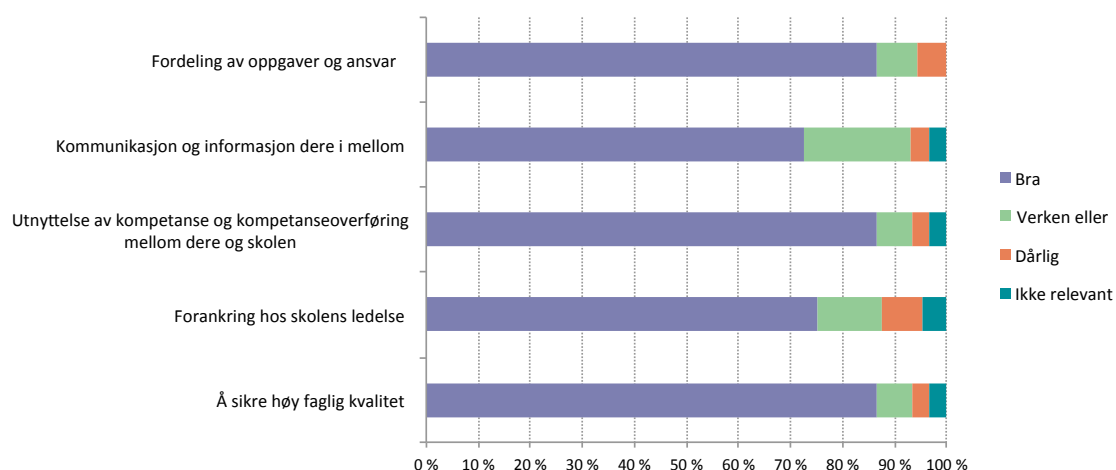
Ved prosjekter i SFO har det også vist seg viktig å gi god informasjon til foreldrene, for å unngå at barna for eksempel blir hentet midt i kulturskoleaktiviteten.

Mange kulturskoler samarbeider med flere SFOer. Dette kan være arbeidskrevende for læreren som drar rundt til mange skoler med instrumenter, og det er et puslespill å organisere.

Samarbeid med grunnskole 8.-10. klasse (ungdomsskole)

Figur 3-3 viser at et flertall av tilskuddsmottakerne er fornøyd med samarbeidet med grunnskoler på ungdomstrinnet. Rundt 85 prosent av dem vurderer samarbeidet som bra når det gjelder fordeling av oppgaver og ansvar, utnyttelse av kompetanse og kompetanseoverføring samarbeidspartnerne og å sikre høy kvalitet. Rundt 75 prosent vurderer samarbeidet som bra når det kommer til kommunikasjon og informasjon samarbeidspartnerne i mellom, og forankring hos skolens ledelse.

Figur 3-3 *Hvordan vurderer du dette samarbeidet når det gjelder.. (N=88)*

I samarbeidene med ungdomsskole får "utnyttelse av kompetanse og kompetanseoverføring" bedre score enn i de andre samarbeidsformene. Det kan ha sammenheng med at det i mange tilfeller dreier seg om samarbeid om et konkret skolefag. Noen av prosjektene som fikk støtte i 2012 er samarbeidsprosjekter mellom skole og kulturskole for å utforme og etablere valgfagene "sal og scene" og "design og redesign." Andre prosjekter har fått stimuleringsmidler tidligere år til å etablere scenetekniske fag ved kulturskolen, eller andre samarbeidsprosjekter med skolene. Da valgfagene skulle innføres brukte de kompetanse og erfaring fra stimuleringsstøttesprosjektene til å etablere valgfagene i samarbeid.

I de nye valgfagene som er utarbeidet i samarbeid med kulturskolen inngår ulike estetiske fag, lyd-/lys-teknikk, film, foto, drama og skapende skriving/manus.

Samarbeidet kan innebære at kulturskolen har faglig ansvar, mens kommunen/skolen har ansvar for å implementere faget i undervisningen.

Tilskuddsmottakerne som har hatt samarbeid med ungdomsskole vurderte at samarbeidet fungerte godt alt i alt. På spørsmål om hvor godt de syntes samarbeidet i sum hadde fungert, svarte 35 prosent av dem "svært godt" og rundt i halvparten "ganske godt". Rundt 15 prosent vurderte samarbeidet som verken godt eller dårlig og de resterende fem prosentene vurderte samarbeidet som "ganske" eller "svært dårlig".

Kombinerte stillinger

Ifølge spørreundersøkelsen var det én av fire prosjekter som ble startet i 2011 og halvparten av prosjektene som ble startet i 2012 som innebærer kombinerte stillinger. Dette er flere enn hva vi så i søknadsgjennomgangen. Antakelig er det en del av respondentene i spørreundersøkelsen som har tolket "kombinert stilling" som at en kulturskolelærer har undervist i skolen.

Respondentene ble spurt om hvor enig/uenig de var i følgende utsagn, der de skulle svare på en skala fra helt enig til helt uenig:

- Bruk av kombinerte stillinger har vist seg utfordrende å gjennomføre
- Bruk av kombinerte stillinger har styrket den kunstfaglige kompetansen i (grunn)skolen
- Bruk av kombinerte stillinger gjør kulturskolelærernes kompetanse lettere tilgjengelig for grunnskolen
- Bruk av kombinerte stillinger har bidratt til at lærerressursene i kommunen kan benyttes mer fleksibelt, på tvers av skole/kulturskole

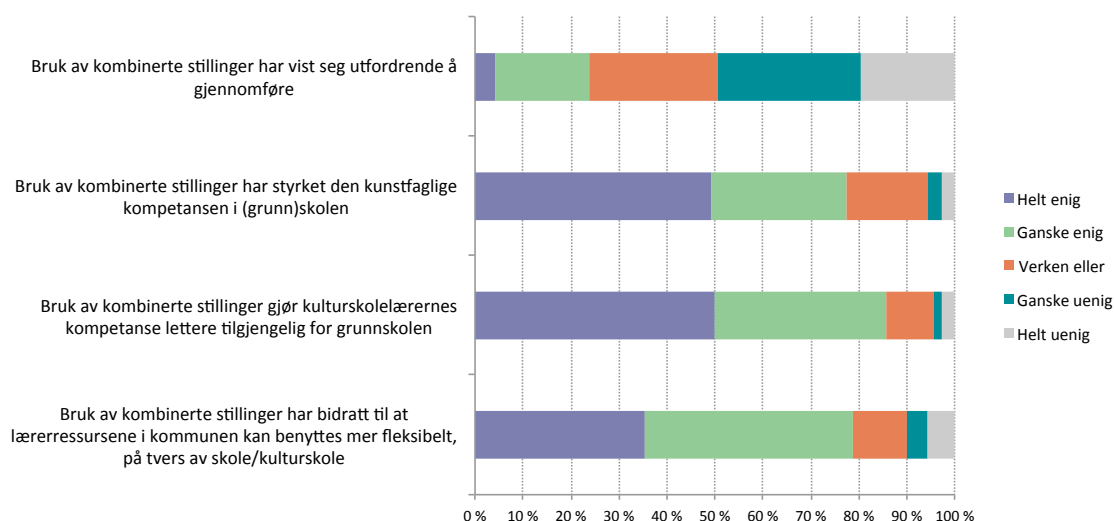
Svarfordelingen er vist i Figur 3-4.

Halvparten av respondentene er helt eller ganske uenig i den første påstanden om at bruk av kombinerte stillinger har vist seg utfordrende å gjennomføre. 25 prosent svarer "verken eller", mens like mange er ganske eller helt enig.

Påstanden om at bruk av kombinerte stillinger har styrket den kunstfaglige kompetansen i (grunn)skolen er det nesten 80 prosent av respondentene som er enig i, hvorav 50 prosent er helt enig. Flesteparten av de resterende er verken enig eller uenig, mens noen få prosent er uenig.

85 prosent er enig i at "bruk av kombinerte stillinger gjør kulturskolelærernes kompetanse lettere tilgjengelig for grunnskolen", hvorav 50 prosent er helt enig. Rundt 5 prosent er uenig. Når det kommer til den siste påstanden om at bruk av kombinerte stillinger har bidratt til at lærerressursene i kommunen kan benyttes mer fleksibelt på tvers av skole/kulturskole, er rundt 80 prosent enig, hvorav 35 prosent er helt enig. 10 prosent svarer "verken eller" og samme andel svarer ganske eller helt uenig.

Figur 3-4 *Hvor enig/uenig er du i følgende utsagn angående kombinerte stillinger?*

I halvparten av prosjektene benyttes lærerressursen(e) i kombinert stilling både i forbindelse med spesielle prosjekter og som en del av ordinær undervisning. I én av tre prosjekter benyttes lærerressursen(e) bare i spesielle prosjekter, mens i resten prosjektene (15 prosent) brukes de bare i ordinær undervisning.

De respondentene som synes det har vært utfordrende å gjennomføre kombinerte stillinger ble spurt om hva som var årsaken til dette. Noen svar er:

I en stor kommune er det ingen som har koordineringsansvar for et mulig samarbeid om kombinerte stillinger. Det blir derfor noe tilfeldig om det er match i behov og etterspørsel.

Flere arbeidsgivere ønsker å bruke lærere på samme tidspunkt. Utfordrende å samkjøre arbeidstider i ulike stillingsbrøker.

Timeplanlegging må forholde seg til to skoleslag med ulike tradisjoner og ulik arbeidstid

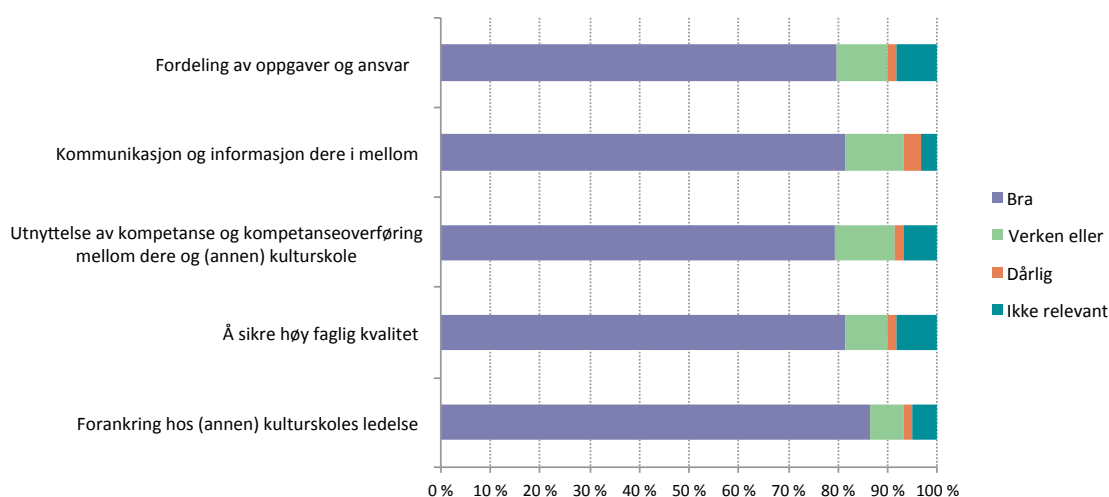
I intervjuene fant vi at særlig kulturskolene i små kommuner har utfordringer knyttet til å tiltrekke seg nødvendig kompetanse. Når de bare kan tilby små stillinger er det vanskelig å få kulturskolelærere til å etablere seg i kommunen på grunn av jobb. En del kulturskolelærere pendler mellom nærliggende kommuner, hvor de har mindre stillingsprosenter i hver av kommunene. Ved et samarbeid om kombinert stilling kan kulturskolene tilby større stillingsprosenter. I tillegg vil kulturskolelærerne få mer variert arbeidstid, ikke bare undervisning på ettermiddag/kveld.

Rektoren ved en av de større kulturskolene i nærheten av Oslo ser andre utfordringer med å få til kombinerte stillinger. En stor andel av kulturskolelærerne er profesjonelle musikere, og ønsker bare mindre stillingsbrøker i kulturskolen. Disse lærerne er også hovedsakelig interessert i motiverte og dedikerte kulturskoleelever, og ønsker ikke å undervise i grunnskolen.

Samarbeid med (annen) kulturskole

Samarbeid med annen kulturskole dreier seg i mange tilfeller om talentutviklingsprogrammer. Noen steder har også flere kulturskoler gått sammen om å etablere nye fag ved kulturskolen. Også i disse prosjektene blir samarbeidet jevnt over vurdert som bra. Figur 3-5 viser at rundt 80 prosent av respondentene vurderer samarbeidet som bra når det gjelder ”fordeling av oppgaver og ansvar”, ”kommunikasjon og informasjon dere i mellom”, ”utnyttelse av kompetanse og kompetanseoverføring mellom dere og (annen) kulturskole” og ”å sikre høy faglig kvalitet”. Når det kommer til ”forankring hos (annen) kulturskoles ledelse” svarer rundt 85 prosent at samarbeidet er bra, dette er høyere enn ved samarbeid med skole/SFO.

Figur 3-5 Hvordan vurderer du dette samarbeidet når det gjelder.. (N=59)

Vi spurte også hvordan samarbeidet fungerte alt i alt. 40 prosent svarer at samarbeidet med (annen) kulturskole fungerte ”svært godt”, 45 prosent svarer ”ganske godt”, i underkant av 15 prosent svarer ”verken eller”, mens et par prosent vurderer at samarbeidet fungerte ”ganske dårlig”. Ingen svarte at samarbeidet fungerte svært dårlig.

Samarbeid med annen kulturinstitusjon

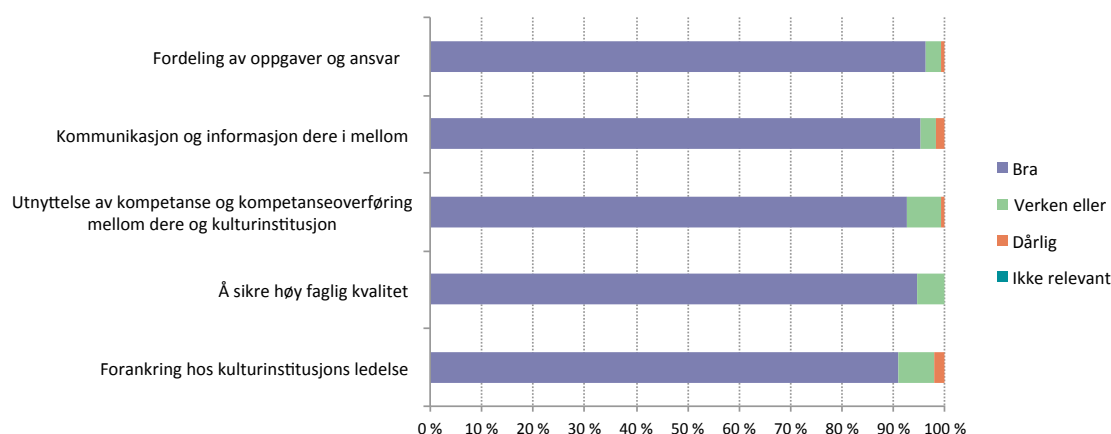
Samarbeidet med annen kulturinstitusjon vurderes nesten utelukkende som bra av prosjekteierne. Eksempler på andre kulturinstitusjoner kan være lokale eller regionale teatre, orkestre, kunstinstitusjoner og liknende. Noen få prosjekter har hatt samarbeid med nasjonale institusjoner som Den norske opera og ballett.

Vi ser at samarbeidet her har fungert svært godt (Figur 3-6), og bedre enn i alle de andre samarbeidsformene. Vårt inntrykk fra intervjuene og søknadsgjennomgangen er at selv om den andre kulturinstitusjonen står oppført som samarbeidspartner, har en del av prosjektene hatt et begrenset samarbeid med den andre kulturinstitusjonen. Samarbeidet har gjerne bestått i at kulturinstitusjonen har fungert som mentor eller støttespiller, eller at de har

bistått med konkrete tjenester i prosjektet (lærere, utstyr, lokaler). Vi definerer også denne løse formen for kontakt som samarbeid, både fordi prosjekteier anser institusjonen som samarbeidspartner og fordi vi tror at kulturinstitusjonene kan ha hatt viktige, om enn små, roller i prosjektene det dreier seg om.

Kulturinstitusjonen har altså hatt en forhåndsdefinert rolle i prosjektet, noe som kanskje er en av grunnene til at det har vært få utfordringer knyttet til ansvar og kommunikasjon. I noen prosjekter vet vi også at det har vært jevnlig samarbeid og delt ansvar mellom prosjekteier og kulturinstitusjonen som står som samarbeidspart, for eksempel i samarbeidet om å tilby lyd- og lysfag ved kulturskolen i Kristiansand i samarbeid med Kilden kulturhus.

Figur 3-6 *Hvordan vurderer du dette samarbeidet når det gjelder.. (N=110)*

Respondentene som samarbeidet med en annen kulturinstitusjon er også i sum godt fornøyd med samarbeidet. Hele 95 prosent vurderer samarbeidet som godt, herav er det nesten 60 prosent som vurderer det som svært godt.

3.2.2 Samarbeidspartnerne tilbakemeldinger

I spørreundersøkelsen til samarbeidspartnerne spurte vi hvordan de vurderte samarbeidet alt i alt. Cirka 90 prosent av dem svarer at samarbeidet fungerte godt, hvorav 50 prosent svarer svært godt. Svarene sammenfaller med resultatene fra tilskuddsmottakerne. Få eller ingen svarer at de synes samarbeidet fungerte dårlig. Undersøkelsen tyder på at samarbeidspartnerne mener at samarbeidet sikret høy faglig kvalitet i prosjektet, i underkant av 90 prosent svarer at samarbeidet fungerte godt på dette punktet. Rundt 80 prosent synes også at samarbeidet fungerte svært godt med tanke på fordeling av oppgaver, kommunikasjon og kompetanseoverføring.

På lik linje med prosjekteierne, er flere av samarbeidspartnerne av den oppfatning at det trengs en prøveperiode for å få etablert samarbeidsprosjekter mellom skole og kulturskole. En rektor ved en skole som har videreført samarbeid med kulturskolen, uttaler:

Lærerne uttrykker at gjennomføringen var bedre andre gang, mens de første gang var litt frustrerte og ikke så hvordan det kunne bli

Når det gjelder grunnskolen som samarbeidspartner, synes noen av dem at det kan være vanskelig å skille mellom aktiviteten som tilbys av kulturskolene (eller

andre aktører) gjennom prosjektene som har fått stimuleringsmidler, og andre kulturtilbud som for eksempel Den kulturelle skolesekken (DKS). Dette gjelder særlig prosjekter der kulturskolen, eller andre, tilbyr enkeltaktiviteter av kort varighet (fra 2 timer til en skoledag), for eksempel ulike kulturverksteder. I noen tilfeller har stimuleringsstilskuddsprosjektene hatt samarbeid med DKS.

Vårt inntrykk er at en positiv holdning til kulturaktivitet hos skoleledelsen har vært vesentlig for å lykkes i prosjektene. Dette er nødvendig både for å få ordnet det praktiske – lokaler, rydde plass i timeplanen osv. – og for å skape en positiv holdning til kulturskoleaktivitetene på skolen blant lærerne. På spørsmål om hva som skal til for å lykkes uttaler en skolerektor: "Entusiasme, og evne og vilje til å bevege seg ut på utrygg mark." Noen representanter fra skolen sier:

Jeg tror mulighetene er der hvis viljen og interessen er der. Noen her er veldig skeptiske, men jeg tror på dette. Jo mer du har av det, jo bedre. La oss ha småkonserter i en pause. Maling, visuell kunst, la oss ha utstillinger. Det er greit at vi lever i et kunnskapsbasert samfunn, alle fra renholdere til kongen må ha utdanning. Men tenk deg hvis du kunne få se hele opplegget i en teaterproduksjon? Elevene kan ikke forestille seg at noen har et sånn liv. Du må få se det. Mangfoldet må få lov til å komme frem. Det får ikke leve godt nok i den offentlige skole.

Det var ikke skepsis. Det handlet om hvordan kan vi få det til. Vi hadde veldig lyst til å få det til.

I noen tilfeller har kulturskolens representanter vært med på møter med lærerne og/eller foreldre. Skolene trekker frem dette som viktig for at de har lyktes med prosjektet. Noen av kulturskolelærerne har fortalt om prosjektet, andre har hatt korte innslag for å demonstrere hvordan de jobber, og hva prosjektet skal dreie seg om. Dette har det vært gode erfaringer med. Kulturskolelærerne har kunnet svare direkte på spørsmål, og fått avklart skolens forventninger til prosjektet. Ved et par tilfeller har kulturskolen hatt små kulturverksteder for skolen eller andre nettverk, med stort hell:

De har gjort en del stunt som har fått oss til å se mulighetene. Stunt i rektorkollegiet. Vi laget croquis i småskala. Fikk sett hvordan ting fungerte. Jeg så hvilken verdi det lå i det. De har prøvd å markedsføre det direkte, det har vært viktig.

Også møter med foreldrene har vært viktige for å skape engasjement. Dette gjelder kanskje særlig i prosjekter der mange av deltakerne er innvandrere, og i prosjekter som har vært lagt i SFO-tiden. I et prosjekt har kulturskolen invitert til foreldreskole. De la opp til tre samlinger hvor foreldrene skulle få et innblikk i hva barna skulle drive med – og hvordan foreldrene kunne støtte opp om aktiviteten. Tilbakemeldingene var veldig gode fra foreldrene. De stilte opp på ulike oppgaver knyttet til prosjektet.

I enkelte av prosjektene har lærerne deltatt i kulturskoleaktivitetene på lik linje med elevene. De har valgt dette bevisst, blant annet for å lære seg arbeidsmetodene til kulturskolelærerne til bruk i egen undervisning. I andre tilfeller har skolens lærere vært med for å holde ro og orden, og hjelpe til med

praktiske ting i løpet av kulturskoleundervisningen. Vårt inntrykk er at lærerne er mer positive til kulturskoleaktivitet, og ser bedre nytten av det, i de tilfellene hvor de har vært tilstede i undervisningen, enn i tilfeller der kulturskolelæreren har gjennomført undervisningen helt på egen hånd.

I prosjektene der målet har vært å tilby nye valgfag, forteller skoleledere og lærere vi har intervjuet at de ikke hadde hatt muligheten til å tilby de mer kreative valgfagene hvis ikke kulturskolen kom inn med sin kompetanse og erfaringer på feltet. I noen tilfeller har skolene også måttet låne lokaler og utstyr av kulturskolen for å gjennomføre valgfagene ”sal og scene” og ”design og redesign”.

3.3 Mål og måloppnåelse

Prosjektene som har fått stimuleringstilskudd kan ha flere mål. Vi ser her på grad av måloppnåelse både når det gjelder mål for tilskuddsordningen som helhet og prosjektenes egne mål.

3.3.1 Prosjekteiernes vurdering

I spørreundersøkelsen ble respondentene spurt om i hvilken grad følgende var et mål i prosjektet, og i hvilken grad målet er nådd:

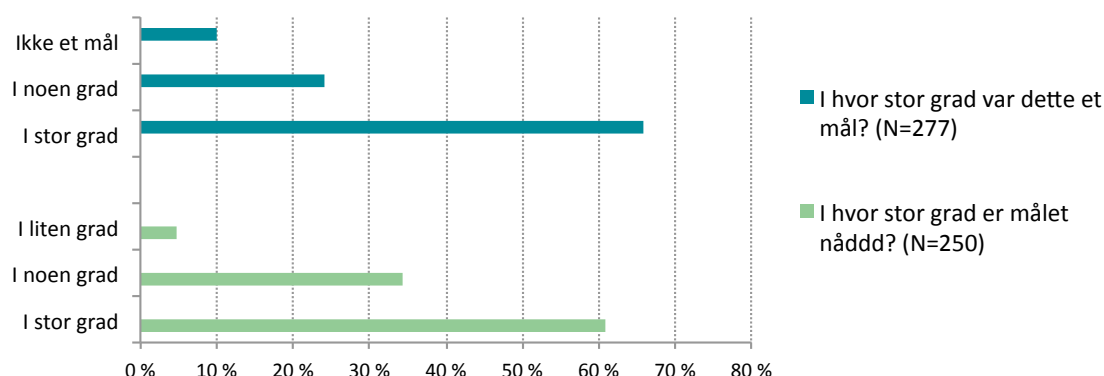
- Å nå flere elever
- Å prøve ut nye tilbud
- Bedre ressursutnyttelse
- Talentutvikling

Å nå flere elever

Figur 3-7 viser svarfordelingen på spørsmål om i hvorvidt det ”å nå flere elever” var et mål og i hvor stor grad dette målet er nådd.

”Å nå flere elever” var et mål i ni av 10 prosjekter (i stor eller noen grad). Blant de som hadde dette som mål svarer i overkant av 60 prosent at målet er nådd i stor grad, mens 35 prosent svarer at det er nådd i noen grad. Fem prosent mener at målet i liten grad er nådd.

Figur 3-7 Å nå flere elever

I intervjuene fortalte flere kulturskolelærere og rektorer at de ønsket å nå ut til barn som ikke ellers benytter seg av kulturskolens tilbud. Dette gjelder både barn i innvandrer- og lavinntektsfamilier. Et par av informantene i kommuner med spredt bosetning ønsket også å nå barna som bor lengst fra kulturskolen. Flere av informantene i disse prosjektene sier at de bevisst har lagt aktiviteten til skoletiden, og at dette har vært et kriterium for måloppnåelse. Mange av de aktuelle barna deltar ikke i SFO, og vil ikke dra nytte av kulturskoleaktivitet som legges utenfor skoletiden. I spredtbygde strøk er det også skyssordning for elevene, slik at det praktisk sett blir vanskelig å delta i aktiviteter etter skoletid. Et par har erfaring med at mange innvandrerfamilier ikke oppsøker fritidsaktiviteter i særlig grad, men at de er svært positive til aktiviteter i skolens regi. En prosjektleder forteller:

Vi har ment at nøkkelen ligger i skolen, det er der vi kan nå denne gruppa. Skolen har også best kontakt med foreldre og kan gjøre at de også støtter opp om innsatsen.

Noen prosjekter har hatt gutter som spesiell målgruppe. Et eksempel er et samarbeidsprosjekt mellom skole og kulturskole der de bevisst har valgt hiphop og parcour som kulturaktivitet for å få opp interessen for dans og kulturskoleaktivitet hos guttene.

I intervjuundersøkelsen fant vi at flere av kulturskolenes mål med prosjektene var å gi elevene mulighet til bedre opplevelse av mestring gjennom kulturaktiviteter. En kulturskolelærer uttalte: "Det som skiller oss kulturskolelærere fra skolelærere er at vi må ikke nå noe mål. Vi kan tilrettelegge slik at alle kan få til noe, slik at alle kan føle mestring."

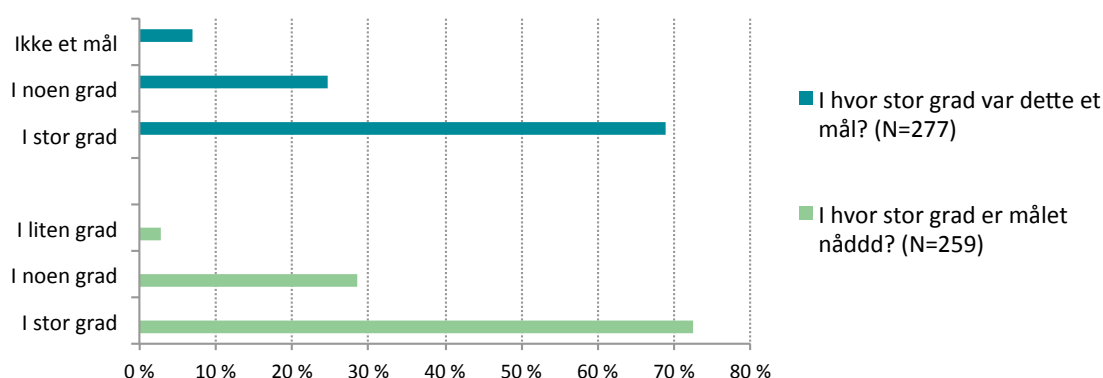
Vi ba respondentene i spørreundersøkelsen anslå hvor mange elever som deltok i prosjektet. Gjennomsnittlig antall elever som deltok er 214. Rundt 15 prosjekter har hatt over 1000 deltakere, herav har et par rapportert at 4-5000 elever deltok. De prosjektene som har hatt over 1000 deltakere dreier seg i hovedsak om kunst- og kulturverksteder som er gjennomført ved mange skoler/trinn, et par steder har alle skolene i en kommune deltatt i et større prosjekt. Det prosjektet som har nådd flest deltakere er et digitalt læringsverktøy i sang og musikk utviklet i regi av Norsk kulturskoleråd. Dette kan grunnskolen

bruke i musikkundervisningen. Det finnes også tre-fire eksempler på festivaler eller liknende hvor mange har deltatt. Medianen for antall elever som deltok er på 77. De minste prosjektene når det gjelder antall deltakere rapporterer at 5-10 elever har deltatt. Disse prosjektene er blant annet talentutviklingsprogrammer eller nye fag ved kulturskolen.

Å prøve ut nye tilbud

”Å prøve ut nye tilbud” var i stor grad et mål i rundt 7 av 10 prosjekter. Blant de prosjektene som hadde dette som mål, var det en like stor andel av respondentene som svarte at målet i stor grad ble nådd, som vist i figuren nedenfor. ”Å prøve ut nye tilbud” kan gjelde både i kulturskolen og på andre arenaer.

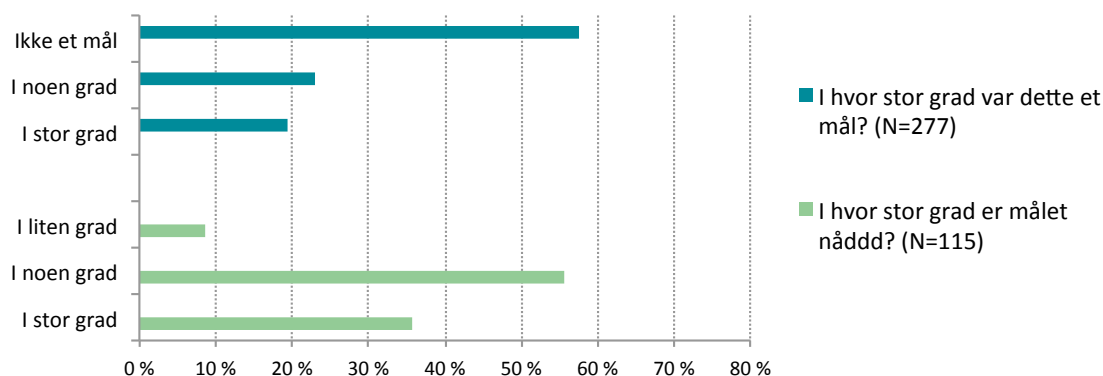
Figur 3-8 Å prøve ut nye tilbud

Talentutvikling

Blant prosjektene som har talentutvikling som mål, svarer 35 prosent av respondentene at målet i stor grad er nådd, mens 55 svarer at det i noen grad er nådd, og i underkant av 10 prosent svarer at målet i liten grad er nådd (Figur 3-9). Vi finner at de aller fleste prosjektene som har talentutvikling som mål, er aktiviteter innen kulturskolen, noen ganger i samarbeid med andre kulturskoler eller kulturinstitusjoner.

Figur 3-9 Talentutvikling

Overordnede mål for stimuleringstilskuddet

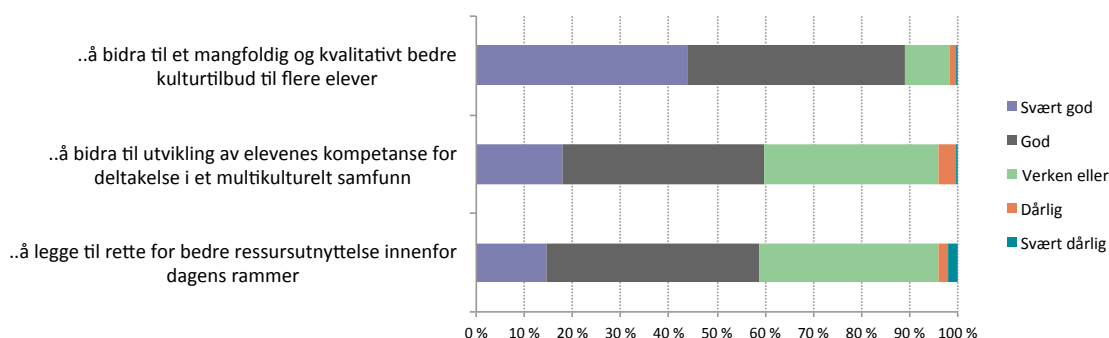
De overordnede målene for ordningen med stimuleringstilskudd har vært følgende: Å bidra til et mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever, bidra til utvikling av elevenes kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn, og legge til rette for bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer.

Figur 3-10 viser svarfordelingen fra spørreundersøkelsen når det kommer til måloppnåelse med hensyn til de overordnede målene. Nesten 90 prosent av respondentene vurderer måloppnåelsen som svært eller ganske god når det gjelder "å bidra til et mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever". 10 prosent vurderer måloppnåelsen som verken god eller dårlig, mens én prosent mener den er dårlig.

60 prosent mener måloppnåelsen er svært god eller god når det kommer til "å bidra til utvikling av elevenes kompetanse for deltakelse i et multikulturelt samfunn, mens 35 prosent vurderer den som verken god eller dårlig. De resterende 5 prosent vurderer måloppnåelsen som dårlig. I intervjuene fikk vi inntrykk av at det var vanskelig for informantene å vurdere måloppnåelse på dette punktet. I prosjekter som ikke hadde inkluderings- eller integreringsfokus, trakk respondentene frem det at deltakerne var blitt tryggere på seg selv, og på den måten kunne være bedre rustet i møte med et multikulturelt samfunn.

Svarfordelingen er omtrent den samme når det gjelder respondentenes vurdering av målet om "å legge til rette for bedre ressursutnyttelse innenfor dagens rammer". Inntrykket fra intervjuene er at mange syntes det var vanskelig å vurdere om prosjektet hadde ført til bedre ressursutnyttelse. Det var flere som trakk frem det at mange barn som ellers ikke ville fått et kulturtilbud har fått det, som bedre ressursutnyttelse. Noen fremhevet også at kulturskolen gjennom prosjektet var blitt et ressurscenter for skolene og andre, det ga bedre ressursutnyttelse og kompetanseoverføring til skolene. Samtidig understreket flere informanter at prosjektene som har fått stimuleringstilskudd gjør at kulturskolens kjerneoppgaver kan bli nedprioritert, og at det således er vanskelig å se at ressursutnyttelsen er bedre.

Figur 3-10 *Hvordan vurderer du måloppnåelsen i dette prosjektet med hensyn til... (N=289)*

Et av målene med å legge til rette for kombinerte stillinger har vært at det skulle føre til en bedre ressursutnyttelse. I spørreundersøkelsen er det litt delt hvorvidt informantene opplever at ordning med kombinert stilling har ført til bedre utnyttelse av ressursene, men erfaringen fra intervjuene er at en del syntes det var vanskelig å bedømme om ressursutnyttelsen var bedre. De informantene vi intervjuet er likevel enige om at det fører til bedre kommunikasjon, et bindeledd, mellom skole og kulturskole. Det åpner for samarbeid på flere områder. Vårt inntrykk er også at det har ført til kompetanseoverføring – begge veier. Kulturskolelærerne synes de har fått bruke kompetansen sin på ny måte, fått trening i klasseledelse og i å undervise i store grupper. Informanter fra skolens side sier at kulturfagene har fått merkbart større plass i skolehverdagen, og knytter disse opp mot andre skolefag. En av kulturskolerektorene merker pågang fra andre skoler i kommunen som ønsker liknende samarbeid.

Vi stilte spørsmål om kulturskolen var blitt mer kjent i nærmiljøet som følge av prosjektet, i prosjektene der kulturskolen har vært involvert. I overkant av 70 prosent av respondentene svarer at kulturskolen har blitt mer kjent i lokalmiljøet som følge av prosjektet. Rundt 20 prosent svarer "vet ikke", mens de resterende 10 prosentene svarer "nei".

Prosjektenes egne mål

Målene for hvert enkelt prosjekt er mer konkrete enn målene for tilskuddsordningen. Noen eksempler er:

Bidra til å motivere unge slagverkere til å fortsette å spille, legge til rette for et høyere nivå

Få minoritetsspråklige barn til å utfolde seg innen estetiske fag, gi barna opplevelse av mestring og opplevelse av å være en ressurs

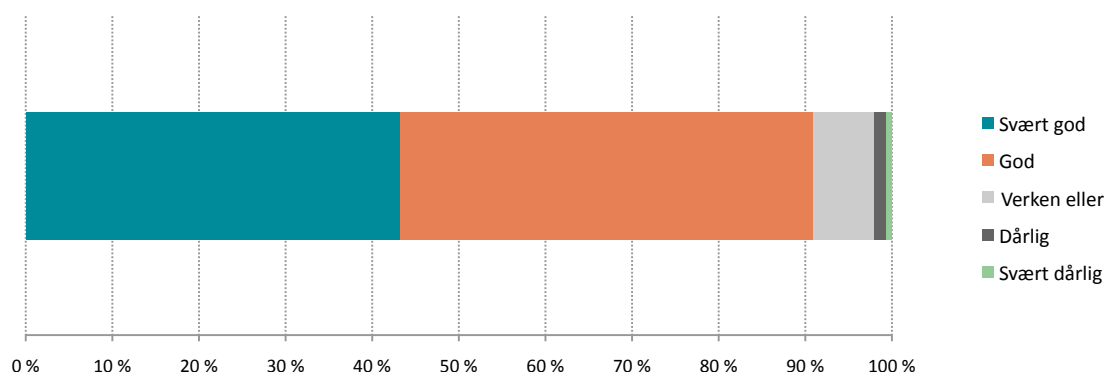
Bidra til å gi elevene et positivt møte med korpsinstrumentene og styrke rekruttering til skolekorps

Gi et gratis tilbud til elever som normalt ikke søker kulturskolen

Prøve ut samarbeid med SFO

I spørreundersøkelsen ba vi respondentene vurdere måloppnåelsen i forhold til disse egne målene for prosjektet. Vi ser av figuren under at over 90 prosent av dem mener måloppnåelsen er god, herav svarer i overkant av 40 prosent at den er svært god.

Figur 3-11 Hvordan vurderer du at målet for prosjektet ble nådd?

De fleste av dem vi intervjuet synes de hadde nådd målene som de selv hadde hatt i prosjektet. Flere av dem vi snakket med var stolte av det de hadde fått til på kort tid. Prosjektene hadde skapt stort engasjement både hos prosjekteier og samarbeidspartnere. I tillegg var nær alle vi snakket med svært glade over å ha tilbudt kulturaktivitet til flere barn, og de opplevde at barna hadde hatt stor glede av tilbudet.

I en del av samarbeidsprosjektene mellom kulturskole og skole har kulturskolelærerne vært overrasket over hvor stort utbytte både de selv og elevene har hatt av aktiviteten. En kulturskolerektor sier:

Når det gjelder mottaksklassene har vi fått veldig sterke tilbakemeldinger fra skolene. Aktiviteten har hatt stor betydning for språk og selvtillit for enkelte elever - viktig at skolen forstår hvordan prosjektet kan brukes. Stort sett synes jeg vi har nådd målene - mer enn vi hadde drømt om på noen områder. Det er mer utviklende enn vi hadde forestilt oss å være i skolen og arbeide med de store gruppene innenfor skoletid i samarbeid med lærer.

Ifølge Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS), er det noen prosjekter som ikke har brukt opp de tildelte midlene, og noen prosjekter som ikke er blitt igangsatt i det hele tatt¹. I spørreundersøkelsen er det ingen som har svart at prosjektene ikke er blitt noe av, men det kan være at de som har opplevd dette ikke har svart. Vi har i vår gjennomgang bare kommet over ett prosjekt som ikke ble noe av. I tillegg var det flere av de vi intervjuet som hadde måttet utsette prosjektene i forhold til prosjektplanen. Grunnene var at de fikk for kort tid til å planlegge fordi tildelingen av midlene kom sent på året. Måloppnåelsen var likevel god i flere av disse prosjektene. Dette gjaldt særlig prosjekter der det var samarbeid med skole eller SFO. For noen få av de vi snakket med, hadde prosjektet blitt annerledes enn de hadde sett for seg, og måloppnåelsen kunne av den grunn være dårligere enn forventet. I ett tilfelle var deltakermassen en helt annen enn prosjektlederen hadde trodd. Prosjektet måtte derfor endres en god del. I andre tilfeller hvor prosjektene ikke har hatt

¹ KKS hadde ikke ferdig en oversikt over antallet da evalueringen ble ferdigstilt.

god måloppnåelse, har grunnene vært utskiftning av personale/sykmeldinger, eller at rekrutteringen og interessen for prosjektet har vært liten.

Andre prosjekter har hatt dårlig måloppnåelse fordi samarbeidet, for eksempel med skole, ikke har vært bra. Manglende forankring hos ledelse er en av grunnene, dårlig kommunikasjon kan være en annen:

Skolene ønsket ikke dette tilbudet mer, vi har trappet ned. Tror det er fordi de syns det var slitsomt og veldig mye merarbeid (...) Tror ikke lærerne fikk si sin mening. Det ble litt tredd nedover hodet på dem. (...) Vi har hatt samarbeid med tre barneskoler og en ungdomsskole. Det har vært litt negative holdninger på alle skolene.

Flere av informantene fra kulturskolene peker på at en "bivirkning" av prosjektene er lengre ventelister hos kulturskolen. Noen knytter den økte tilsøkningen direkte til prosjektene, mens andre sier at kulturskolens tilbud er stadig mer etterspurte og tror de hadde hatt økning i antall søkere uavhengig av prosjektene. I prosjektene som retter seg mot ungdomsskoleelever sier et par av informantene at de ikke har forventninger om at deltakerne blir elever på kulturskolen, som regel er det frafall i kulturskolen når elevene når ungdomsskolealder, og det er sjelden noen begynner på kulturskolen i denne alderen.

Informantene sier at det viktigste for å sikre god måloppnåelse er god planlegging. En av dem vi intervjuet påpeker at det også er viktig å ha god kjennskap til målgruppa før man setter i gang. For noen andre prosjekter var nettopp dette en del av målet med prosjektet – å bli bedre kjent med målgruppa og finne ut hvilke aktiviteter som fungerer for nettopp dem. God dialog med alle involverte er også noe flere trekker frem som et suksesskriterium.

Vårt inntrykk er at nær alle prosjektene som har vært vellykket, har vært avhengig av at en eller flere har hatt særlig tro på prosjektet, og fungert som drivkraft for å få det gjennomført. En enkelt eller et lite antall personer hos tilskuddsmottakeren har i mange tilfeller brukt mye tid og krefter på å utforme prosjektet, selge det inn hos samarbeidspartnere eller deltakere, og gjennomføre prosjektet. Flere har jobbet på dugnad og utover ordinær arbeidstid for å få til prosjekter de har ment er viktige, morsomme og lærerike. Noen nevnte dette eksplisitt:

Man må ha en god idé og penger og en dedikert ledelse. Ledelse helt avgjørende – du må ha ulike elementer av markedsføring og ledelse

Må skryte av kulturskole-rektoren. Det har skjedd ei fantastisk endring i kommunen – det er ufattelig hva hun kan få til.

Vi måtte jobbe ekstra, men det var bare gøy. Det ble en positiv sak som gjorde at alle var høyt oppe.

Både etter intervjuundersøkelsen og casebesøkene var vi svært imponerte over hva prosjektene hadde fått til. Stort sett hadde alle fått mindre midler enn de hadde søkt om, men likevel fått til mye aktivitet og med høy kvalitet.

3.3.2 Samarbeidspartnernes vurdering av måloppnåelse

I spørreundersøkelsen til samarbeidspartnerne spurte vi om hvor vellykket de mener prosjektet har vært alt i alt. Vi finner at halvparten av dem synes prosjektet har vært svært vellykket. I overkant av 40 prosent mener det har vært ganske vellykket.

Vi spurte samarbeidspartnerne om de tror kulturskolen er blitt bedre kjent i lokalmiljøet som følge av prosjektet (i prosjekter der kulturskolen er med). Rundt halvparten av samarbeidspartnerne svarer i spørreundersøkelsen at de tror det.

Flere av representantene for skolene i intervjuundersøkelsen synes at de har svak kompetanse på musikk- og kulturfag, og at dette er et nedprioritert område i skolen. For nær alle skolene har det vært en berikelse å få inn kulturskolelærere. Noen synes de har fått høynet kompetansen på området, og de fleste mener at skolen har et større fokus på kulturfagene etter prosjektet. En rektor forteller:

Jo flere ganger det kommer inn sånne aktiviteter, så begynner folk å snu. Lærerne ser nytten av det. Totalt sett er det en kjempeopplevelse for elevene. De mestrer på en helt annen måte. Vi må ha det med for å få godt læringsmiljø. (...) Den generelle delen av læreplanen, det som omhandler hele mennesket, det er det for lite fokus på. Det har noe med å se verdien av noe mer enn akkurat ditt eget arbeid. Det handler om å se hele pakka, hele mennesket. Vi skal utvikle oss på mange områder. Ikke alle skal ha doktorgrad i samfunnsfag. Noen skal bli dansere og kunstnere. Vi styrker elevene med å få til et sånn samarbeid med kulturskolen.

Noen av lærerne som vi intervjuet forteller at de ikke helt så poenget med prosjektet i begynnelsen, og ikke visste hva det skulle resultere i. Etter hvert som de ble bedre kjent med innholdet ble de begeistret for prosjektet. En kulturskolelærer illustrerer dette:

Noen lærere stresser med at de ikke skal nå målene i norsk eller engelsk. Men jeg tror gevinsten ble mye større enn akkurat tiden vi stjal fra dem. De ser at nå kan endelig eleven stå i ro og ta i mot en beskjed. De kan gi en positiv tilbakemelding til eleven. Etter hvert så lærerne verdien på en annen måte.

Betydning for skoleelevene/deltakerne i prosjektet

I spørreundersøkelsen til samarbeidspartnerne spurte vi hvilket inntrykk de hadde av deltakernes oppfatning av prosjektet. Rundt 60 prosent av dem har inntrykk av at deltakerne var svært fornøyde, og cirka 30 prosent mener de var ganske fornøyde.

Ved flere av skolene har lærerne og skolelederne vært spesielt opptatt av at kulturaktiviteter ikke bare er viktige i seg selv, men at de også er vesentlige for barnas mestringsfølelse. De forteller at skolehverdagen i stadig større grad dreies mot det teoretiske og krav til progresjon i matte, norsk og så videre. Den teoretiske undervisningen er krevende for en del av elevene, og det er

vanskelig å henge med for enkelte. Lærerne mener at kulturskoletilbudene gir et avbrekk og pusterom i den teoretiske undervisningen.

Flere lærere forteller at elever som har hatt vanskelig for å konsentrere seg og henge med i teoretiske fag, har blomstret i instrumentundervisning eller andre kunsthag som er tilbudt gjennom samarbeid med kulturskolen. De har fått bruke evnene sine på en annen måte og opplevd mestring. I flere av prosjektene har kulturskolene bevisst tilbudt aktiviteter og instrumenter som de færreste av elevene har erfaring med fra før. På den måten starter alle med samme utgangspunkt. Noen ganger har også lærerne deltatt i aktiviteten. De mener det har vært bra for elevene å se at læreren også kan være dårlig i enkelte ting, og må utfordre seg selv. En lærer forteller:

Jeg synes også at det var gøy at jeg deltok på lik linje. Jeg hadde masse sperrer først, jeg viste at jeg kan feile. Jeg var veldig avkledd. Det var kjekt for meg også, hve meg ut og vise at jeg ikke var trygg. Jeg har dratt nytte av det i undervisningen senere.

Gjennom forestillinger og utstillinger, på skolen og andre steder, har elevene fått vise at de lykkes. Et par rektorer forteller:

Allmennlærerne synes det har vært fantastiske prosesser, på tross av at det har vært veldig ressurskrevende og omfattende. Effekten er helt utrolig, bare å se at alle elevene er med, se elever som ikke har det beste utgangspunktet blomstre på en scene... Det er utrolig bra.

De har fått vist seg frem. Fjerdeklasse stod rundt på scenen på Kulturhuset. Til og med de som du tror minst deltar og mest ødelegger – de står der og blomstrer! Hvorfor gjør vi ikke mer blomstringsarbeid?

Det handlet litt om hvilken klasse jeg hadde. De strevde med å finne roen. Var en kamp å få de til å gjøre ting. Det å få brukt seg selv på den måten, det kan ikke måles med – jeg tror ikke de taper i norsk eller matte. Du må få med hele mennesket.

De får applaus og tilbakemelding. Det gjør nok mer med elevene enn det vi vet og kan se.

Ledere og lærere ved disse skolene ser at opplevelsen av mestring smitter over på holdningen til andre fag. Mestringsfølelsen hos elevene er avgjørende for å lykkes i skolen. En rektor uttalte at målet hennes med å være med i prosjektet var å bedre elevenes resultater i de nasjonale prøvene. En annen sier:

Vi har virkelig fått føle hvordan musikk kan være et virkemiddel. Lærerne får tårer i øynene når elever som har strevd et helt skoleår, og ikke lært seg noe norsk... Plutselig står de og synger solo!

Flere av skolelederne vi intervjuet pekte på betydningen av å ha kulturaktiviteter over tid i skolen. Det gir en annen form for mestring hos elevene enn enkeltdager med kulturaktiviteter. Kulturaktiviteter over tid medfører også i større grad at kultur får en viktig plass i skolehverdagen. I noen av disse prosjektene har lærerne fått inspirasjon til hvordan de kan bruke mer kreative metoder i de teoretiske fagene. I andre har kulturaktivitetene vært tett knyttet opp til ett eller flere av skolefagene.

De prosjektene vi kjenner best, er de vi har besøkt. Vi valgte å fokusere på case som vi mente var spesielt interessante eller vellykkede, og som har stor overføringsverdi. Momentene og sitatene over er hovedsakelig hentet fra disse prosjektene, men vi finner også igjen de samme tilbakemeldingene og entusiasmen på de åpne spørsmålene i spørreundersøkelsen. Vi kan ikke vurdere hvor mange elever som har hatt stort utbytte av undervisningen og på hvilken måte det har smittet over til mestring i andre fag. Men vi ser at tilbakemeldingene er veldig gode fra både skoleledelse, lærere og kulturskolen i prosjekter der skolen har ønsket kulturaktiviteten velkommen, hvor samarbeidet har vært bra, hvor det har vært høy kvalitet på kulturfagsundervisningen og hvor elevene har fått kulturskolefag over en viss tid. I de prosjektene som synes å ha hatt betydning for elevene og læringsmiljøet, ser vi spesielt at kulturskolelærerne har hatt andre metoder enn skolelærerne og tilnærminger for å få alle til å mestre på sitt nivå. Det at det ikke har vært krav knyttet til progresjon og resultat, har gitt mulighet til å arbeide utforskende, i prosess og mer på elevenes premisser enn hva som er vanlig i de teoretiske fagene.

3.4 Erfaringsspredning

I spørreundersøkelsen svarer i overkant av halvparten av prosjekteierne at erfaringene fra prosjektet er spredd til andre kulturskoler eller skoler/SFO. Hvorvidt erfaringene er spredd har sammenheng med varigheten av prosjektet. Blant prosjektene som ble startet i 2010 svarer hele 70 prosent at erfaringene er spredd.

I intervjuene forteller informantene at de har spredd erfaringer fra prosjektene på ulike måter. En god del har fått omtale i lokale medier og blitt synlige på den måten. Andre har formidlet erfaringer gjennom for eksempel KOM-i-fokus² eller holdt foredrag for kommunens oppvekst-/kulturkomité.

Den vanligste måten å spre erfaringene på, er via rektormøter eller andre nettverk for skolene/kulturskolene, og presentasjoner i de regionale kulturskolerådene.

Noen få av respondentene sier at de har utarbeidet en prosjektrapport som kan spres til andre kulturskoler og kommuner, eller at de planlegger å gjøre det.

Noen av informantene fra kulturskolene forteller at de tilbød kulturprosjekter til alle grunnskolene i kommunen, men at få meldte interesse i første omgang. Etter hvert som flere skoler har hørt om erfaringene har de også ønsket å inngå liknende samarbeid med kulturskolen.

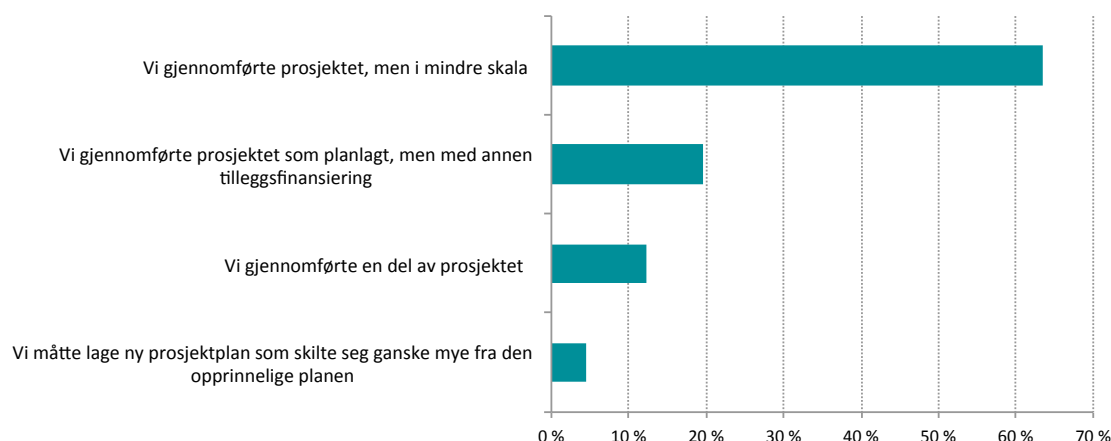
² KOM i Fokus er et treårig utviklingsprogram for kulturskoler i samarbeid med skoleverket, barnehager eller annen kultur- og kunstvirksomhet i kommunen

3.5 Finansiering og synspunkter på stimuleringsstilskuddet

Fire av fem respondenter svarer i spørreundersøkelsen at de fikk mindre midler enn de søkte om (dette stemmer godt overens med statistikken for tildeling av støtte).

Respondentene fikk spørsmål om hvilke konsekvenser det hadde at prosjektene fikk mindre støtte enn det ble søkt om. Svarfordelingen er vist i figuren nedenfor. Det var mest vanlig at prosjektet ble gjennomført, men i mindre skala; i overkant av 60 prosent svarte dette. 20 prosent gjennomførte prosjektet som planlagt, men med annen tilleggsfinansiering. I overkant av 10 prosent svarte at de gjennomførte en del av prosjektet. 5 prosent svarte at de måtte lage ny prosjektplan som skilte seg ganske mye fra den opprinnelige planen.

Figur 3-12 Hvilke konsekvenser hadde det for prosjektet at dere fikk mindre midler enn det dere søkte om? (N=244)

På spørsmål om prosjektet ville blitt igangsatt uten stimuleringsmidler er det 9 av 10 av prosjekteierne som svarer at prosjektet ikke hadde blitt igangsatt uten stimuleringsmidler.

De som svarte at prosjektet ville blitt igangsatt også uten stimuleringsmidler, fikk spørsmål om hvordan de ville finansiert det. Det vanligste svaret er at de ville brukt egne midler, men flere tilføyer at prosjektet da ville blitt gjennomført i mindre skala. En aktør svarer at de ville basert seg på egenbetaling, et par svarer at de ville søkt andre prosjektmidler.

Vår erfaring fra intervjuundersøkelsen er at noen av prosjektlederne ble svært oppgitt over å ha brukt tid på å formulere en detaljert prosjektsøknad og tilhørende budsjett. Budsjettet var basert på realistiske tall og det var vanskelig å finne ut av hvordan de skulle gjennomføre prosjektet med mindre midler. Andre uttalte at de var vant med å få mindre penger enn de søkte om i kultursektoren, så de pleide å søke om litt mer enn de trengte. For noen var prosjektsøknaden løsere formulert, så de skalerte prosjektet i ettertid, etter hvor mye penger de fikk.

En av tilskuddsmottakerne vi intervjuet opplevde å få tildelt mindre enn en fjerdedel av det omsøkte beløpet. De fikk likevel til betydelig aktivitet, men i mindre skala og mindre profesjonelt enn de håpet. Og det hadde ikke gått uten betydelig dugnadsinnsats og gjenbruk av materialer/utstyr.

De vi intervjuet forteller at midlene i hovedsak har gått til å lønne lærere og i noen tilfeller til innkjøp av utstyr. Så godt som alle prosjektledere og samarbeidspartnere sier at de har lagt inn egne ressurser i form av tid, både arbeidstid og dugnadstid.

Synspunkter på stimuleringsstilskuddet

Så godt som alle informantene både i spørreundersøkelsen og intervjuene forteller at stimuleringsstilskuddet har hatt stor betydning, og at det var avgjørende for å sette i gang.

Noen påpeker at kulturskolen generelt har vanskelig økonomi, og at det slik sett er få muligheter til å gjennomføre liknende prosjekter. Andre synes stimuleringsstilskuddet var det som skulle til for å våge å satse:

Det heter jo stimuleringsstilskudd. En slik mulighet stimulerer hodene våre, vi får lov til å være kreative. Det er trist at ordningen forsvinner. Vi har fortsatt bruk for statlige overføringer. Det er opp til hver enkelt kommune hvor mye de vil bruke på kultur, det eneste kravet er det skal være et kulturskoletilbud. Det er så trist, jeg tenker på barnas rett til å delta.

Stimuleringsstilskuddet har hatt alt å seia for å få til dette gitarprosjektet! Det var det som skulle til for at me våga å setje i gong med dette samarbeidet mellom skulane og kulturskolen.

Flertallet synes det er behov for stimuleringsstilskuddet, og at kulturskoletimen ikke kan erstatte dette. Et par av informantene sier:

Det er så synd at midlene er borte. Vi blir mye mer styrt med en kulturskoletime. Det er fantastisk å kunne søke på midler til prosjekter. Det er vanskelig å finne midler uten stimuleringsstilskuddet. Vi er så små at det virker fjernt å søke Norsk kulturråd.

Kulturskoletimen er veldig bra, men de skulle beholdt begge deler. Det er litt Ole Brumm. Hvis en får lov til å tenke litt større, tenke litt samfunnsansvar. Det gjør jobben gøy og motiverende. Hvis det er bare er sparing og økonomi, da går vi tom alle mann.

Enkelte kulturskolerektorer synes det er feil at kulturskolen skal drive med prosjekter. Det er uforutsigbart for både ansatte og mottakere av tilbudet. Det tar også mye tid å skrive prosjektsøknader. Videre kommer prosjektene i tillegg til kulturskolenes kjernevirksomhet. Disse rektorene etterlyser midler til drift, i stedet for stimuleringsmidler. En rektor sier:

Jeg er egentlig helt i mot stimuleringsstilskuddet. Jeg er helt i mot at ting skal drives som prosjekter. Jeg vet at vi har lange ventelister med motiverte elever,

så det blir feil å gjøre ting på siden som er prosjektbasert.

Også samarbeidspartnerne uttrykker at stimuleringstilskuddet har vært viktig for igangsettelse av prosjektet. Over 95 prosent av samarbeidspartnerne som har svart på spørreundersøkelsen sier at tilskuddet har ”svært stor” eller ”ganske stor” betydning. Rundt 90 prosent av samarbeidspartnerne mener også at tilskuddet har hatt svært eller ganske stor betydning for å gi barn og unge et bedre kulturtilbud.

3.6 Videreføring av prosjektene. Betydning for kulturskoletimen?

I spørreundersøkelsen spurte vi tilskuddsmottakerne om prosjektet var videreført eller planlagt videreført som del av kulturskolens ordinære drift. Cirka 40 prosent av respondentene sier at hele eller deler av prosjektet er videreført, og ytterligere 30 prosent sier at det er planlagt videreført.

Mange av prosjekteierne og samarbeidspartnerne uttrykker både gjennom intervjuer og spørreundersøkelsen at de tror de kommer til å samarbeide mer fremover. De har hatt utbytte av samarbeidet så langt, og mener det er lettere å ta kontakt om nye prosjekter og aktiviteter når man kjenner hverandre. Mellom 60 og 70 prosent av samarbeidspartnerne svarer i spørreundersøkelsen ja på spørsmål om samarbeidet i prosjektet har gitt grunnlag for mer langsiktig samarbeid eller samarbeid om andre aktiviteter.

Vi ba de som svarte ja om å beskrive det videre samarbeidet nærmere. Enkelte fremhever at det positive ved prosjektet er at det er opprettet kontakt mellom prosjektpartnerne:

Noe av den viktigste effekten er at de vet at den andre eksisterer og ser mulighetene for samarbeid – de ser at det er ok å jobbe sammen.

En viktig brikke er kontakten mellom skole/kulturskole. (...) Styrker kulturskolens anseelse.

Uten stimuleringstilskuddet ville vi mest sannsynlig ikke få prøvd ut samarbeidet med ungdomsskolen. Vi er svært takknemlig for muligheten dette ga oss. Nå har vi avtaler om videre samarbeid neste skoleår. Hurra!

Noen kulturskoler svarer at det videre samarbeidet består i at skolene kjøper tjenester av dem nå i etterkant av prosjektet. Andre sier at de holder på å legge planer for et mer varig samarbeid.

En god del av prosjektene som har hatt som mål å prøve ut nye fag og aktiviteter på kulturskolen, sier at de har etablert faget som fast tilbud ved kulturskolen etter prosjektperioden.

Av de som har hatt prosjekter med kombinert stilling, svarer noen at de vil fortsette med kombinert stilling og finansierer dette med egne midler.

Både i intervjuer og spørreundersøkelsen svarer flere at de ønsker å fortsette prosjektet, men at det er uvisst om de får det til. På det åpne spørsmålet i spørreundersøkelsen om prosjektet har ført til videre samarbeid, kommenterer flere at det er stor vilje, men at det avhenger av om de klarer å skaffe

finansiering og/eller lærerkrefter. En god del sier også at de ikke har mulighet til å videreføre tilbudet:

Det har vært verdifull aktivitet det året man har hatt penger, men tiltaket kan ikke videreføres uten faste, eksterne midler.

Betydning for kulturskoletimen

Noen av prosjektene er lite relevante for kulturskoletimen fordi de har hatt helt andre målsettinger enn kulturaktivitet i skole og/eller ikke har hatt samarbeid med 1.-4. trinn eller SFO. For prosjektene som har rettet seg mot barneskolen/SFO kan aktiviteten derimot ha hatt betydning for innføring av kulturskoletimen.

Vi stilte et åpent spørsmål i spørreundersøkelsen om hvilken betydning prosjektet har hatt for innføring av kulturskoletimen. Rundt 4 av ti av de som har hatt samarbeidsprosjekter med skole 1-7. trinn eller SFO svarer at prosjektet har hatt betydning for innføring av kulturskoletimen. Herav svarer i underkant av halvparten at prosjektet eller en variant av prosjektet videreføres som kulturskoletimen. Den andre halvparten mener at erfaringene fra samarbeid med barneskolen har vært viktig for planlegging og gjennomføring av kulturskoletimen. Mange av disse fremhever at det er lettere å samarbeide nå som partene kjenner hverandre. For kulturskolene har det vært viktig å få kjennskap til organisering av skolehverdagen, samt å prøve ut og finne frem til aktiviteter som passer for aldersgruppen og tidsrammen. Noen trekker også frem som positivt at kulturskolelærerne har fått kompetanse på å undervise i skolen. Noen kommentarer fra spørreundersøkelsen:

Vi har fått et tett samarbeid med skolen, slik at motivasjonen til og organiseringen av kulturskoletimen har vært svært enkel

Lærerne ved kulturskolen har fått trening i å undervise i store grupper. Samarbeidet kulturskole/skole har vært positivt og innføringa av kulturskoletime til ALLE i skoletida gikk smertefritt.

På mange måter ble dette prosjektet en pilot for kulturskoletimen for oss. Mange erfaringer vi har høstet gjennom dette prosjektet, tar vi med oss videre i kulturskoletimen.

Tre-fire respondenter svarer i spørreundersøkelsen at prosjektet ikke har hatt noen direkte betydning for innføring av kulturskoletimen fordi prosjektet har rettet seg mot ungdomsskoleelever. Både temaer og undervisningsmetoder har vært tilpasset dem. Men de mener likevel at de har dratt nytte av erfaringene med ungdomsskolesamarbeid når de har utarbeidet opplegg for kulturskoletimen.

I intervjuene fant vi at flere hadde vært i tvil om hvordan de skulle tolke føringene for kulturskoletimen. De var usikre på om stimuleringsstilskudds-prosjektet kunne videreføres som kulturskoletimen.

Både i spørreundersøkelsen og gjennom intervjuene påpeker en del informanter at midlene til kulturskoletimen er betydelig mindre enn det de har fått i

stimuleringsmidler til prosjektene. De har derfor ikke kunnet videreføre prosjektet som kulturskoletimen.

I spørreundersøkelsen svarer 14-15 respondenter at det ikke er satt av midler til kulturskoletimen deres kommune.

Synspunkter på kulturskoletimen

Vi fikk en del tilbakemeldinger og synspunkter på kulturskoletimen gjennom intervjuene. Kommentarene gikk i hovedsak på at kulturskoletimen er et bra tiltak, men den kan ikke erstatte stimuleringsstilskuddet. Det trengs fortsatt midler til å utvikle kulturskolene. Midlene til kulturskoletimen er svært begrenset i forhold til hva man kan få i stimuleringsmidler, og det er ikke rom for å prøve ut for eksempel nye samarbeidsformer og fag. Det var også flere som syntes ideen bak kulturskoletimen var uklar – hva er det egentlig man vil oppnå med det? Andre var redde for at kulturskoletimen bare ville fortsette å gi elevene små kulturdrypp, i stedet for en ordentlig satsing på kunst- og kulturfagene og betydningen disse kan ha for helheten i skolen. Et par syntes hverdagen til kulturskolelærerne blir enda mer fragmentert, med timeoppdrag på mange forskjellige skoler. Vi har samlet noen tilbakemeldinger:

Kulturskoletimen... hva er det egentlig myndighetene ønsker? Hva skal "alle skal få" bety? Skal alle begynne på kulturskolen? Da må noe gjøres i andre enden. Men det er ikke nødvendigvis "alle skal få", kanskje vi bør tilgodese elever som trenger mest slik at talenter hos elever med utfordringer kan komme fram? Målet for tiltaket (kulturskoletimen) er vanskelig å forstå. Kulturskolen for alle? Det er ikke en bekymring at alle ikke spiller fotball, eller andre aktiviteter? Men det er viktig å sørge for gjennom skolen at elever og foreldre forstår og får tilgang til aktuelle aktiviteter som interesserer fra deres eget ståsted.

Jeg har sett at man fortsetter med en klatting, tar et prosjekt på seks uker og flytter det fra skole til skole. Hvor lite som sitter igjen – det er ikke mye. Det er litt rart at man ikke har sett på de resultatene når man skal lage kulturskoletimen nå.

Det å få en selvtillit og en personlig utvikling, få en mestring på kulturfag – den er nesten borte. Må ikke bare ha små drypp. Uansett mener jeg at skal vi gjøre noe så må det være ordentlig. Det er nok av overflatiske tilbud.

Jeg er mest imponert av lærerne som gidder å jobbe på denne måten – en time her og en time der. Det blir en vanskelig timeplan for dem. En kunsthøgskole har to kurs à 45 min og kjører videre – det er en belastende måte å jobbe på.

3.7 Oppsummering

Stimuleringsstilskuddet har vært avgjørende for igangsettelse av et stort antall kultur(skole)prosjekter. Midlene har vært med på å heve kvaliteten i kulturskolens egne tilbud, og til å gi kunst- og kulturfagene en større plass i grunnskolen.

Nær alle respondentene mener at de ikke kunne gjennomført prosjektet uten stimuleringsstilskudd. Noen tror de kunne klart det med andre midler, men da i mindre skala. Stimuleringsstilskuddet har gitt en mulighet til å demonstrere for

andre hvilken effekt kulturskoleaktivitet kan gi. Når samarbeidspartnere og utenforstående får kjennskap til (og får oppleve) prosjektene, er det lettere å finne godvilje og midler til å fortsette. En typisk reaksjon i intervjuene var "alle har sett at dette er bra, at det funker. Nå prøver vi å finne måter å videreføre det på."

Samarbeidet i prosjektene som har fått stimuleringstilskudd har i all hovedsak fungert veldig bra. Særlig mener tilskuddsmottakerne at samarbeidet har sikret høy faglig kvalitet. I prosjekter som har lyktes forteller informantene om stå-på-vilje og tro på prosjektet hos alle de involverte. Prosjektene har gitt stor glede hos mottakerne og for skoleelevene har de gitt en viktig følelse av mestring.

Noen har hatt visse utfordringer, særlig gjelder dette i samarbeid med skole/SFO. Informantene mener det er ulike grunner til dette:

- kulturforskjeller mellom skole/SFO og kulturskole, det tar tid å bli kjent med hverandres arbeidsmåter
- praktiske utfordringer knyttet til lokaler, utstyr, finne plass i timeplanen
- prosjektet har vært for dårlig forklart/kommunisert/videreformidlet hos samarbeidspartneren, eller har hatt svak forankring hos ledelsen

God planlegging, avklaring av roller og forventninger er suksessfaktorer for å få til et godt samarbeid som mange trekker frem. Det er også svært viktig at samarbeidspartneren har en positiv holdning til prosjektet.

Ordningen med kombinerte stillinger fungerer i mange tilfeller bra, men vi finner at det i enkelte tilfeller har vært utfordrende å gjennomføre. En utfordring er å finne kandidater som svarer til både kulturskolens og skolens kompetansebehov.

Både tilskuddsmottakerne og samarbeidspartnere vurderer måloppnåelsen i prosjektet som god, både sett i forhold til målene for stimuleringstilskuddet og deres egne mål for prosjektet. Dette er også vårt inntrykk fra prosjektene vi har fått kjennskap til gjennom intervjuer og casebesøk. Tilskuddsmottakerne mener at prosjektene særlig har bidratt til et mangfoldig og kvalitativt bedre kulturtilbud til flere elever.

Også samarbeidspartnerne vurderer måloppnåelsen som god. Vi ønsker særlig å trekke frem betydningen skoleledelse og lærer mener at kulturskoleaktivitetene har hatt for elevenes mestring, både generelt og for enkeltelever som har utfordringer på skolen.

Prosjekter som ikke har lyktes har typisk hatt problemer med kommunikasjon med samarbeidspartner, utskiftning av personale, eller at tilbudet ikke har hatt god nok rekruttering/interesse hos målgruppa.

Vi finner at de aller fleste prosjektene har vært avhengige av at en eller flere nøkkelpersoner har drevet dem frem. Dette er nøkkelpersoner som har hatt lyst til å gi målgruppa et (bedre) kulturskoletilbud og fått gjennomført prosjektet selv om de i mange tilfeller har beveget seg på helt nye felt, og selv om budsjettene har vært mindre enn planlagt. I enkelte prosjekter har vi møtt på ildsjeler som

virkelig brenner for prosjektet, særlig gjelder det et par samarbeidsprosjekter mellom skole og kulturskole. De har vært avgjørende for prosjektet, men det er samtidig sårbart når et prosjekt blir for personavhengig.

Blant prosjektene som har rettet seg mot elever i barneskolen/SFO, er det mange informanter som sier at prosjektet har hatt betydning for innføring av kulturskolen. Rundt halvparten av disse har videreført prosjektet direkte, resten sier at erfaringene fra samarbeid med skole/SFO har vært viktige i utformingen og gjennomføringen av kulturskoletimen.

4 Beskrivelser av åtte prosjekter som har fått stimuleringsstilskudd

Vi har valgt ut åtte prosjekter som vi har besøkt. Vi anså disse prosjektene for å være interessante samarbeidsprosjekter som hadde overføringsverdi til andre. Alle prosjektene omfatter samarbeid med skole og/eller SFO. Prosjektene vi besøkte er utvalgt i samråd med Nasjonalt senter for Kunst og i opplæringen og Utdanningsdirektoratet. Følgende prosjekter var caseprosjekter: *Kulturlek i SFO* ved Bodø kulturskole, *Tangent og rytme* ved Tolga kulturskole, *Mangfoldig samspill* ved Trondheim kulturskole, *Verden på Tøyen* ved Oslo kulturskole, *Padafiko* ved Fitjar kulturskole, *I skulptørens verksted* ved Lindesnes kulturskole, *Kulturskolen for flere* ved Drammen kulturskole og *Juveler til hverdags og fest* ved Kontra kulturskole.

4.1 Bodø – Kulturlek i SFO

Prosjektet har fått midler over tre år og startet opp skoleåret 2010/2011. Prosjektet ble tildelt 450 000 kroner i 2010/2011, 545 000 kroner i 2011/2012 og 420 000 kroner i 2012/2013.

Oppstart

Bodø kulturskole ønsket at kulturskolen skulle fungere som et lokalt ressurscenter, og ønsket i større grad å inkludere et flerkulturelt perspektiv i virksomheten. Kulturskolen inviterte alle de 18 barneskolene i kommunen til et samarbeid om å etablere et tilbud i SFO. I første omgang var det bare to skoler som takket ja, den ene av disse var en mottaksskole. Skolene som sa ja hadde et ønske om å utvide tilbudet til elevene, og å styrke undervisningen i musikk og drama. For skolen med mottaksklasse var det viktig å gi et kulturtilbud til disse elevene.

Innhold og organisering

I utgangspunktet var prosjektet et tilbud til alle elevene i SFO i 1-3 trinn på de to skolene som takket ja i første omgang. Undervisningen var obligatorisk for elevene som gikk i SFO, og et frivillig tilbud for elevene som ikke gikk i SFO. Undervisningen foregikk over 45 minutter en gang i uken gjennom hele året.

I prosjektet inngikk fagene musikk, drama og visuell kunst. Det er jobbet mye med å utvikle tverrfaglighet og å sørge for barnas medvirkning i de skapende prosessene. Sentrale mål har vært at elevene skal bli bedre kjente og trygge på hverandre, oppleve gleden ved å skape noe sammen, og leke og utforske på tvers av fagområdene. Prosjektet er prosessorientert, og legger vekt på at elevene blir trygge og får opplevelser av å mestre gjennom skapende prosesser.

Det første året hadde kulturskolen to team med tre lærere som underviste i henholdsvis musikk, drama og visuell kunst. Det andre året ble lærerteamet utvidet og besto av fem lærere. Prosjektet erfarte det første året at elever på 1. trinn var slitne etter endt skoledag, og hadde behov for frilek i SFO. Kulturlek ble derfor videreført bare for 2. og 3. trinn det andre året.

Det tredje året ble tilbudet utvidet til seks skoler. To av disse skolene var så små at alle elevene i 1-4 trinn fikk delta. Av organisatoriske hensyn ble undervisningen gitt i skoletiden på disse skolene, og over to klokketimer hver gang i en kortere periode.

Erfaringer som er gjort i prosjektperioden

Kulturskolen formidler at elevene har hatt stor glede av prosjektet. Mange elever med utfordringer i andre fag greier å være i ro og konsentrere seg i kulturlek-timene. Det er potensiale for å integrere tema fra kulturlek mer i andre fag, noe som i svært liten grad blir gjort i dag. Skolelærerne deltar ikke i kulturlek-timene, heller ikke når det foregår i skolens kjernetid. Kulturskolen skulle ønske lærerne hadde sett elevene sine i kulturskoletimene. De ville for eksempel sett at noen av de svært urolige barna greier å sitte stille.

Kulturskolen opplevde at erfaringene med undervisning over to timer var veldig gode, og ønsket å innføre det for alle skolene. Dette opplevde de at mange av skolens ansatte hadde vanskelig for å forstå, de trodde at elevene ikke ville greie å konsentrere seg om samme tema over såpass lang tid.

Kulturskolen erfarte at denne formen for undervisning ikke passer for alle kulturskolelærere. Kulturskolelærere er tradisjonelt vant til små grupper eller én til én undervisning med svært motiverte elever med rask progresjon. Kulturskolelærere som skal undervise i kulturlek må kunne jobbe med større grupper der ikke alle er like motiverte.

Barneskolelærere er vant til å styre elevgrupper, og har god kompetanse i klasseledelse, noe kulturskolelærerne ikke har. Mange skolelærere kvier seg imidlertid for å undervise i estetiske fag, og har nytte av kompetanseoverføring fra kulturskolen.

Som del av prosjektet har kulturskolen jobbet mye med kompetanseheving og refleksjon over hva kulturskolelærerens rolle i skapende læring egentlig er.

Samarbeid

I prosjektet erfarte de at samarbeid der både skole, SFO og kulturskole inngår, krever raushet og forståelse for hverandres organisasjoner og særegenheter. Det har vært viktig å sette av nok tid til informasjon. I starten opplevde kulturskolen en del motstand i SFO, og det har tatt tid og vært en prosess å få til et godt samarbeid.

Ved skoleårets oppstart har det blitt holdt samarbeidsmøter mellom de aktuelle lærerne ved de ulike skolene, SFO-leder og kulturskoleteamet. Det har også vært møter gjennom skoleåret. Kulturskolelærerne har dessuten holdt presentasjoner for skolelederne i kommunen om hva kulturlek er. Kulturskolen

mener det har vært en fordel for dette prosjektet at kulturskolen er underlagt kommunens skoleavdeling. Det har gjort samarbeid med skolelederne enklere.

Finansiering

I tillegg til stimuleringstiskuddet fikk prosjektet midler fra leksehjelpsprosjektet som går til SFO. Skolen fant at leksehjelp til de yngste elevene kunne ta utgangspunkt i de temaene de jobbet med i skolen, og at kulturskolen kunne jobbe med disse temaene fra sitt perspektiv.

Betydning for kulturskoletimen

Fra høsten 2013 er kulturlek innført på alle barneskolene i Bodø. Basert på erfaringene i prosjektet gis kulturlek i kulturskoletimen til elever i 2. klasse i 2 timer x 12 uker. Det er mindre hektisk for elevene og de får mer kontinuitet i undervisningen. Samtidig slipper kulturskolelærerne å bruke så mye tid på kjøring til og fra skolene, som de måtte gjort med kortere økter. Prosjektet foregår delvis i SFO-tiden, delvis i skoletiden.

Kulturskolen mener at kulturlek i kulturskoletimen ville blitt mye vanskeligere å innføre uten forsøksprosjektet. Nå hadde de en struktur som de kunne innføre med en gang. De tror at uten forsøksprosjektet ville det vært færre elever som hadde deltatt i kulturskoletimen, det ville vært liten kjennskap til prosjektet i skolene, og få elever ville meldt seg på. At de har hatt kulturlek som forsøksprosjekt har dessuten hatt stor betydning for at prosjektet har forståelse og forankring i kommunen.

Kulturskolen opplever at rektors holdning har mye å si for hvor greit det har gått å innføre kulturskoletimen på de enkelte skolene. På noen skoler har det vært litt lite forståelse for behovet for rom og logistikk. De har dessuten erfart at de rektorene som ikke hadde erfaring fra kulturlek møtte mer motstand blant personalet ved innføring av kulturskoletimen enn rektorene som hadde erfaring med prosjektet. Mange av lærerne fryktet at de måtte bruke ekstra tid.

Kulturskoletimen er frivillig for elevene. En ulempe med dette er at det kanskje vil være de elevene som trenger det mest som sier nei. Elevene er ikke gamle nok til å vurdere om dette er noe for dem eller ikke. Samtidig påpekes det at det er en psykologisk faktor som tilsier at det aktiveres mer motstand hvis *alle må*, både blant elever, foreldre og personalet. Det er bedre å satse på god presentasjon og påmelding.

Stimuleringstilskuddet

Kulturskolen mener at tilskuddet har bidratt til å utvikle og prøve ut nye aktiviteter. Det gjør at kulturskolen satser på andre aktiviteter enn ren musikkundervisning. Informantene mener at kulturskolen ville ha prøvd ut dette prosjektet i mye mindre skala uten stimuleringsmidler, og det ville tatt tid å få den samme kompetansen.

At kulturskolen har fått prosjektmidler i tre år oppleves av kulturskolen som svært viktig. Det understrekes at for at kulturskolen skal kunne være en ressurs, må kulturskolen ha en bemanning og forutsigbarhet.

4.2 Drammen – Kulturskole for flere

Prosjektet *Kulturskole for flere* fikk første gang midler i 2011, men fikk utsatt prosjektet til skoleåret 2012-2013. Prosjektet ble tildelt 550 000 kroner. Tilskuddet ble brukt til kulturskoleaktivitet i skoletiden ved en barneskole, samt en stor forestilling på slutten av skoleåret.

Prosjektet fikk også tildelt stimuleringsmidler i 2012, fordi bruken av midlene i første omgang ble utsatt, er det også søkt om utsettelse for disse midlene. Siste tildeling med stimuleringsmidler brukes i skoleåret 2013-2014 for å videreføre prosjektet.

Bakgrunn

Ledelsen ved kulturskolen hadde lenge tenkt på hvilke tiltak som kunne igangsettes for å nærme seg målet om en kulturskole for alle. Hovedgruppa som de ønsket å nærme seg var minoritetsbefolkningen, som de antok oppsøkte kulturskoletilbudet i liten grad. Kulturskolens ledelse syntes ikke den kunne se seg fornøyd med å nå bare 70 prosent av den potensielle målgruppa, når visjonen er en kulturskole for alle. De hadde allerede jobbet et par år med friplassordning og søskenmoderasjon, men ønsket med stimuleringsmidlene å finne frem til en organisering og aktiviteter som kunne trekke flere til kulturskolen.

Prosjektet er et samarbeid mellom kulturskolen og Fjell skole. Fjell skole var ikke med på søknaden, men kom inn som samarbeidsskole både fordi Fjell er et satsingsområde i kommunen, og fordi skolens ledelsen ønsket sterkt å delta.

Innhold og organisering

Fjell skole er en barneskole på Fjell i Drammen. Dette er et område som skårer lavt når det gjelder generelle levekår, og det er en høy andel innvandrere i bydelen. For å nå barna og foreldrene, ble det bestemt at kulturaktiviteten skulle legges til skoletida. Kulturskolen skulle flyttes til skolen for en periode. Erfaringen er at barna som bor på Fjell sjelden oppsøker fritidsaktiviteter i sentrum, men at det er god oppslutning blant foreldre og barn om aktiviteter som skjer i regi av skolen. Alle elevene på første trinn skulle dra nytte av tilbudet, ut fra en tanke om at prosjektet kunne hjelpe de nye skolebarna til å bli kjent med hverandre og skolen, skape fellesskap, trygge og selvstendige barn. Hele trinnet omfatter nærmere 100 elever og 12 lærere.

Kulturskoleaktivitetene ble organisert i prosjektperioder à fire uker, med fire timer per dag. Totalt var det tre prosjektperioder i løpet av skoleåret. Hver klasse hadde forskjellige kulturfag i prosjektperioden, for eksempel nysirkus, levende fortelling, dans og animasjon. Noen ganger ble klassene delt i to.

Kulturskolen ansatte flere lærere til prosjektet som hadde ansvar for det faglige innholdet i prosjektperioden. Lærerne fra Fjell skole var stort sett til stede i kulturskoleundervisningen.

På slutten av skoleåret var det lagt opp til to produksjonsuker. Lærerne var forberedt på at de da ikke kunne jobbe med de vanlige skolefagene, all tid skulle brukes på å øve til og forberede en stor sommerforestilling. Det ble leid inn sirkustelt til forestillingen. Forestillingen ble vist til resten av skolen og til foresatte. Forestillingen var også en del av Bydelsdagen på Fjell, og hadde om lag 600 publikummere.

Det ble invitert til foreldreverksted to ganger, og prosjektet hadde også innslag på foreldremøter. På foreldreverkstedene som foregikk på dagtid, laget foreldrene rekvisita til forestillingen, basert på elevenes tegninger. Det var stor oppslutning fra foreldrene på disse verkstedene (en stor andel av foreldrene er ikke yrkesaktive).

På det første foreldremøtet ga kulturskolelærerne foreldrene en liten teaser i form av et kunstnerisk innslag for å vise hva barna skulle få oppleve og være en del av.

Også lærerne ble invitert på workshops i regi av kulturskolen, og det ble opprettet et prosjektteam med representanter fra skolen og kulturskolen.

Erfaringer som er gjort i prosjektperioden

Både fra Fjell skole og fra kulturskolens side har de svært gode erfaringer med prosjektet. Rektor på skolen mener at slike prosjekter har betydning for skoleprestasjonene, og at elevene blir mer kreative og selvstendige enn det allmennlærere kan få frem.

Lærernes tilbakemelding er at de har lært mye og at de har fått innspill til metoder for å gjøre undervisningen mer variert, gi små avbrekk i timen. De så også at kulturskolelærerne var flinke til å legge til rette for en undervisning der alle elevene ble hørt.

Kulturskolen har hatt samarbeid med Fjell skole tidligere, men aldri så tett og langvarig som i dette prosjektet. Rektor på Fjell skole deltok i utformingen av prosjektet sammen med kulturskolen. Fra kulturskolens side mener de at det var avgjørende med en så positiv innstilling fra skolens ledelse: "Det er vanskelig å føle at vi ikke er velkommen, vi er avhengige av at det blir tatt i mot. At det er vesentlig for de som er med." Kulturskolen fikk bruke mye av den ordinære skolehverdagen til kulturprosjektet. Rektor sørget selv for å rydde plass i timeplanen og var den som solgte inn ideen til lærerne på trinnet. Det varierer hvordan samarbeidet med den enkelte klasselærer fungerte. Noen av lærerne syntes prosjektperiodene var kaotiske og lurte på hva arbeidet skulle resultere i. Prosjektteamet mener de kunne unngått dette dersom de hadde forklart arbeidsmetodene sine for lærerne på forhånd, og definert hva det vil si å jobbe i prosess. Denne metoden er ukjent for de fleste pedagogene.

Underveis i prosjektperiodene ble kulturprosjektet vevet inn i andre skolefag, men dette ble gjort når det passet seg, og det var opp til den enkelte lærer. I ettertid har man fra skolens side sett at kulturskoleaktiviteten kunne vært enda tettere knyttet opp mot rammeplanen.

Prosjektet hadde ikke kommet i gang uten statlige midler. De fikk tildelt en del mindre midler enn det de søkte om, men prosjektet var ikke detaljplanlagt i søknaden, og ble dimensjonert etter de tildelte midlene. Rektor ved kulturskolen mener at stimuleringsmidlene har gitt kulturskolene et løft.

Betydning for kulturskoletimen

Kulturskoleledelsen mener prosjektet med Fjell skole har vært bra å ha i ryggen når de skal samarbeide med alle skolene i Drammen om kulturskoletimen. Kulturskolen har fått bedre kjennskap til skolehverdagen, og til hvilke aktiviteter som passer for foreldrene. Planleggingen av kulturskoletimen har skjedd i samarbeid med et utvalg rektorer i grunnskolen. Dette ble gjort bevisst for å sikre en god dialog med skolene, avklare forventninger til kulturskoletimen, og for å sørge for at opplegget passer best mulig inn i skolehverdagen.

I tillegg til at erfaringene fra prosjektet trekkes inn i kulturskoletimen, fortsetter prosjektet på Fjell skole i skoleåret 2013-2014 (med stimuleringsmidler, innvilget utsettelse). Kulturskolen og skolen ønsker også å videreføre samarbeidet etter dette, hvis de finner en måte å finansiere det på.

4.3 Fitjar – Padafiko

Prosjektet *Padafiko* fikk midler for ett år, og gikk i skoleåret 2012-2013. Prosjektet fikk tildelt 230 000 kroner. Midlene er brukt til å gi kulturskoleaktivitet til flere trinn i grunnskolen.

Bakgrunn

Rektor ved kulturskolen tok selv initiativ til prosjektet. Bakgrunnen var at hun kjente til et liknende prosjekt fra en nabokommune, hvor de hadde positiv erfaring med kulturskoleaktivitet i skoletiden. Tanken fra kulturskolens side var at de i samarbeid med skolen kunne nå ut til mange, og at elevene ville mestre noe på et annet nivå enn i den vanlige undervisningen. De har sett at særlig barn fra lavinntektsfamilier og de som driver landbruk er dårlig representert i kulturskolen. Det er en gruppe arbeidsinnvandrere i kommunen, men i liten grad flyktninger. De ønsket gjennom prosjektet å la hele skolen få kjennskap til kulturskolen og dens aktiviteter.

Rektor forteller at Fitjar er en liten og oversiktlig kommune. Selv om det ikke hadde vært noe konkret samarbeid tidligere, kjente hun godt til rektor på barneskolen og var sikker på at de kunne få til noe i samarbeid.

Innhold og organisering

Det ble gjennomført prosjektperioder med kulturaktivitet på fem av sju trinn ved samarbeidsskolen (én skole deltok i prosjektet). Kulturaktiviteten omfattet minikornett, parcoure, fiolin, design, dans og ukulele/shantysang. I utgangspunktet

var det tenkt at alle trinn skulle få tilbud, men på grunn av at de fikk mindre stimuleringsmidler enn de søkte om måtte prosjektet nedjusteres.

Ledelsen og lærerne ved skolen la til rette for kulturskolen. De fant tid i timeplanen og samarbeidet om å finne egnede lokaler. Lærerne la også til rette for logistikken, delte elevene i grupper m.m. Faglærerne på hvert trinn samarbeidet om hvilke av skoletimene som skulle vike for kulturskoleaktiviteten. Det varierte litt fra uke til uke om kulturtilbudet kom i stedet for norsk, matte, eller andre fag. Lærerne vurderte behovet fortløpende i forhold til prøver og så videre.

Det var bevisst lagt opp til at lærerne var med på all kulturskoleundervisningen.

Alle prosjektperiodene med unntak av én hadde avslutningsopptreden for foreldre og/eller resten av skolen. Foreldrene ønsket å ta del i det barna hadde holdt på med, så avslutningene ble lagt til ettermiddagene.

Midlene er stort sett brukt til å kjøpe inn utstyr og til honorar til kulturskolelærerne. Administrasjonsutgifter og en del andre utgifter har kulturskolen tatt fra eget budsjett. Til ett av trinnene måtte det leies lokale, det var det skolen som betalte for.

Erfaringer som er gjort i prosjektperioden

Ledelse og lærere ved skolen har hatt svært god erfaring med kulturskoleaktivitetene. De synes de har fått fantastisk mye ut av pengene. Også skolesjefen i kommunen er svært positiv til prosjektet og håper det kan fortsette.

Det viktigste med et slikt prosjekt, slik ledelsen ved skolen og kulturskolen ser det, er elevenes opplevelse av mestring. De har erfart at skoleelever som de vet har lære- eller konsentrasjonsvansker blomstrer i løpet av perioden med kulturtilbud.

På spørsmål om hva de ville gjort annerledes, svarer kulturskolens representanter at de ville gjort mer ut av avslutningsopptreden – kanskje laget en felles forestilling der alle trinnene kunne vist hva de har lært.

Prosjektet hadde ifølge informantene aldri blitt igangsatt uten stimuleringsmidler. Det kunne vært aktuelt med et spleiselag med skolen, men det ville trolig vært i mye mindre skala. Kulturskolen har planer om å få til faste tilbud til noen av klassetrinnene, og er i dialog med skolen om hvordan de skal finansiere det. Begge parter mener det er enda større vilje til å finne løsninger nå som de har erfart betydningen av slik aktivitet for elevene. Både foreldre og de fleste andre skolelærerne er også positive til aktiviteten, noe som gjør det enklere å fortsette.

Betydning for kulturskoletimen

Kulturskoletimen tilbys i SFO-tiden, men også for barn som ikke går på SFO. På bakgrunn av erfaringer fra prosjektet har kulturskolen i samarbeid med skolen valgt å undervise i shantysang. Det er god påmelding til tilbudet, men både

skolen og kulturskolen skulle ønske at enda flere deltok. En utfordring ”på landet” er at det er en del barn som ikke går i SFO, og som har skoleskyss rett etter skoletid.

Både skolen og kulturskolen ønsker å videreføre samarbeidet (utover kulturskoletimen). De ser blant annet på muligheter for å legge kulturskoleaktivitet i midt-time.

4.4 Kontra kulturskole – Juveler til hverdags og fest

Prosjektet *Juveler til hverdags og fest* fikk midler for ett år, og gikk i skoleåret 2012-2013. Prosjektet fikk tildelt 50 000 kroner, og midlene gikk til enkeltaktiviteter på en samarbeidsskole som støttet opp om arbeidet med kulturfagene i skolen. Skolen og kulturskolen har musikk lærer ansatt i kombinert stilling, som del av deltakelse KOM-i-fokus-prosjektet.

Bakgrunn

Kulturskolen i Ski (Kontra kulturskole) inviterte Hebekk skole til å være med i KOM-i-fokus-prosjektet til Norsk kulturskoleråd. På skolen hadde de allerede snakket om at de ønsket å styrke de estetiske fagene. De var svært positive til å bli med på programmet. Før KOM-i-fokus hadde det nesten ikke vært kommunikasjon mellom skole og kulturskole, men begge parter hadde et ønske om å la kultur få en større plass i skolehverdagen. Både skolen og kulturskolen ville gjøre bedre nytte av kulturskolens kompetanse og la den inngå i undervisningen på skolen.

Innhold og organisering

Året etter at samarbeidet med KOM-i-fokus startet, fikk kulturskolen og skolen på plass en lærer i kombinert stilling. Læreren arbeider 80 prosent som musikk lærer på skolen og 20 prosent i kulturskolen. Læreren deltar i en prosjektgruppe sammen med skolens inspektør og representanter fra kulturskolen. I tillegg er hun regissør for forestillingen til sommeravslutningen, og leder SFO-koret. Hun har også brukt noe tid som musikkterapeut for enkelte elever, og organisert bandøving som spesial pedagogikk timer for noen elever.

Tittelen *Juveler til hverdags og fest* spiller på at prosjektet skal munne ut i en sommerforestilling der hele skolen deltar, men også at elevene skal få gode kulturopplevelser fra dag til dag. Arbeidet med sommerforestillingen startet allerede ved oppstart av det nye skoleåret. Lærerne kom frem til et tema og innhold for forestillingen, og diskuterte hvordan de kunne trekke alle skolefagene inn i arbeidet med forestillingen. Forestillingen knyttes opp mot årsplan og læreplan.

Stimuleringsmidlene er brukt som ”strømidler på toppen” for å høyne kvaliteten på kulturaktiviteten i grunnskolen ytterligere. Ved hjelp av stimuleringsmidlene har kulturskolen stilt med teknisk bistand i forbindelse med forestillinger, komponert musikk/lyddesign i samarbeid med elevene, og bidratt med musikere

ved flere anledninger. I tillegg har midlene delvis finansiert deltakelse på KOM-i-fokus samlinger.

Erfaringer fra prosjektet

Fra skolens side ser de at prosjektet har betydd mye. Det har gitt elevene stolthet, og skapt et positivt læringsmiljø. Også foreldrene har gitt gode tilbakemeldinger, og var spesielt imponerte over sommeravslutningen. Lærerne synes de har fått en vitamininnsprøytning, og flere mener at de har fått ny kompetanse. Det er tydelig at kultur får en større plass i skolehverdagen, og lærerne som har kunst- og håndverk i fagkretsen har fått mer inspirasjon.

Fra skolens side ser de at satsingen på kulturfag ikke har spist av timene til de andre fagene. Kultur er blitt en integrert del av fagene og temaene elevene likevel skal gjennom på et semester. Temaer til sommeravslutningen går igjen i mange av de teoretiske fagene, og på den måten knyttes det også bånd til estetiske fag og kulturaktiviteter blir en del av den ordinære undervisningen. Ledelsen ved skolen mener prosjektet har gitt et viktig løft for hele skolen.

Opplegget med kombinert stilling har ført til veldig god kommunikasjon mellom skole og kulturskole, det opplever begge parter. I stedet for å være avhengige av å finne felles møtepunkter, får både skolen og kulturskolen informasjon formidlet gjennom læreren i kombinert stilling. Begge parter ser det som viktig at en er innstilt på samarbeid. Både skolen og kulturskolen har i utgangspunktet arbeidstiden fylt opp med aktivitet, så det er viktig med en positiv innstilling til samarbeid for å lykkes. "Vi må ønske kulturskolen inn på vår arena" uttaler en i skoleledelsen ved Hebekk skole. Ved skolen har ledelsen vært en pådriver for å få gjennomført prosjektet.

Både skoleledelsen og rektor ved kulturskolen kaller ansettelsen av felles lærer som et "heldig sammentreff." Musikk læreren har også allmennlærerutdanning, og det var noe av grunnen til at Hebekk skole våget å ansette en musikk lærer i så stor stillingsprosent. Med allmennlærerkompetanse kunne hun også bidra som vikar i andre fag, og skolens ledelse så en trygghet i at stillingen kunne endres til å omfatte andre fag ved behov. De visste også at kulturskolen var på jakt etter å ansette en lærer i 20 prosent, og i samarbeid fikk de til en løsning.

Flere skoler i området har fått høre om samarbeidet mellom kulturskolen og Hebekk, og er interesserte i liknende samarbeid. Foreløpig har kulturskolen vært involvert i å ansette musikk lærer på én annen barneskole. Denne læreren skal støtte opp om undervisningen i kulturskoletimen. Ytterligere to skoler er interesserte i liknende løsninger.

Rektor på kulturskolen ser stimuleringsstilskuddet som en fin støtte til å starte opp ny aktivitet og prøve ut samarbeid. Samtidig synes han ikke at de har oppnådd alt de ønsket i prosjektet, fordi de fikk tildelt mindre penger enn de søkte om. De har foreløpig ikke funnet noen løsning for å kunne videreføre det. Han har selv brukt noe av sin frie tid til å bidra i prosjektet i tillegg til prosjektmidlene.

Betydning for kulturskoletimen

Kulturskoletimen skal gjennomføres i SFO-tiden som prosjektperioder. Elevene skal få spille ulike blåseinstrumenter tre ganger i uka, i 20 uker. Tilbudet er gratis og frivillig for elevene, og tilbys til elever på 3. og 4. trinn. Både korpset, skolen og kulturskolen håper å få bedre rekruttering til korpset gjennom kulturskoletimen.

Prosjektet forut for kulturskoletimen har gitt verdifull erfaring og kunnskap om hvordan grunnskolen arbeider. For kulturskolen har det vært viktig å sette sammen et tilbud som er relevant og fristende for skolenes hverdag, og å vise dem verdien av kulturskoleaktivitet på skolen.

Fra kulturskolens side er de opptatt av å gi tilbud med en viss kontinuitet. Med korte prosjekter eller verksteder får ikke elevene samme mestringsfølelse, og de får lite faglig utbytte.

4.5 Lindesnes – I skulptørens verksted

Prosjektet *I skulptørens verksted* fikk midler for to år, i 2011 og 2012. Prosjektet ble tildelt 270 000 i 2011 og 200 000 i 2012. Midlene har gått til å etablere et lokale med skulpturer av Arne N. Vigeland og et verksted. Verkstedet benyttes av skoler, SFO, barnehager, eldre og andre grupper i lokalmiljøet.

Bakgrunn

Lindesnes kommune fikk tilbud om å låne en samling skulpturer, skisser og tresnitt av Arne N. Vigeland, fra Kristiansand kommune. Det er sterke lokale tradisjoner for skulptur, både med Gustav og Emmanuel Vigeland og lenger tilbake i historien. Ved Kulturtorvet i Lindesnes ønsket de å ta imot samlingen, men hadde ikke egnede lokaler. Med stimuleringsmidlene så Kulturtorvet en mulighet til å ruste opp et kjellerlokale hvor de kunne stille ut samlingen, og samtidig tilby verksteder i leire og annet tredimensjonalt arbeid. Kulturtorvet er en samlokalisering av bygdemuseet og det kommunale biblioteket. I tillegg er Kulturtorvet en møteplass med kafé og rullerende utstillinger.

Søknaden om stimuleringsstøtte ble utformet i samarbeid mellom kulturskolen og koordinator på Kulturtorvet.

Innhold og organisering

Det første året gikk midlene til å pusse opp ubrukt areal i kjelleren på Kulturtorvet – brannsikring, ventilasjon, belysning, hyller og oppheng til skulpturer og bilder. Prosjektet fikk vesentlig mindre midler enn de søkte om. Den delen av arbeidet som ikke måtte utføres av fagfolk (brannsikring, ventilasjon m.m.) ble derfor gjennomført på dugnad av ansatte på kulturskolen og Kulturtorvet. De snekret blant annet arbeidsbord selv, og fant brukte hyller og lamper.

Andre året ble stimuleringsstøtten hovedsakelig brukt til en keramikkovn og til å oppgradere lokalet ytterligere, samt lønnsmidler til prosjekter utført i lokalene etter teaching-Artist modellen.

Helt fra skulpturverkstedet stod klart første prosjektår har det vært mye aktivitet i lokalet. Det har vært verksteder for ulike grupper – fra barnehager, SFO , barne- og ungdomsskole, til eldre/seniorer. Det er også planlagt aktivitet for psykisk syke. Særlig barnehagene og SFO har benyttet seg mye av tilbudet. Museumslederen ved Kulturtorvet har stått for noe av undervisningen, men det er også i utstrakt grad trukket inn kunstnere; som keramikere, grafikere og malere.

Etter at skulpturkjelleren kom, så den lokale ungdomsskolen en mulighet for samarbeid om å gjennomføre valgfaget ”design og redesign.” Kulturskolen står for faglig innhold og lærer, og valgfaget gjennomføres i verkstedet på Kulturtorvet. Både Arne N. Vigelands-samlingen og gjenstander fra Bygdemuseet brukes aktivt i undervisningen.

Det er i tillegg opprettet to klasser i leire/skulptur ved kulturskolen som ikke ville vært mulig uten skulpturverkstedet. Kulturskolen har fått et bredere tilbud. I tillegg har de fått mulighet til å undervise i mer inspirerende lokaler enn klasserom på skolene som vanligvis benyttes.

Fra høsten 2013 har en lokal skulptør arbeidet i skulpturverkstedet en gang i uken. Opplegget er en variant av artist-in-residence og skal sikre jevn aktivitet i lokalet. På Kulturtorvet tror de at muligheten for å se en kunstner arbeide vil tiltrekke seg både skoleelever og andre.

Det er i all hovedsak museumslederen ved Kulturtorvet som har tatt initiativ til aktivitetene i skulpturverkstedet, og som har brukt arbeidstiden sin på dette. Dessuten har kulturskolerektor lagt ned en god del arbeidstimer i prosjektet. Ressurser i form av tid kommer i tillegg til pengene som prosjektet har fått i stimuleringsmidler.

Erfaringer som er gjort i prosjektperioden

På Kulturtorvet er de stolte over skulpturutstillingen og verkstedet de har fått etablert for lite penger. Og ikke minst over all aktiviteten de har hatt i lokalet.

De har hatt veldig god oppslutning og gode tilbakemeldinger fra barnehager, ungdomsskolen og andre grupper på aktivitetene i skulpturverkstedet, men de har ikke fått samme respons fra barneskolene i området. Prosjektansvarlig ved Kulturtorvet vil se på hvordan hun kan koble aktiviteter i skulpturverkstedet tettere opp til læreplanene og på den måten trekke flere skoler til seg.

Rektor ved ungdomsskolen forteller at de ikke hadde lokaler eller kompetanse til å tilby ”design og redesign” uten samarbeid med Kulturtorvet. Hun ser også at lærerne på skolen oftere enn før foreslår samarbeid med Kulturtorvet og ser muligheten for å legge undervisning og annen aktivitet dit.

Betydning for kulturskoletimen

Kulturskoletimen er lagt til skulpturverkstedet like etter skoletid. Barna ved alle de lokale barneskolene er invitert til å delta, og skoleskyssordningen er lagt opp slik at elevene kan ta bussen til Kulturtorvet direkte etter skoletid.

4.6 Tolga – Tangent og rytme

Oppstart

Prosjektet startet høsten 2011 og ble videreført i 2012/2013. Prosjektet ble tildelt 100 000 kroner det første året og 130 000 kroner det neste året.

Det var et mål med prosjektet å gi alle elever en lik mulighet til å delta i kulturskolen, uavhengig av foresattes ressurser. Det kan handle om muligheter til skyss, økonomi, interesser og tid. Kulturskolen og skolen ønsket å gjøre kulturtilbud tilgjengelig for alle, samt styrke rekrutteringen til det frivillige musikklivet; i dette prosjektet skolekorps.

Kulturskolen i Tolga hadde dessuten ikke opplæringstilbud for 6-åringer, og man ønsket å gi denne aldersgruppen et musikktilbud. De ansatte i kulturskolen hadde tro på at dette ville gi elevene en basis som ville styrke dem i forhold til senere valg av disipliner i kulturskolen.

Tolga har to barneskoler, Vingelen og Tolga. Kulturskolen har gjennom lengre tid samarbeidet mye med begge skolene.

Innhold og organisering

I prosjektet ønsket man å utvikle en modell der alle elever skal få et lekbetont møte med kulturskolen gjennom Tangent og rytme, for siden å få lyst til å videreutvikle seg innen et kunstnerisk uttrykk. Kulturskolen mente at deltakelse i Tangent og rytme vil være positivt for konsentrasjon, fellesskapsfølelse, finmotorikk, gehør m.m. Tangent og rytme kom i tillegg til grunnskolens musikkundervisning.

Tilbudet ble i utgangspunktet gitt elever i første klasse ved Tolga skole og Vingelen skole. Ettersom Vingelen skole hadde svært få elever, ble tilbudet gitt både til første og andre klasse. Prosjektet hadde gode erfaringer med det første året, og ønsket å videreføre prosjektet ett år for å kunne prøve ut et gratis kulturskoletilbud til alle 1. og 2. trinn elever i Tolga. I tillegg ble prosjektet utvidet med et blåseprosjekt for 3. og 4. trinn ved Vingelen skole. Formålet var å gi alle muligheten til å bli kjent med et messinginstrumentet. Musikkopplæringen i grunnskolen ble styrket med pedagoger fra kulturskolen som har gitt opplæring i blåseinstrument en periode av skoleåret.

Det har for vært et musikktilbud fra kulturskolen for elever i 3 og 4 trinn ved Tolga skole. Gjennom de nye prosjektene har dermed alle elever i 1-4 trinn på skolene i Tolga et gratis tilbud.

Til sammen deltok 19 elever det første året og 24 det andre året. Tilbudet er gitt innenfor en utvidet skoledag, det vil si at undervisningen skjer på skolen før elevene går hjem, og kommer i tillegg til ordinære fag og timer.

Det er tre lærere fra kulturskolen som har undervist i Tangent og rytme. Det er alltid to lærere i hver undervisningstime. To av lærerne har hatt kombinerte stillinger, og underviser også i musikkfag på skolene. Kulturskolen har arbeidsgiveransvar for disse. Det har vært undervisning hver uke fra høstferien fram til påskeferien. Lærerne og rektor ved kulturskolen har ønsket å ha det

samme undervisningsopplegget gjennom hele perioden. Dette er for å bidra til stabilitet for elevene i en ellers skiftende hverdag. Metodisk har de tilstrebet faste rammer der undervisningen startes og avsluttes med faste sanger. I løpet av undervisningstimen (45 min) får alle elevene prøve seg på flere instrumenter. En av lærerne spiller og synger, mens den andre læreren går rundt og hjelper elevene.

Erfaringer som er gjort i prosjektperioden

Å organisere instrumentalundervisning for grupper på rundt 10 elever ga nye utfordringer for kulturskolen. Vanligvis er det to elever sammen som får undervisning i et instrument. Dessuten var det en ny erfaring å slå sammen tangent og rytme til ett fag med bruk av flere instrumenter.

Kulturskolelærerne erfarte at elevene var svært motiverte for undervisningen i Tangent og rytme, men at det å holde på konsentrasjonen gjennom en skoletime kunne være utfordrende. Lærerne var derfor bevisste på at undervisningen skulle ha faste rammer med en fast sang ved timens begynnelse og slutt.

Lærerne anser det som viktig at de er to pedagoger i en gruppe slik at det alltid kan være én som spiller og én som går rundt og veileder. I de gruppene der første- og andreklassingene gikk sammen, hadde andreklassingene mer erfaring med instrumenter, og raskere progresjon enn førsteklasingene. Andreklassingene får mer utfordrende oppgaver og har fungert som faddere for de yngre.

Både ved grunnskolene og kulturskolen har man ønsket å ha mange fremføringer, slik at lærere og foreldre får se hva elevene har jobbet med og får forståelse for verdien av musikkundervisningen.

I løpet av prosjektperioden har skolene erfart at det er nyttig at grunnskolelærerne deltar i undervisningen i Tangent og rytme og annen undervisning i regi av kulturskolen. På denne måten blir lærerne kjent med en annen side av elevene enn de ser til vanlig, og de kan få nye ideer til undervisningen. Det hender derfor at lærere ved grunnskolene deltar i undervisningen i Tangent og rytme.

Samarbeid

Kulturskolen har et tett samarbeid med de to skolene i kommunen. Kulturskolen er samlokalisert med Tolga skole, og både Tolga og Vingelen skole kjøper tjenester fra kulturskolen ved at kulturskolelærere underviser i musikktimene (kombinerte stillinger) på andre trinn.

Både informanter fra skolene og kulturskolen beskriver samarbeidet om Tangent og rytme som svært vellykket. De mener at kombinerte stillinger er en viktig grunn til at samarbeidet har fungert så bra. De lærerne som har kombinerte stillinger, deltar også på grunnskolens personalmøter i tillegg til kulturskolens. Arbeidsmiljø og arbeidsoppgaver er "smeltet sammen". Kulturskolen og Tolga skole deler ansvaret når det er arrangementer ved

skolen. Ved Vingelen skole oppleves det som svært nyttig for samarbeidet at lærer ved kulturskolen jobber fast ved Vingelen skole og er en del av arbeidsmiljøet ved at de deltar i personalmøter, foreldremøter og lignende.

Undervisning i prosjektet Tangent og rytme har vært en del av (den utvidede) skoledagen, slik at flest mulig elever kunne delta. Skolen og kulturskolen har jobbet sammen for å sy sammen en timeplan for elevene, som samtidig innebærer minst mulig bringing og henting for foreldrene.

Finansiering

Stimuleringsmidlene har gitt Tolga kulturskole mulighet til å finansiere utstyr til prosjektet. I tillegg har skolene stilt med lokaler og brukt tid på prosjektet.

Betydning for kulturskoletimen

Prosjektet har blitt videreført til kulturskoletimen. Informantene ved skolene så innføringen av kulturskoletimen som en god anledning å videreføre Tangent og rytme. Kulturskoletimen er lagt til midten og slutten av dagen i skoletiden. Alle elever deltar i undervisningen.

Den økonomiske situasjonen er en utfordring for kulturskolen fordi den økte rammeoverføringen i forbindelse med innføringen av kulturskoletimen ikke dekker utgiftene til Tangent og rytme.

Stimuleringstilskuddet

Kulturskolen opplever at stimuleringstilskuddet har bidratt til utvikling og nyskaping. I følge informantene hadde prosjektet ikke blitt startet uten stimuleringstilskudd. Det at prosjektet fikk mindre støtte enn det ble søkt om har vært en utfordring for kulturskolen, som anser det som viktig for elevenes utbytte at det er to pedagoger per gruppe på 10 elever. Det er blitt opplevd som viktig at skolen har fått midler for to år. Samtidig ble situasjonen opplevd som uforutsigbar fordi tilskuddet bare ble gitt for ett og ett år av gangen.

4.7 Trondheim – Mangfoldig samspill

Mangfoldig samspill er et treårig prosjekt ved Trondheim kulturskole. Prosjektet har fått støtte gjennom stimuleringsmidlene i alle tre årene midlene har eksistert. Hele prosjektet ble tildelt 1 100 000 kroner i 2010/2011, 500 000 kroner i 2011/2012 og 300 000 kroner i 2012/2013.

Bakgrunn

Kulturskolen har ønsket å gi tilbud til flere barn i grupper som ofte ikke søker kulturskolen. De fikk dessuten i oppdrag fra kommunen å sette i verk tiltak for å rekruttere flere elever fra grupper som skårer lavt på levekårsindikatorer. Det vil si barn fra familier med lav inntekt og foreldre med lav utdanning, ofte gjelder det barn med minoritetsbakgrunn.

Mangfoldig samspill er et omfattende paraplyprosjekt som blant annet inneholder delprosjektene "Døråpner", "Farvespill" og et "Storband-prosjekt". Døråpner gir elevene fra fire skoler smakebiter på ulike kulturaktiviteter, mens

Farvespill er et kulturutvekslingsprosjekt der kulturskolen har samarbeidet med to mottaksklasser. Et viktig mål med Farvespill har vært å bidra til integrering av nyankomne barn og unge. I storbandprosjektet har en større gruppe gått rett på samspill, et av målene har vært å korte ned ventelistene. Det er Døråpnerprosjektet vi har besøkt, og som beskrives her.

Oppstart *Døråpner*

I Trondheim er det særlig skolene i Heimdalsområdet som har elever fra grupper som skårer lavt på levekårsindikatorer. Kulturskolen mente at måten å nå disse gruppene på er gjennom å samarbeide med skolen. Kulturskolen tok derfor kontakt med fire skoler i Heimdalsområdet for å presentere prosjektet. Alle skolene var interesserte.

Innhold og organisering

Døråpner er en kulturkarusell der alle elevene på 3 eller 4 trinn på samarbeidsskolene deltar i fire kulturaktiviteter. Grunnen til at de har valgt elever på 3 og 4 trinn er at de må være store nok til å kunne håndtere instrumenter. Aktivitetene kan tilpasses ut fra hva skolene ønsker. Aktivitetene har omfattet fiolin, ukulele, djembe, minihorn, nysirkus eller dans. Tilbudet skal gi en introduksjon til de ulike disiplinene. Elevene får 25 minutters undervisning per uke over syv uker i hver aktivitet. Undervisningen skjer i små grupper på maksimum ti elever. En lærer fra kulturskolen har ansvar for undervisningen, og en kontaktlærer fra skolen er med i timene. Døråpnerprosjektet har kommet i tillegg til de ordinære timene med musikk. Elevene har minikonsserter for andre elever på skolen underveis, og de har en avslutningskonsert for foreldrene på slutten av skoleåret.

Døråpner har hatt forskjellige tilnærminger, noe har vært valgfritt og noe har vært for alle. Et viktig prinsipp er at døråpnermodellen gir valgmuligheter. Dersom for eksempel en foreldregruppe har lyst til å satse på korps, kan det legges inn i modellen. Foreldrene har fått informasjon om prosjektet på en foreldrekveld arrangert av kulturskolen i samarbeid med skolen.

Målet med undervisningen i disse aktivitetene er at elevene skal få et innblikk i den enkelte disiplinen og lære grunnleggende teknikker. Videre at de som er interesserte kan melde seg på kulturskolen for videre fordypning. Kulturskolen legger opp til at elevene fra døråpnerprosjektet skal prioriteres dersom de melder seg på, slik at de ikke blir stående på en venteliste. Dersom skolen har noen elever som de ser vil ha glede av et kulturskoletilbud, kan skolen ta kontakt og være et bindeledd mellom enkeltelever og kulturskolen.

Erfaringer fra døråpnerprosjektet

Rektorene på de samarbeidende skolene vi var i kontakt med uttrykker at det er viktig å gi tilbud om kulturskoleaktiviteter til alle. Skolene ønsker å bidra til at elever rekrutteres til fritidsaktiviteter slik at de kan utvikle sine talenter. Samarbeidet med kulturskolen øker dessuten kvaliteten på musikkfaget på det trinnet som har dette tilbudet, og det øker kompetansen til barneskolelærerne i

og med at de er sammen med kulturskolelærerne i timene. Rektorene vi snakket med sier at det er en utfordring for skolen å få god nok faglig kvalitet på musikk og estetiske fag. Skolelærerne er i følge dem i all hovedsak positive til prosjektet. "Det er en gavepakke å få drahjelp i forhold til musikkfaget." En av rektorene uttrykker at de har erfart hvor viktig kulturfag er dagens skole som i så stor grad vektlegger kjernefag og grunnleggende ferdigheter.

Aktivitetene gir elevene ferdigheter og mestring. Det er vanskelig å måle resultatmessig, men informantene fra skolene mener at mestring fører til bedre selvtillit, og at dette igjen påvirker elevenes innsats i andre fag. Det blir dessuten større variasjon i undervisningen. Skolene har blitt mer bevisste på rekruttering til kulturskolen.

Det å undervise 7-8 elever på instrumenter er store grupper sammenlignet med hva kulturskolelærerne er vant til. Det er derfor viktig at lærerne egner seg til undervisning i større grupper. Kulturskolen opplever det som viktig at skolelærerne deltar i undervisningen, både fordi de kan følge opp enkeltelever dersom det skulle oppstå situasjoner der det er nødvendig, og fordi det er bra at elevene ser at lærerne heller ikke alltid får det til. Kulturskolen ser for øvrig at det er et potensial for å integrere mer av temaene fra musikkprosjektet i de ordinære skolefagene.

Både kulturskolen og skolene uttrykker at samarbeidet har fungert bra. De har hatt jevnlig evalueringsmøter og oppfølgingsmøter. Det jobbes hardt med rekruttering av elever til kulturskolen, men de har erfart at det tar tid, og er et langsiktig prosjekt. På den ene av skolene har det imidlertid vært langt flere elever enn tidligere som har søkt seg til kulturskolen. Rektor mener at dette delvis har sammenheng med døråpnerprosjektet, og delvis med at kulturskolen har lagt flere kulturskoleaktiviteter til selve skolen, slik at elevene slipper lang reisevei. Skolene uttrykker at i tillegg til lang reisevei, er det en barriere for noen foreldre at elevene må melde seg på elektronisk. De mener også at spesielt for innvandrerforeldre er det viktig at kulturskolen er synlig gjennom å ha egne personer til stede som foreldrene kan ta personlig kontakt med. Foreldrene kommer på opptredener, men det er ikke like mange på informasjonsmøter.

Både skolen og kulturskolen opplever at både samarbeid og innhold i prosjektet har blitt mye bedre i løpet av den tiden prosjektet har eksistert.

Finansiering og videreføring

Prosjektet er videreført skoleåret 2013-2014 fordi det ble utsatt, og kulturskolen har fått midlene overført. Hva som skjer neste år er usikkert. Et alternativ er at skolene kjøper timene med kulturaktiviteter av kulturskolen.

Betydning for kulturskoletimen

Trondheim kommune har ikke innført kulturskoletimen. Kulturskolen håpet den skulle innføres fra høsten 2014. Kulturskolen har ønsket å videreføre døråpnerprosjektet gjennom kulturskoletimen, men påpekte at hvis innføring av kulturskoletimen innebar at paraplyprosjektet *Mangfoldig samspill* som Døråpner er en del av, bare kan videreføres for elever 1-4 klasse, er det uheldig.

I prosjektet opplever de ansvarlige at målet med kulturskoletimen er uklart. Hva betyr det at alle skal få? Skal alle få begynne på kulturskolen, eller betyr det at de som har forutsetninger og talent skal få muligheter uavhengig av hvilken bakgrunn de har? Flest mulig skal få et tilbud, men hva mer?

Prosjektleder er opptatt av at grunnskolen må ha ansvar for å gi alle barn et kulturtilbud og at det er viktig gjennom skolen å sørge for at elever og foreldre forstår og får tilgang til aktuelle aktiviteter som interesserer. Det kan kulturskolen hjelpe til med. Men kulturskolen representerer fordypning, det vil si at de skal drive spesialopplæring på instrumenter og opplæring i kunstarter. Når de har undervisning i større grupper er det bra i en startfase – men på sikt er det ikke godt nok. Det gjør det ikke mulig med spesialopplæring, der de skal jobbe med kropp, fysikk og den enkeltes barriere.

4.8 Oslo – Verden på Tøyen

Bakgrunn

Høsten 2009 tok Tøyen skole initiativ til å startet opp et orkesterprosjekt. Prosjektet er et samarbeid mellom Tøyen skole og Oslo kulturskole. Prosjektet har fått stimuleringsmidler i alle tre årene midlene har eksistert. Prosjektet ble tildelt 400 000 kroner i 2010/2011, 250 000 kroner i 2011/2012 og 200 000 kroner i 2012/2013.

Med orkesterprosjektet ønsket man å gi barn og ungdom i bydelen et godt kulturelt tilbud i et trygt miljø, hvor de kan utvikle seg individuelt og sammen med andre. Tøyen skole ligger i en av Oslos mest belastede bydeler med relativt mye kriminalitet, arbeidsledighet og trangboddhet. Bydelen har en stor andel av Oslos kommunale boliger. Nesten 100 prosent av elevene på Tøyen skole har minoritetsbakgrunn. Foreldrene til barna på skolen er lite kjent med kulturskolen og de aktivitetene som tilbys der. Både skolen og kulturskolen har vært opptatt av at disse barna også har rett til kulturelle aktiviteter, og til å få mulighet til å starte på en kulturskole.

Korpset på Tøyen skole var lagt ned, og prosjektleder som tidligere hadde hatt ansvar for å bygge opp korps på andre skoler, ønsket å bygge opp et symfoniorkester.

Mål

Ønsket om å skape et symfoniorkester fremfor et korps bunnet i at elevene får flere muligheter på sikt ved å spille i et orkester, ettersom det er flere instrumenter. Symfoniorkesteret kan også brukes som korps på 17 mai, ved at noen av instrumentene ikke brukes. Orkesteret ble i 2012 innlemmet i El Sistema som er et verdenskjent musikkopplæringsprogram, opprinnelig fra Venezuela. El Sistema ønsker å utvikle store musikere, og samtidig gi fattige barn nye muligheter. Presidenten i El Sistema har besøkt orkesterprosjektet på Tøyen.

I tillegg til å gi barna mulighet til å lære å spille et instrument, skal deltakelsen i orkesteret gi barna stolthet og mestring. Barna skal få styrke til å takle vanskelige ting, og styrke til å bli bedre i de andre fagene. Tanken er også at orkesteret vil bidra til et godt skolemiljø. Det blir mindre krangel elevene i mellom når de spiller sammen.

Innhold og organisering

Kulturskolen driver prosjektet i tett samarbeid med skolen. Det anses i prosjektet at prosjektleder både jobber i prosjektet og er administrativ leder. Orkester- og instrumentundervisningen er lagt til musikktimene. Musikk lærere fra kulturskolen har ansvaret for undervisningen fra fjerde klasse og oppover. Disse kulturskolelærerne følger kompetansemålene i musikk, og de har laget et opplegg som andre lærere kan følge. I musikktimene har lærerne fra kulturskolen undervisning for små grupper på forskjellige instrumenter. Alle elevene får prøve alle instrumentene. Gruppene blir tatt ut av undervisningen, mens andre lærere (fra skolen) underviser resten av klassen. Denne instrumentkarusellen starter på 4 trinn. Det er rekruttering til orkesteret i 6 og 7 klasse. Øvingen til orkesteret skjer også i musikktimene. I tillegg er det satt i gang en samspillgruppe på ettermiddagstid. De som spiller i orkesteret kan dessuten ta med instrumentene hjem for å øve. Totalt er det 140 elever som er med og spiller.

Skolen har etablert et A-orkester med de beste elevene, og et B-orkester som elevene spiller i før de går over til A-orkesteret. Det er 20 elever i A-orkesteret. Elevene ble første gang satt sammen i et samspill etter et halvt år med instrumentundervisning.

Musikkundervisningen er tverrfaglig på den måten at de også jobber med andre fag som norsk, engelsk og matematikk i timene. De trener for eksempel på begreper, preposisjoner, bøying av verb og gangetabell i forbindelse med instrumentundervisningen.

Kulturskolen og skolen har hatt foreldremøter for å informere om orkesteret. Foreldre med minoritetsbakgrunn kjenner ofte lite til norske tradisjoner med korps og øvinger på kveldstid. De trenger informasjon, og å se hva det å spille et instrument innebærer. Det gir trygghet og forståelse.

På initiativ fra prosjektet har Oslo Filharmoniske Orkester adoptert orkesteret på Tøyen og er på den måten mentorer for orkesterprosjektet. Det innebærer at elevene kommer på besøk til OFO i Konserthuset, hører på orkesterprøver, og de snakker med musikerne, og sitter på podiet sammen med musikerne. Det har vært ensembler fra Oslo Filharmoniske Orkester som har holdt konserter på Tøyen skole. Elever og foreldre har også vært på konsert i konserthuset. Kontakten med Oslo filharmonien er ifølge informantene avgjørende for å løfte prosjektet.

Erfaringer

Erfaringene fra Tøyen skole er at orkesteret er vellykket, elevene har glede av å delta, musikktimene har fått høyere kvalitet, og orkesteret har bidratt til å skape et bedre skolemiljø. Kulturskolen har erfart at for å lykkes med et slikt prosjekt,

har det avgjørende betydning at rektor og lærerne på skolen er interesserte og positive.

Det har vært en utfordring å få elevene til å fortsette i orkesteret når de starter på ungdomsskolen, og de har jobbet med å få elevene til å fortsette, og til å øve utenom skoletiden. Kulturskolen opplever at dette går bedre nå enn tidligere. Generelt er det vanskelig å øve hjemme for mange av elevene.

Under besøket på skolen snakket vi med noen av elevene som spiller i orkesteret. De fortalte at det var gøy, og at de gledet seg til onsdager som er dagen musikkundervisning og øving er lagt til. Det var vanskelig i starten, men de hadde erfart at når de øvde så fikk de det til.

Skolen er veldig fornøyd og ønsker å videreføre prosjektet. De er en liten skole, og det er praktisk at all musikkundervisning kan gjøres unna på én dag. Lærerne fra kulturskolen bidrar til at musikkundervisningen får en helt annen kvalitet.

Rektor på skolen forteller at det første året gikk orkesteret i 17. mai-toget på Karl Johan uten å spille. I år spilte de to låter som de kunne. Å spille for kongen og stortinget ga stolthet, og det var mange som deltok. I følge rektor er i praksis nesten hele 5, 6 og 7 trinn involvert i orkesteret å en eller annen måte. Og de som ikke er involvert får en helt annen kvalitet på undervisningen enn tidligere. Å spille i orkester fremmer struktur og disiplin, og innebærer både sosialt samspill og individuell trening. Skolen har erfart at flere og flere foreldre kommer på konserter. Det gir stolthet og tilhørighet for hele familien. Barna på skolen deltar generelt lite i fellesaktiviteter utenom skolen, foreldrene har ikke råd.

En del av elevene er svake i norsk og har dårlig begrepsforståelse. Skolen jobber hardt med å bedre læringsmiljøet, å gi elevene bedre grunnleggende ferdigheter, og å forebygge at elever faller ut når de starter i ungdomsskolen. Skolen ser det som positivt at elevene lærer nye begreper og andre grunnleggende ferdigheter i musikktimene også. Elevene lærer dessuten at den enkelte betyr noe i et fellesskap. De erfarer at dersom ett instrument mangler, kan ikke orkesteret spille. Deltakelsen gir elevene mestringsfølelse.

Skolen ønsker at flere elever i nærmiljøet skal søke seg dit, og mener at orkesteret er med på å gi skolen et bedre omdømme.

Oslo-Filharmonien ønsker å støtte prosjektet, og de profesjonelle musikerne synes kontakten med elevene er morsom. Gjennom en sponsoravtale noen av musikerne i orkesteret har, har skolen fått 42 fioliner. De profesjonelle musikerne ser at elevene har utviklet seg og fått mer selvtillit.

Finansiering og stimuleringstilskuddets betydning

Orkesterprosjektet er finansiert via stimuleringsmidler og midler fra Tøyen skole. Skolen har brukt musikktimer og hatt egne integreringsmidler. Tøyen skole har finansiert omtrent halvparten av prosjektet.

Informantene mener at et prosjekt som dette er avhengig av stimuleringsmidler for å bli startet opp. I prosjektet oppleves det som en utfordring at finansieringen

er så usikker, og de ansatte fra kulturskolen er lei av å ikke vite hvor lenge de har penger. Det tar dessuten tid å skrive søknader og rapporteringer. Dette er tid de gjerne skulle brukt til å utvikle prosjektet. Prosjektet er planlagt videreført uten stimuleringsmidlene gjennom midler som byrådet i Oslo har foreslått skal bevilges for å styrke Tøyen-området.

Betydning for kulturskoletimen

Orkesterprosjektet på Tøyen har ikke en direkte betydning for kulturskoletimen. Kulturskoletimen på Tøyen er et tilbud til elever på 3 trinn. Skolen kjøper undervisning fra Oslo kulturskole som benyttes til korundervisning. Korøvelsene har ikke noen direkte sammenheng med orkesterprosjektet, men innebærer at også elever på 3 trinn får et musikktilbud gjennom kulturskolen.

4.9 Fellestrekk og funn i casene

Alle casene vi har besøkt har inkludert samarbeid med skole og/eller SFO, og har hatt som en av målsettingene å gi flere et tilbud om kulturaktiviteter. Alle prosjektene har hatt aktiviteter som er lagt til skoletiden eller SFO-tiden. Tilnærmingene og modellene har likevel vært ulike. Mens prosjektene fra Tøyen, Drammen, Fitjar, Ski (Kontra), og Trondheim har vært lagt til ordinær skoletid, har prosjektet i Bodø hovedsakelig foregått i SFO-tiden. Prosjektet på Tolga har vært lagt til en utvidet skoledag, men utenom ordinære timer. Prosjektet i Lindesnes har vært åpent for besøk for mange forskjellige grupper, både skole, SFO og barnehager og eldresentre. Prosjektet i Lindesnes skiller seg fra de andre i og med at det har vært et eksternt tilbud til flere grupper enn til barn i skolealder. Det har dermed også vært opp til den enkelte lærer eller ansatte i SFO å vurdere om de ønsker å besøke prosjektet.

Flere av prosjektene, blant annet Drammen, Bodø og Trondheim, har lagt vekt på å gi innføring i flere ulike kulturaktiviteter. Mens Bodø har hatt de ulike kunstfagene integrert, har imidlertid både Drammen og Trondheim hatt et opplegg der elevene forsøker ulike instrumenter/kulturaktivitet i noen uker av gangen, for deretter å forsøke et nytt. På Tolga har de lagt vekt på stabilitet i undervisningen, og å ikke innføre mange nye aktiviteter.

I noen av prosjektene, som i orkesterprosjektet på Tøyen og i prosjektet i Ski, har de integrert tema fra prosjektene med de ordinære fagene, for eksempel i norsk og i historieundervisningen. I Tøyen-prosjektet tar man for eksempel opp igjen norskbegreper i musikkundervisningen. Flere av informantene fra prosjektene nevner at de ser at det er et potensial for å gjøre kulturskoleundervisningen mer tverrfaglig med ordinære skolefag. Vi ser også at der prosjektet delvis er lagt til SFO (Bodø), deltar skolelærerne ikke i timene, noe de gjør mange andre steder. På Fitjar bestemte de seg fra skolens side for at skolelærerne skulle delta i all kulturskoleundervisningen, på lik linje med elevene. De som har skolelærere til stede, mener dette gir større mulighet for tverrfaglig integrering, og det gjør at lærerne ser hvordan elevene har det i timene med kulturaktiviteter.

Mange av prosjektene inkluderer forestillinger der elevene opptrer for andre elever og foreldre. Lærere og ledelse ved skolene opplever forestillingene som veldig positive. I for eksempel Drammen og Ski (Kontra) har prosjektene ført til svært kreative avslutningsforestillinger før sommerferien, som er gjennomført mer profesjonelt enn det skolene ville hatt kompetanse og utstyr til å gjøre alene. Lærerne sier også at elevene, både i disse avslutningsforestillingene og i mindre forestillinger som for eksempel på Fitjar, har vært stolte av å vise frem det de har lært. Særlig har dette vært viktig for enkelte skolesvake elever. Foreldrene har også gitt positive tilbakemeldinger på det skolene og lærerne har fått til.

Flere av prosjektene har bidratt til å utvide tilbudet ved kulturskolene, det gjelder for eksempel for kulturskolen i Trondheim som tidligere har hatt lite undervisning i dans, og i Lindesnes som har opprettet undervisning i leire/skulptur som følge av prosjektet.

To av prosjektene, Tolga og Kontra, har erfaring med kombinerte stillinger, og fremhever hvilken betydning dette har hatt for å styrke undervisningen i estetiske fag i skolen.

Flere av prosjektene har eksplisitt ønsket å nå flere elever med minoritetsbakgrunn, blant annet Tøyen, Drammen og Trondheim. Disse prosjektene har lagt vekt på å sørge for at foreldrene får grundig informasjon om aktivitetene. I Drammen ga kulturskolelærerne smakebiter på aktivitetene på foreldremøte, og foreldrene ble involverte i verksteder der de laget rekvisita til forestillingen.

I prosjektet på Tøyen har de i større grad enn i de øvrige prosjektene lagt vekt på å gi elevene både bredde og fordypning i prosjektet. Gjennom deltakelse i orkesteret ønsker kulturskolen å gi talentfulle elever muligheter på lang sikt. Mens for eksempel Trondheim ønsker å gi elevene en smakebit på forskjellige sjangre, og at de elevene som er interessert i mer fordypning skal gå videre på kulturskolen, er ikke dette et mål på Tøyen. I orkesterprosjektet på Tøyen er kulturskolen lite profilert – orkesteret forbindes først og fremst med skolen.

De fleste av prosjektene er iverksatt på initiativ fra kulturskolen. Det er kulturskolen som har hatt en idé til innhold, og som har tatt kontakt med skolen. Kulturskolene erfarer at skolerektorenes holdning og interesse har svært mye å si for at de skal lykkes med prosjektene. I for eksempel Bodø og Lindesnes samarbeider de med flere skoler, og erfaringene er at det er stor forskjell på interesse og tilrettelegging i skolene.

Der hvor kulturskolen lykkes best med prosjektene er rektor opptatt av at undervisning i kulturfag er viktig, og av at samarbeid med kulturskolen kan bidra til å høyne nivået på undervisningen i estetiske fag. I flere av de vellykkede prosjektene har også skoleledelsen vært tydelige på at de estetiske fagene er viktige for helheten i skolen. For å lykkes med et samarbeidsprosjekt bør rektor presentere prosjektet for lærerne på skolen og legge til rette for at aktivitetene kan integreres i timeplanen, samt legge til rette for bruk av lokaler.

I flere av prosjektene erfarer kulturskolen at den prosessundervisningen som er utgangspunktet for en del av kulturskoleprosjektene, er ukjent for skolelærerne. Det gjør at lærerne kan oppfatte denne undervisningen som kaotisk før de ser utvikling og resultat. I de prosjektene som har vart over flere år, understrekes det at prosjektet og samarbeidet har blitt bedre etter hvert, og at det har vært viktig å ha tid til å utvikle aktivitetene og la samarbeidet gå seg til.

For øvrig pekes det i flere prosjekter på at det er uvant for mange kulturskolelærere å undervise i såpass store grupper som de gjør når de samarbeider med skolen. Det er derfor viktig å finne kulturskolelærere som er interessert i, og egner seg til denne formen. Å undervise i større grupper er imidlertid skolelærernes styrke, og vi finner at dette kanskje kunne vært utnyttet bedre i prosjektene.

I alle prosjektene framheves det at undervisningen i kulturfag gir mestring, glede og stolthet hos elevene, og at enkelte elever som er ukonsentrerte eller lite synlige i andre fag kan ha spesielt utbytte av disse aktivitetene. Prosjektene bidrar også til variasjon i undervisningen. Der skolelærerne deltar i timene med kulturaktiviteter, bidrar kulturskoleundervisningen til heving av kompetanse for lærere som skal undervise i estetiske fag.

Flere av rektorene framhever at prosjektet har vært bra for skolen, og dessuten vært bra for undervisning og læring i de andre fagene på skolen. På Tøyen skole mener rektor at orkesterprosjektet har bidratt til å bedre skolemiljøet, og til å styrke skolens renommé.

Når det gjelder betydning for kulturskoletimen, går det igjen i flere prosjekter at erfaringene fra samarbeid i prosjektet har gjort det lettere å samarbeide med kulturskolen om utforming av kulturskoletimen. På enkelte skoler som for eksempel Bodø, Tolga, Lindesnes og Fitjar, har aktivitetene i prosjektet blitt videreført som aktiviteter i kulturskoletimen.

Alle caseprosjektene har bidratt til å gi et tilbud om kulturaktiviteter til flere enn de som ellers ville meldt seg på kulturskolen. Både skolen og kulturskolen fremhever det som positivt, og at prosjektene på den måten er med på å bidra til sosial utjevning.

Flere av caseprosjektene har forsøkt seg på områder kulturskolen på stedet ikke tidligere har vært involvert i. I alle prosjektene uttrykkes det at stimuleringsmidlene har hatt stor betydning for utviklingen av prosjektene, disse midlene har gjort det mulig å prøve ut nytt samarbeid og gi flere elever et gratis tilbud. I noen tilfeller, for eksempel på Lindesnes, Kontra og Fitjar, hadde de hatt ideen til prosjektet en stund, men ikke hatt noen mulighet til å finansiere det før de så muligheten i stimuleringsstøtten. I alle caseprosjektene har både skolen og kulturskolen bidratt med egne ressurser i form av tid, som kommer i tillegg til stimuleringsmidlene.

Referanser

- Bamford, A. (2006). *The wow factor: global research compendium on the impact of the arts in education*. New York: Waxmann
- Bamford, A. (2011): *Arts and Cultural Education in Norway* Rapport for Nasjonalt senter for Kunst og kultur
- Bjørnsen, E. (2012): *Inkluderende kulturskole. Utredning av kulturskoletilbudet i storbyene*. Prosjektrapport nr. 5/2012. Agderforskning.
- Brasetutvalget (1975): *Frivillige musikkaktiviteter for barn og unge*
- Dugstadutvalget (1989): *Musikk skolene – en dynamo i det lokale skole- og kulturmiljøet*. Oslo, 1989.
- Eikemo utvalget (1998): *Kulturskolen – kunststykket i kommunenes satsing for et rikere miljø*
- Innst. S. Nr 131 (2003-2004) (gjelder St. Meld. Nr. 39 (2002-2003))
- Kulturløftet I*
- Kulturløftet II*
- Kulturskoleutvalget (2010) *Kulturskoleløfte. Kulturskole for alle, Oslo: Kulturskoleutvalget*
- Kunnskapsdepartementet (2007): *Skapende læring. Strategiplan for kunst og kultur i opplæringen 2007-2010*
- Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen i samarbeid med Norsk Kulturskoleråd (2009) *Kulturskolen – Utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre*
- Proba-rapport 2012-12: *Evaluering av ordningen med øremerkede stimuleringsstilsudd til kulturskoler/kulturtilbud*
- St meld nr 61 (1991-92) *Kultur i tiden*, Kulturdepartementet
- St meld nr 39 (2002-2003) *Ej blot til lyst*, Utdanningsdepartementet